

SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

Analýza problematiky súdnictva na Slovensku

Bratislava, február 2020

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2020

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Obsah.....	3
Zoznam tabuliek, grafov a schém	4
Manažérske zhrnutie.....	5
Úvod.....	8
1. Medzinárodné hodnotenie súdneho systému v SR.....	9
1.1 DOING BUSINESS	9
1.2 Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície 2019	16
1.3 CEPEJ - Správa k stavu justície	30
2 Špecializácia súdneho systému v SR	34
2.1 Špecializácia súdneho systému SR.....	35
2.2 Špecializácia súdneho systému v Českej republike.....	39
2.3 Špecializácia súdneho systému v Poľsku	42
2.4 Špecializácia súdneho systému v Maďarsku	44
2.5 Zhrnutie kapitoly a odporúčania.....	47
3 Elektronický platobný rozkaz.....	49
3.1 Právna úprava elektronického platobného rozkazu	49
3.1.1 Slovensko	49
3.1.2 Česká republika	53
3.1.3 Poľská republika.....	55
3.1.4 Maďarská republika	56
3.2 Praktické využitie elektronického platobného rozkazu	59
3.3 Zhrnutie kapitoly a odporúčania.....	61
4. Judikatúra Ústavného súdu Slovenskej republiky a dopad vybraných rozhodnutí na podnikateľské prostredie	63
5. Zjednocovanie judikatúry súdov SR.....	73
5.1 Zjednocovanie judikatúry v podmienkach SR.....	73
5.2 Zjednocovanie judikatúry v podmienkach Českej republiky	76
5.3 Zjednocovanie judikatúry v podmienkach Poľska	77
5.4 Zjednocovanie judikatúry v podmienkach Maďarska	79
5.5 Zhrnutie kapitoly a odporúčania.....	80
6 Záver	81
Príloha č. 1 – Štatistické údaje v občianskoprávnej agende v SR za rok 2018.....	84
Zoznam zdrojov.....	86

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Doing Business 2017 – vymáhanie zmluvných záväzkov.....	11
Tabuľka 2 Doing Business 2017 – insolvenčné konanie	12
Tabuľka 3 Doing Business 2018 – vymáhanie zmluvných záväzkov.....	12
Tabuľka 4 Doing Business 2018 – insolvenčné konanie	13
Tabuľka 5 Doing Business 2019 – vymáhanie zmluvných záväzkov.....	13
Tabuľka 6 Doing Business 2019 – insolvenčné konanie	14
Tabuľka 7 Doing Business 2020 – vymáhanie zmluvných záväzkov.....	14
Tabuľka 8 Doing Business 2020 – insolvenčné konanie	15
Tabuľka 9 Pozícia SR v Doing Business– vymáhanie zmluvných záväzkov 2017 až 2020 ...	15
Tabuľka 10 Pozícia SR v Doing Business– insolvenčné konanie 2017 až 2020	15
Tabuľka 11 Porovnanie súdnych systémov V4 – občianskoprávne a obchodnoprávne spory 1. inštancia	34
Tabuľka 12 Porovnanie súdnych systémov V4 – občianskoprávne a obchodnoprávne spory 2. inštancia	35
Tabuľka 13 Porovnanie súdnych systémov V4 – občianskoprávne a obchodnoprávne spory najvyššia inštancia.....	35
Tabuľka 14 Okresné sudy s počtom sudcom menším ako 10	47
Tabuľka 15 Počty vecí v upomínacom konaní 2018 a 2019	52
Tabuľka 16 Platobný rozkaz v krajinách V4 - porovnanie	58

Zoznam grafov

Graf 1 Počet nových občianskoprávných, obchodných, správnych a iných konaní (prvá inštancia/na 100 obyvateľov)	18
Graf 2 Počet nových občianskoprávných a obchodných sporových konaní (prvá inštancia/na 100 obyvateľov).....	18
Graf 3 Čas potrebný na uzavretie občianskoprávných, obchodných, správnych a iných konaní (prvá inštancia/v dňoch)	19
Graf 4 Čas potrebný na uzavretie občianskoprávných a obchodných sporových konaní (prvá inštancia/v dňoch).....	19
Graf 5 Miera vyriešenia občianskoprávných a obchodných sporových prípadov (prvá inštancia/v %).....	20
Graf 6 Počet prebiehajúcich občianskoprávných a obchodných sporových konaní (prvá inštancia/na 100 obyvateľov)	20
Graf 7 Dostupnosť elektronických prostriedkov [0 = dostupné na 0 % súdov; 4 = dostupné na 100 % súdov]	21
Graf 8 Celkové výdavky verejnej správy na sudy (v EUR na obyvateľa)	21
Graf 9 Podpora a stimulácia využívania metód alternatívneho riešenia sporov	22
Graf 10 Počet sudcov (na 100 000 obyvateľov).....	23
Graf 11 Dostupnosť monitorovania a hodnotenia činnosti súdov	24
Graf 12 Normy uplatňované s cieľom zlepšiť kvalitu rozsudkov na najvyšších súdoch:	25
Graf 13 Normy týkajúce sa časového rozvrhu	25
Graf 14 Normy - časový rámec: vymedzenie pojmu, automatické monitorovanie a nadväzujúce opatrenia	26

Zoznam schém

Schéma 1 Procesná mapa elektronický platobný rozkaz	59
---	----

Manažérske zhrnutie

Táto analýza má za cieľ porovnať výkonnosť súdneho systému v SR s okolitými štátmi strednej Európy (skupina V4) a v nasledovných kapitolách analyzovať niektoré špecifické oblasti a formulovať závery a odporúčania.

Z porovnania výkonnosti súdneho systému SR s okolitými štátmi vyplýva, že **súdny systém čelí v prvej inštancii na európske pomery pomerne značnému nápadu nových prípadov** na 100 obyvateľov (porovnateľne s Českou republikou, viac ako v Maďarsku, ale menej ako Poľsku). **Príčiny tohto stavu môžu byť viaceré a komplexné (nejasnosť a komplikovanosť právneho rámca, časté a málo predvídateľné zmeny legislatívy, nedostatočné možnosti využívania metód alternatívneho riešenia sporov, nedostatočné preverovanie zmluvných a iných partnerov medzi podnikateľmi, nižšia miera rešpektu subjektov práva k zákonu atď.).** Na vyriešenie prípadu v prvej inštancii potrebuje súdny systém porovnateľné množstvo času ako v Českej republike, ale viac ako v Maďarsku a Poľsku. Podľa štatistických dát **dochádza k zlepšeniu miery vyriešenia prípadov**, t. j. postupne sa darí odbúrať záťaž starších prípadov. V európskom porovnaní sa **nedostatočne využívajú metódy alternatívneho riešenia sporov** (mediácia, rozhodcovské súdy atď.). Okrem iného to má za následok vyšší počet prípadov, ktoré končia pred súdmi čím ich zaťažujú viac ako je európsky priemer. V oblasti alternatívneho riešenia sporov SR zaostáva za Maďarskom a Poľskom, situácia je porovnateľná s Českou republikou. **V elektronizácii súdnictva bol zaznamenaný pokrok** (najmä v oblasti podávania návrhov), existuje však potenciál ďalšieho a lepšieho využitia elektronických prostriedkov.

Celkové výdavky verejnej správy na súdy sú v európskom porovnaní relatívne nízke a mierne nižšie ako v okolitých štátoch V4. Tento fakt je spôsobený tým, že v prípade súdnictva je veľká časť výdavkov určená na mzdy súdneho personálu (čo zodpovedá celkovej nižšej mzdovej úrovni v ekonomike SR). Pretrvávajúcim problémom je nízke mzdové ohodnotenie súdnych úradníkov a vyšších súdnych úradníkov. **Počet sudcov na 100 000 obyvateľov je mierne nad európskym priemerom**, hoci je mierne nižší ako v ostatných štátoch V4. V porovnaní so štátmi západnej Európy vykazujú stredoeurópske štáty relatívne vysoké počty sudcov. **Monitorovanie a hodnotenie činnosti súdov je v európskom porovnaní na veľmi dobrej úrovni.** Verejnosti sú v dostatočnej miere dostupné údaje a štatistiky o činnosti súdov. Relatívne slabo sa využívajú resp. aplikujú možnosti normovania práce súdov resp. sudcov. Za hlavné príčiny nižšej výkonnosti súdneho systému považujeme rezervy vo vnútornej organizácii práce súdov a nízku osobnú zodpovednosť jednotlivých aktérov za nedostatočný pracovný výkon.

Všeobecne možno konštatovať, že slovenský súdny systém vykazuje porovnateľnú ak nie vyššiu mieru špecializácie ako súdne systémy okolitých štátov – viaceré špecifické agendy sú zverené jednotlivým okresným súdom v sídle kraja.. Problémom SR je však nedostatočná miera špecializácie sudcov na jednotlivých súdoch. **Špecifickým problémom je existencia viacerých súdov s nízkym počtom sudcov, pričom viaceré súdy majú veľmi malé súdne obvody a pracuje na nich menej ako 10 sudcov. Z týchto dôvodov navrhujeme znížiť počet Okresných súdov, tak aby sa skoncentrovali a následne lepšie využili personálne, finančné a materiálne zdroje, čím sa nepriamo podporí aj špecializácia sudcov na personálne posilnených súdoch.** Prístup k spravodlivosti je stále viac – a určite bude v nasledujúcej dekáde – zabezpečovaný elektronicky, prinajmenšom v hlavných kategóriách s „veľkým počtom opakujúcich sa prípadov“. To znamená, že samotná zemepisná poloha súdov bude mať čoraz menšiu prioritu.

Vytvorenie nových špecializovaných súdnych inštitúcií nie je podľa nášho názoru potrebné. Špecificky v oblasti civilného súdnictva fungujú špecializované pracovné sudy z okolitých štátov len v Maďarsku. Pre porovnanie v podmienkach SR je agenda v tejto oblasti zastabilizovaná, a preto nie je potrebné vytváranie špecifických inštitúcií so zameraním na pracovnoprávne spory. **V prípade ak by malo dôjsť k pokračovaniu procesu vecnej špecializácie v podobe zverenia vymedzeného typu agendy vybranému súdu konkrétneho stupňa navrhujeme, nad rámec súčasného stavu, vzhľadom k rozsahu a vyššej zložitosti koncentráciu obchodnoprávnej agendy na Okresný súd v sídle kraja.**

V oblasti elektronického platobného rozkazu možno slovenskú právnu úpravu z pohľadu kľúčových parametrov pre podnikateľa (administratívna náročnosť, dĺžka konania, výška súdnych poplatkov) považovať za relatívne regionálne konkurencieschopnú – najmä v prípade upomínacieho konania, ktoré oproti bežnému platobnému rozkazu vykazuje značné výhody. **V oblasti elektronického platobného rozkazu na základe výsledkov porovnávacej analýzy navrhujeme zväziť po konzultáciách všetkých zainteresovaných strán (Ministerstvo spravodlivosti, Notárska komora, sudy) zavedenie obdoby maďarského modelu, v ktorom vydávajú platobné rozkazy notári.** Tento model umožňuje odkloniť značnú časť agendy mimo súdneho systému a tak znížiť celkové zaťaženie súdov a tak uvoľniť kapacity, ktoré by bolo možné uplatniť inde v súdnom systéme. Na druhej strane by sa jednalo o zásadný odklon od súčasného modelu, k čomu by sa museli vytvoriť legislatívne predpoklady a zrejme aj určité vstupné investície. Do úvahy by prichádzal aj hybridný model, v ktorom by mali právomoc vydať platobný rozkaz ako notári tak aj sudy a bolo by na voľbe veriteľa, prostredníctvom ktorej inštitúcie si chce uplatňovať svoje nároky. Z hľadiska rýchlosti konania sú tiež inšpiratívne prvky maďarskej úpravy, ktorá stanovuje veľmi krátku lehotu na vydanie platobného rozkazu, ak je návrh podaný v elektronickej forme (len 3 dni). **Zaujímavá je tiež úprava automatického vydávania platobného rozkazu, v prípade ak notár lehotu na jeho vydanie nedodrží.** Takýto model by sme považovali za akceptovateľný minimálne v prípadoch ak platobný rozkaz smeruje voči právnickej osobe. **Odporúčame tiež, posilniť kapacity Okresného súdu Banská Bystrica, tak aby sa dokázal v zákonnej lehote vysporiadať s nápadom cca. 70 000 vecí ročne v rámci upomínacieho konania (počet vecí za rok 2019).**

Jedným z praktických problémov, ktorým podnikatelia čelia v kontakte so súdmi je nejednotnosť a rôznorodosť súdnych rozhodnutí v typovo podobnej veci. Z hľadiska právnej istoty a predvídateľnosti právneho a podnikateľského prostredia ide síce o jav neželaný, na druhej strane za istých podmienok je odklon od ustálenej rozhodovacej praxe nielen žiaduci ale aj nevyhnutný. Požiadavka právnej istoty sa preto automaticky nerovná právu na absolútne jednotnú judikaturu, nakoľko v takom prípade by nebolo možné reagovať na nový spoločenský vývoj. **V každom zo štátov V4 je vytvorený mechanizmus zjednocovania súdnych rozhodnutí. Táto činnosť je z podstaty fungovania súdneho systému zverená najvyšším súdnym orgánom a to konkrétne najvyšším a ústavným súdom.** Z dôvodu štruktúry súdneho systému (popísané v kapitole Špecializácia súdnictva) sa SR od ostatných štátov V4 odlišuje v tom, že Najvyšší súd vykonáva aj činnosť súdu druhého stupňa. V porovnaní s najvyššími súdmi ostatných štátov V4, pri ktorých možno označiť zjednocovanie judikatury za ich hlavnú funkciu je táto jeho funkcia v prípade SR menej výrazná.

Odporúčame upraviť zákon o súdoch tak, že po vzore Poľska sa v zákone definuje, že Najvyšší súd predkladá príslušným orgánom pripomienky k nezrovnalostiam alebo medzerám v právnych predpisoch, ktorých odstránenie je potrebné na zabezpečenie právneho štátu a súdržnosti právneho poriadku. V zmysle platného právneho stavu má síce Najvyšší súd, podľa Legislatívnych pravidiel vlády, postavenie povinne pripomienkujúceho subjektu

v pripomienkovom konaní, ale zákon samotný mu neukladá ako úlohu resp. právo realizovať takúto preventívnu činnosť. Navrhujeme rozšíriť okruh subjektov, ktoré môžu iniciovať vypracovanie stanoviska k zjednoteniu výkladu zákona. V súčasnosti príslušné kolégium najvyššieho súdu zhromažďuje prostredníctvom predsedov nižších súdov právoplatné rozhodnutia vydané v zásadnej právnej otázke a vyžaduje k nim stanovisko jednotlivých sudcov príslušného kolégia najvyššieho súdu. Odporúčame otvoriť systém aj podnetom z vonkajšieho prostredia – napr. v Poľsku má takúto kompetenciu viacero mimosúdnych subjektov napr. Finančný ombudsman a Ombudsman pre malé a stredné podniky. Taktiež navrhujeme podobne ako v Maďarsku vytvoriť samostatnú časť Najvyššieho súdu, ktorej úlohou pre by malo byť vyhľadávanie „problematických“ rozhodnutí, preskúmať a analyzovať ich.

Úvod

Súdny systém je zo strany podnikateľských združení a asociácií dlhodobo identifikovaný ako jeden z problémových a kľúčových faktorov ovplyvňujúcich kvalitu podnikateľského prostredia. Táto analýza má za cieľ porovnať výkonnosť súdneho systému v SR s okolitými štátmi strednej Európy (skupina V4) a v nasledovných kapitolách analyzovať niektoré špecifické oblasti a formulovať závery a odporúčania.

Predmetom prvej kapitoly je medzinárodné porovnanie súdneho systému SR s ostatnými štátmi V4. Ako zdroj údajov v uvedenej kapitole boli použité každoročne publikované správy Svetovej banky Doing Business za posledné 4 roky, každoročne publikovaný Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2019 (EU Justice Scoreboard) a správa Európskej komisie pre efektívnu justíciu (CEPEJ) – Správa k stavu justície publikovaná v novembri 2017. Ambíciou uvedenej kapitoly je z týchto dokumentov, ktoré majú porovnávací a analytický charakter vytvoriť ucelený obraz o konkurencieschopnosti súdneho systému SR v regionálnom porovnaní.

Druhá kapitola sa zaoberá špecializáciou súdnictva. Pojem špecializácie súdnictva je v tejto štúdií chápaný v troch rovinách – ako špecializácia inštitucionálna, t. j. organizácia súdneho systému ako súboru samostatných inštitúcií, napr. súdov jednotlivých inštancií, špecializovaných súdov a pod. Druhou dimenziou je špecializácia organizačná chápaná ako vnútorná organizácia a členenie súdu na jednotky, ktoré sa zaoberajú vyhradenými odvetviami práva. Tretia analytická rovina je dimenzia vzdelávacia, v ktorej sú porovnávané modely vzdelávania sudcov a súdnych úradníkov v jednotlivých štátoch V4.

Tretia kapitola popisuje formy právnej regulácie platobného rozkazu s dôrazom na elektronickú formu platobného rozkazu. Platobný rozkaz je základnou formou vymáhania pohľadávok v súdnom konaní. Kapitola analyzuje a porovnáva právnu úpravu jednotlivých štátov, náležitosti návrhu na vydanie platobného rozkazu, lehoty na jeho vydanie, výšku súdnych poplatkov ako aj možnosti právnej obrany dlžníka.

Štvrtá kapitola sa zaoberá dopadmi rozhodnutí Ústavného súdu SR na podnikanie. Formou prípadových štúdií sa analyzujú vybrané nálezy Ústavného súdu SR a argumentácia v nich obsiahnutá. Výber nálezov Ústavného súdu do analyzovanej vzorky bol realizovaný s cieľom popísať argumentačný a analytický postup Ústavného súdu pri jeho rozhodovacej činnosti, pričom dôraz bol kladený na nálezy, v ktorých sa Ústavný súd vyjadruje k rozsahu a limitom práva na podnikanie tak ako je garantované Ústavou Slovenskej republiky.

Predmetom piatej kapitoly postup pri zjednocovaní judikatúry v právnych systémoch štátov V4. Všetky právne systémy štátov V4 vychádzajú z kontinentálne právnej kultúry, ktorá nepovažuje súdny precedens za prameň práva – predchádzajúce súdne rozhodnutie pre nemá formálnu všeobecnú (precedenčnú) ani faktickú záväznosť pre iné - podobné prípady prejednávané súdmi, i keď v zložitých prípadoch (hard case) ho možno formou odkazu používať pri odôvodňovaní súdnych rozhodnutí. Dominantnú úlohu v procese zjednocovania judikatúry hrajú najvyššie súdne inštancie a ich rozhodnutia. V kapitole je popísaný spôsob a postup ich konania.

V poslednej kapitole sa formulujú závery a odporúčania k jednotlivým oblastiam, ktoré boli predmetom tejto analýzy.

1. Medzinárodné hodnotenie súdneho systému v SR

Pre účely tejto štúdie boli analyzované výsledky troch štúdií a to: relevantné časti štúdií Doing Business 2017 až 2020, spracované Svetovou bankou (hodnotené spoločne ako jeden celok), štúdie Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície 2019 (EU Justice Scoreboard 2019) vypracovanej Európskou komisiou a štúdie Správa k stavu justície vypracovala Európska komisia CEPEJ (The European Commission for efficiency of Justice - Európska komisia pre efektívnu justíciu). Každá z uvedených štúdií ponúka špecifický pohľad na problém a predstavuje špecifický zdroj informácií o stave súdneho systému SR. Uvedené štúdie sú však navzájom prepojené nakoľko Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície 2019 odkazuje aj na štatistiky Svetovej banky a CEPEJ.

Dve z uvedených štúdií (Doing Business a Porovnávací prehľad...) majú komparatívny charakter. Jedna z štúdií – Doing Business je vypracovaná s cieľom globálneho hodnotenia podnikateľského prostredia a nezameriava sa špecificky na súdny systém. Ostatné štúdie sa zameriavajú špecificky na porovnanie resp. hodnotenie súdneho systému, hoci najmä v prípade štúdie CEPEJ nejde o hodnotenie spracované primárne z pohľadu podnikateľského sektora.

Zdrojové štúdie je z dôvodu odlišných pohľadov a metodologických východísk optimálne hodnotiť vo vzájomnom prepojení, tak aby bolo možné si vytvoriť komplexný obraz o výkonnosti súdneho systému SR.

1.1 DOING BUSINESS

Doing Business je **každoročne publikovaná správa vypracovaná Svetovou bankou, ktorá si kladie za cieľ posúdiť kvalitu regulačného prostredia a prekážky podnikania** v jednotlivých krajinách sveta. Správa nie je cielenou analýzou právneho a súdneho systému jednotlivých štátov ako celku, ale tieto majú priamy vplyv na výsledky v jednotlivých kategóriách hodnotenia. **Kvalita súdneho systému je tak meraná nepriamo.**

Výhodou správy Doing Business, ako metriky na posudzovanie súdneho systému, je jej **komparatívny charakter**. Všetky posudzované krajiny (v správach 2017 až 2020 bolo hodnotených celkovo 190 ekonomík) sa hodnotia v jednotlivých kategóriách prostredníctvom jednotného modelového prípadu. V danom prípade sa sledujú z pohľadu podnikateľa kľúčové prvky, ktoré majú vplyv na finančnú, administratívnu a časovú náročnosť. Celkové poradie štátov je následne určené agregáciou umiestnenia štátu v jednotlivých kategóriách (prípadoch).

Nevýhodou hodnotenia Doing Business je, že **nie je priamou analýzou súdneho systému**. Správa taktiež **neposudzuje kvalitu podnikateľského prostredia ako celku**, hodnotí len spôsoby riešenia v jednotlivých modelových prípadoch čo môže skresliť celkové hodnotenie štátov. Vzhľadom na globálny charakter správy tiež **môže dôjsť k skresleniu pri zbere a porovnaní dát z jednotlivých štátov, resp. sa môžu brať do úvahy pre daný štát resp. oblasť irelevantné faktory.**

V tejto časti bude popísané hodnotenie SR v rámci správ Doing Business 2017 až 2020. Správa Doing Business 2017 bola publikovaná dňa 25.10.2016. Posledná správa Doing Business 2020 bola publikovaná v 24.10.2019. Časovým rozsahom tak tieto správy približne zodpovedajú poslednému volebnému obdobiu. Vo vzťahu k súdnemu systému sú relevantnými časťami správy prípad z oblasti vymáhania zmluvných záväzkov a prípad z oblasti riešenia insolventie.

DOING BUSINESS 2017**Vymáhanie zmluvných záväzkov**

Modelový prípad v oblasti vymáhania zmluvných záväzkov mal v správe Doing Business 2017 nasledovné parametre:

1. výška nároku bola 200% príjmu per capita v danej ekonomike za rok, alebo vo výške 5 000 USD, podľa toho, ktorý nárok je väčší,
2. transakcia je legálna, na základe písomnej zmluvy a jej predmetom je individuálny a špecifický nábytok, ktorý žalovaný odmieta prevziať z dôvodu kvality,
3. obidve strany transakcie majú sídlo v najväčšom meste daného štátu,
4. žalobca žiada o predbežné opatrenie, ktorým chce zabezpečiť majetok žalovaného vo výške svojho nároku,
5. prípad nie je možné rozhodnúť len na základe listinných dôkazov a je nutné znalecké dokazovanie,
6. súd rozhodne v plnom rozsahu v prospech žalobcu
7. žalovaný sa v danom prípade proti rozhodnutiu neodvolá a žalobca bez zbytočného odkladu pristúpi k nútenému výkonu rozhodnutia predajom hnutel'ných vecí dlžníka.

V danom prípade správa hodnotí nasledovné kľúčové faktory: **čas** a **náklady** a stanovuje sa tzv. **index kvality súdneho procesu**. **Čas** je meraný ako počet kalendárny dní od podania návrhu až do úspešného výkonu rozhodnutia. Počet dní sa kalkuluje na základe priemernej dĺžky jednotlivých štádií procesu. **Náklady** sú merané vo vzťahu k výške vymáhaného nároku ako percento z vymáhaného nároku. Do nákladov sa v tejto kategórii započítavajú súdne poplatky, trovy exekúcie a trovy právneho zastúpenia. **Index kvality súdneho procesu:** pozostáva z nasledovných prvkov index kvality súdneho konania¹, index riadenia prípadu², index automatizácie súdneho konania³ a index mimosúdneho riešenia sporov⁴.

¹ Do hodnotenia v tejto časti vstupujú nasledovné premenné: 1. existencia špecifického súdu, alebo časti súdu len pre komerčné prípady, 2. existencia špecifického, alebo zrýchleného postupu pre prípady s nízkou hodnotou, 3. či existuje možnosť zabezpečenia hnutel'ných vecí dlžníka, či sú prípady pridelené sudcom náhodne a či má výpoveď ženy v súdnom konaní rovnakú váhu ako výpoveď muža.

² Do hodnotenia v tejto časti vstupujú nasledovné premenné: 1. existencia lehôt, v ktorých musia byť realizované kľúčové prvky konania, 2. limit na celkové množstvo odročení prípadu, limitácia odročenia len na nepredvídané okolnosti a dodržiavanie týchto pravidiel, 3. existencia verejnej prístupného hodnotenia výkonnosti súdov, 4. existencia rozvrhu práce súdu, 5. existencia systému elektronického manažmentu prípadu, 5. existencia elektronických prostriedkov na uľahčenie práce zástupcov strán.

³ Do hodnotenia v tejto časti vstupujú nasledovné premenné: 1. možnosť podať návrh na súd elektronicky, 2. možnosť elektronického doručovania žalovanému, 3. možnosť elektronickej platby súdny poplatkov, 4. verejná publikácia súdnych rozhodnutí.

⁴ Do hodnotenia v tejto časti vstupujú nasledovné premenné: 1. existencia mechanizmu alternatívneho riešenia sporov, 2. typový rozsah prípadov, ktoré je možné riešiť metódami alternatívneho riešenia sporov, 3. možnosť vymáhania rozhodnutí z alternatívneho riešenia sporov, 4. existencia možnosti mediácie a uzavretia zmluvy, 5. existencia právnej úpravy regulujúcej mediáciu a uzavretie zmluvy, 5. existencia finančnej motivácie na uzavretie mediácie a zmluvy.

Pozíciu SR a okolitých štátov V4 v tejto kategórii popisuje nižšie uvedená tabuľka.

Tabuľka 1 **Doing Business 2017 – vymáhanie zmluvných záväzkov**

	Slovensko	Česko	Poľsko	Maďarsko
Umiestnenie v kategórii	82	68	55	8
DTF skóre – vymáhanie zmlúv (0-100)	58,92	60,36	63,44	75,79
Čas (dni)	705	611	685	395
Náklady (% z nároku)	30,0	33,0	19,4	15,0
Index kvality súdneho procesu (0-18)	10,5	10,5	10,5	12,0

Zdroj: Doing Business 2017

Podľa reportu Doing Business 2017 bola pozícia SR najhoršia spomedzi štátov V4 a to najmä z dôvodov dĺžky konania (705 dní, oproti 611 dňom v prípade Českej republiky a 685 dní v prípade Poľska, údaj z Maďarska o 395 dňoch je vzhľadom k údajom z reportov za ďalšie roky zjavne nesprávny). Náklady konania sú porovnateľné s Českou republikou, ale relatívne vysoké v porovnaní s Poľskom a Maďarskom.

Insolvenca

Modelový prípad v oblasti insolvenčnej mal v správe Doing Business 2017 nasledovné parametre:

1. v insolvenčnej je spoločnosť s ručením obmedzeným, 100% vlastnená tuzemskými osobami,
2. vykonáva činnosť v najväčšom meste krajiny,
3. prevádzkuje hotel v centre hlavného mesta ako svoje hlavné aktívum,
4. má 201 zamestnancov a 50 dodávateľov, ktorým dlhuje peniaze,
5. čerpá 10 ročný bankový úver zabezpečený nehnuteľnosťou, ktorý doposiaľ riadne splácala,
6. bankový úver predstavuje 74% celkového dlhu spoločnosti, 26% dlhu sú pohľadávky nezabezpečených veriteľov,
7. jej tržová hodnota je 100 násobok príjmu per capita, alebo 200 000 USD podľa toho čo je väčšie,
8. manažment očakáva, že spoločnosť vygeneruje dostatočný cash flow na úhradu výdavkov na fungovanie spoločnosti, ale nie na splátky úrokov a istiny úveru.

V danom prípade správa hodnotí nasledovné kľúčové faktory, **čas, náklady konania, výťažok na 1 dolár dlhu**. Správa tiež kalkuluje **index insolvenčného rámca**. Čas je meraný v kalendárnych rokoch od podania návrhu do rozdelenia výťažku z konkurzu. **Náklady konania** sú definované ako percento z hodnoty majetku dlžníka (zahŕňa poplatky súdu, konkurzného správcu dražobnej spoločnosti atď.). **Výťažok na jeden dolár dlhu** je definovaný ako výťažok zabezpečených veriteľov po zohľadnení výsledku insolvenčného konania (či je majetok dlžníka rozpredaný po častiach, alebo ako celok) so zohľadnením nákladov konania a amortizácie majetku dlžníka v čase. **Index insolvenčného rámca** kalkuluje faktory ako

zahájenie insolvenčného konania⁵, riadenie aktív dlžníka⁶, reštrukturalizačný proces⁷, miera participácie veriteľov⁸

Pozíciu SR a okolitých štátov V4 v tejto kategórii popisuje nižšie uvedená tabuľka.

Tabuľka 2 **Doing Business 2017 – insolvenčné konanie**

	Slovensko	Česko	Poľsko	Maďarsko
Umiestnenie v kategórii	35	26	27	63
DTF skóre – insolvenčia (0-100)	70,53	76,42	76,37	51,25
Čas (kalendárne roky)	4,0	2,1	3,0	2,0
Náklady (% z hodnoty majetku dlžníka)	18,0	17,0	15,0	14,5
Výt'azok (cent na dolár dlhu)	55,6	66,5	60,6	43,0
Index insolvenčného rámca (0-16)	13,0	13,0	14,0	9,0

Zdroj: Doing Business 2017

V kategórii insolvenčné konania sa Slovensko umiestnilo na 35. priečke za Českou republikou a Poľskom a pred Maďarskom. V porovnaní s ostatnými štátmi V4 má na umiestnenie SR negatívny dopad najmä dĺžka insolvenčného konania nízky výt'azok v porovnaní s Českou republikou a Poľskom.

DOING BUSINESS 2018

Vymáhanie zmluvných záväzkov

Modelový prípad v oblasti vymáhania zmlúv mal v správe Doing Business 2018 mal rovnaké parametre ako v roku 2017. Kľúčové parametre a spôsob ich výpočtu bol rovnaký ako v roku 2017.

Tabuľka 3 **Doing Business 2018 – vymáhanie zmluvných záväzkov**

	Slovensko	Česko	Poľsko	Maďarsko
Umiestnenie v kategórii	84	91	55	13
DTF skóre – vymáhanie zmlúv (0-100)	58,63	58,21	63,44	73,75
Čas (dni)	775	611	685	605
Náklady (% z nároku)	30,6	33,8	19,4	15,0
Index kvality súdneho procesu (0-18)	11,5	9,5	10,5	14,0

Zdroj: Doing Business 2018

⁵ Do hodnotenia v tejto časti vstupujú nasledovné premenné : 1. možnosť dlžníka resp. veriteľa iniciovať konanie, 2. existencia štandardu na posúdenie toho či je dlžník insolventný.

⁶ Do hodnotenia v tejto časti vstupujú nasledovné premenné: 1. možnosť dlžníka (resp. konkurzného správcu) naďalej plniť záväzky kľúčové pre fungovanie spoločnosti, 2. možnosť dlžníka odmietnuť plnenie neprimerane zaťažujúcich zmlúv, 3. možnosť dlžníka vyhnúť sa plneniu záväzkov uzavretých pred začiatkom konania, ktoré preferujú len niektorých veriteľov, 4. možnosť dlžníka vyhnúť sa plneniu záväzkov s hodnotou nižšou ako je trhov'á cena, 5. možnosť dlžníka získať dodatočné financovanie po začatí nejakej formy insolvenčného konania, a či majú záväzky z takého financovania prioritu pred nezabezpečenými veriteľmi.

⁷ Do hodnotenia v tejto časti vstupujú nasledovné premenné: 1. spôsob hlasovania o reštrukturalizačnom pláne, 2. či veritelia, ktorý s reštrukturalizáciou nesúhlasia musia dostať aspoň toľko ako v prípade likvidácie spoločnosti.

⁸ Do hodnotenia v tejto časti vstupujú nasledovné premenné: 1. či veriteľ môže participovať na konaní, 2. či je súhlas veriteľa nutný pre konanie, 3. či má individuálny veriteľ právo na informácie o konaní, 4. či má individuálny veriteľ možnosť namietať výsledok konania.

V porovnaní s Doing Business 2017 nedošlo k výraznejšej zmene umiestnenia SR. Na rozdiel od Poľska a Českej republiky, kde sa priemerná dĺžka konania nezmenila došlo na Slovensku k zhoršeniu v tejto oblasti a dĺžka konania sa predĺžila zo 705 na 775 dní. To malo za následok zhoršenie umiestnenia SR o dve priečky.

Insolvencia

Modelový prípad v oblasti insolvenčného konania mal v správe Doing Business 2018 rovnaké parametre ako v roku 2017. Kľúčové parametre a spôsob ich výpočtu bol rovnaký ako v roku 2017.

Tabuľka 4 Doing Business 2018 – insolvenčné konanie

	Slovensko	Česko	Poľsko	Maďarsko
Umiestnenie v kategórii	42	25	22	62
DTF skóre – insolvencia (0-100)	66,08	76,69	77,71	54,75
Čas (kalendárne roky)	4,0	2,1	3,0	2, 0
Náklady (% z hodnoty majetku dlžníka)	18,0	17	15	14,5
Výťažok (cent na dolár dlhu)	47,3	67,0	63,1	43,7
Index insolvenčného rámca (0-16)	13,0	13,0	14, 0	10,0

Zdroj: Doing Business 2018

V porovnaní s Doing Business 2017 nedošlo k výraznejšej zmene umiestnenia SR. Rovnako ako v minulom reporte mala na umiestnenie SR vplyv najmä značná dĺžka insolvenčného konania a nízky výťažok v porovnaní s Českou republikou a Poľskom, ktorý sa v sledovanom období ešte zhoršil (pokles z 55,6 na 47,3).

DOING BUSINESS 2019

Vymáhanie zmluvných záväzkov

Modelový prípad v oblasti vymáhania zmluvných záväzkov mal v správe Doing Business 2019 rovnaké parametre ako v roku 2017. Kľúčové parametre a spôsob ich výpočtu bol rovnaký ako v roku 2017.

Tabuľka 5 Doing Business 2019 – vymáhanie zmluvných záväzkov

	Slovensko	Česko	Poľsko	Maďarsko
Umiestnenie v kategórii	47	99	53	22
Ease of Doing Business skóre – vymáhanie zmlúv (0-100)	66,12	56,38	64,36	70,98
Čas (dni)	775	678	685	605
Náklady (% z nároku)	20,5	33,8	19,4	15,
Index kvality súdneho procesu (0-18)	13,5	9,5	11,0	12,5

Zdroj: Doing Business 2019

V porovnaní s Doing Business 2018 nedošlo k výraznejšej zmene umiestnenia SR. Nedošlo k zlepšeniu v oblasti dĺžky súdnych konaní, hoci podľa dát Doing Business 2019 došlo k zníženiu nákladnosti konania, čo malo za následok zlepšenie celkového hodnotenia SR z 84. miesta na 47. miesto. Zníženie nákladovosti súdnych konaní v uvedenom období je možné pripísať aj zavedeniu povinnej elektronickej komunikácie medzi firmami a ich právnyimi zástupcami a súdom.

Insolvencia

Modelový prípad v oblasti insolvenčného konania mal v správe Doing Business 2019 rovnaké parametre ako v roku 2017. Kľúčové parametre a spôsob ich výpočtu bol rovnaký ako v roku 2017.

Tabuľka 6 **Doing Business 2019 – insolvenčné konanie**

	Slovensko	Česko	Poľsko	Maďarsko
Umiestnenie v kategórií	42	15	25	65
Ease of Doing Business skóre – insolvenčnosť (0-100)	66,9	80,05	76,48	55,03
Čas (kalendárne roky)	4,0	2,1	3,0	2,0
Náklady (% z hodnoty majetku dlžníka)	18,0	17,0	15,0	14,5
Výtťahok (cent na dolár dlhu)	48,8	67,4	60,8	44,2
Index insolvenčného rámca (0-16)	13,0	14,0	14,0	10,0

Zdroj: Doing Business 2019

V porovnaní s Doing Business 2018 nedošlo k výraznejšej zmene umiestnenia SR. Rovnako ako v reporte 2018 mala na umiestnenie SR vplyv najmä značná dĺžka insolvenčného konania.

DOING BUSINESS 2020**Vymáhanie zmluvných záväzkov**

Modelový prípad v oblasti vymáhania zmluvných záväzkov mal v správe Doing Business 2020 rovnaké parametre ako v roku 2017. Kľúčové parametre a spôsob ich výpočtu bol rovnaký ako v roku 2017.

Tabuľka 7 **Doing Business 2020 – vymáhanie zmluvných záväzkov**

	Slovensko	Česko	Poľsko	Maďarsko
Umiestnenie v kategórií	46	103	55	25
Ease of Doing Business skóre – vymáhanie zmlúv (0-100)	66,1	56,4	64,4	71
Čas (dni)	775	678	685	605
Náklady (% z nároku)	20,5	33,8	19,4	15,0
Index kvality súdneho procesu (0-18)	13,5	9,5	11,0	12,5

Zdroj: Doing Business 2020

Insolvencia

Modelový prípad v oblasti insolvenčného konania mal v správe Doing Business 2020 rovnaké parametre ako v roku 2017. Kľúčové parametre a spôsob ich výpočtu bol rovnaký ako v roku 2017.

Tabuľka 8 Doing Business 2020 – insolvenčné konanie

	Slovensko	Česko	Poľsko	Maďarsko
Umiestnenie v kategórii	46	16	25	66
Ease of Doing Business skóre – insolvenčia (0-100)	65,5	80,1	76,5	55,0
Čas (kalendárne roky)	4,0	2,1	3,0	2,0
Náklady (% z hodnoty majetku dlžníka)	18,0	17,0	15,0	14,5
Výťažok (cent na dolár dlhu)	46,1	67,5	60,9	44,2
Index insolvenčného rámca (0-16)	13,0	14,0	14,0	10,0

Zdroj: Doing Business 2020

V porovnaní s Doing Business 2019 došlo k miernemu zhoršeniu umiestnenia SR (pokles zo 42. na 46. miesto). Rovnako ako v minulom reporte mala na umiestnenie SR vplyv najmä značná dĺžka insolvenčného konania.

Celkové hodnotenie Slovenska v jednotlivých kategóriách vymáhania zmluvných záväzkov obsahuje nasledovná tabuľka:

Tabuľka 9 Pozícia SR v Doing Business– vymáhanie zmluvných záväzkov 2017 až 2020

	2017	2018	2019	2020
Umiestnenie v kategórii	82	84	47	46
DTF skóre / Ease of Doing Business (0-100)	58,92	58,63	66,12	66,1
Čas (dni)	705	775	775	775
Náklady (% z nároku)	30,0	30,6	20,5	20,5
Index kvality súdneho procesu (0-18)	10,5	11,5	13,5	13,5

Zdroj: Doing Business 2017 až 2020

Z uvedenej tabuľky vyplýva, že pozícia SR v danej kategórii sa **výrazne zlepšila** (postup z 82. miesta v 2017 na 46. miesto v roku 2020). Tento **pozitívny trend je možné pripísať najmä elektronizácii komunikácie so súdom a s tým spojenou úsporou nákladov na všetkých úrovniach** (čo sa prejavilo v indexe kvality súdneho procesu a v nákladoch konania). Na druhej strane **došlo k zhoršeniu z pohľadu podnikateľa kľúčového parametru dĺžky konania, ktoré narástlo na 775 dní**. V tejto kategórii je pritom Slovensko dlhodobo najhoršie spomedzi ostatných štátov V4, pričom v každom z nich podľa Doing Business trvá menej ako 700 dní (v prípade Maďarska zásadne menej, podľa Doing Business 2018 až 2020 ide „len“ o 605 dní).

Tabuľka 10 Pozícia SR v Doing Business– insolvenčné konanie 2017 až 2020

	2017	2018	2019	2020
Umiestnenie v kategórii	35	42	42	46
DTF skóre / Ease of Doing Business (0-100)	70,53	66,08	66,9	65,5
Čas (kalendárne roky)	4,0	4,0	4,0	4,0
Náklady (% z hodnoty majetku dlžníka)	18,0	18,0	18,0	18,0
Výťažok (cent na dolár dlhu)	55,6	47,3	48,8	46,1
Index insolvenčného rámca (0-16)	13,0	13,0	13,0	13,0

Zdroj: Doing Business 2017 až 2020

Z tabuľky vyplýva, že pozícia SR zaznamenala pokles v Doing Business 2018 a následnú stagnáciu. Náklady konania zostali rovnaké, hoci došlo k poklesu výťažku. **Rovnako ako v kategórii zmluvných záväzkov pretrváva problém s dĺžkou konania** (hoci je nutné poznamenať, že v prípade konkurzného a reštrukturalizačného konania sa nejedná výlučne len o zodpovednosť súdov), kde je SR v parametri čas najhoršia z okolitých štátov a to zásadným spôsobom v porovnaní s ČR a Maďarsko, ktoré dosahujú hodnoty cca. 2 roky.

1.2 Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície 2019

Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície (EU Justice Scoreboard) je **komparatívny informačný nástroj**, ktorého účelom je pomôcť EÚ a členským štátom zlepšiť účinnosť ich vnútroštátnych justičných systémov poskytovaním objektívnych, spoľahlivých a porovnateľných údajov **o viacerých ukazovateľoch dôležitých z hľadiska posudzovania kvality, nezávislosti a efektívnosti justičných systémov vo všetkých členských štátoch**. Nepredstavuje celkový rebríček krajín, ale prehľad fungovania všetkých justičných systémov na základe ukazovateľov, ktoré sú v spoločnom záujme všetkých členských štátov. Prehľad za rok 2019 bol publikovaný 26.04.2019 a monitoruje vývoja za rok 2018 v porovnaní s predchádzajúcimi obdobiami.

Porovnávací prehľad sa zameriava najmä na občianske a obchodné sporové konania, ako aj správne konania s cieľom pomôcť členským štátom v úsilí o vytvorenie priaznivejšieho investičného, podnikateľského a občianskeho prostredia. Porovnávací prehľad vychádza z rôznych zdrojov informácií. Väčšinu kvantitatívnych údajov poskytuje Európska komisia pre efektívnosť justície (CEPEJ), s ktorou Komisia uzatvorila zmluvu o vypracovaní každoročnej osobitnej štúdie.

Tieto údaje sú z obdobia 2010 – 2017 a poskytli ich členské štáty podľa metodiky CEPEJ. V štúdii sú uvedené aj podrobné komentáre a prehľady o jednotlivých krajinách, ktoré poskytujú širšie súvislosti. Údaje o dĺžke konaní, ktoré zhromaždila komisia CEPEJ, ukazujú „čas rozsúdenia“, čo je vypočítaná dĺžka súdnych konaní (na základe pomeru medzi nevyriešenými a vyriešenými prípadmi). Údaje o efektívnosti súdov pri uplatňovaní práva EÚ v špecifických oblastiach vyjadrujú priemernú dĺžku konaní odvodenú od skutočnej dĺžky súdnych konaní. Treba poznamenať, že dĺžky súdnych konaní sa môžu v jednotlivých geografických oblastiach členského štátu výrazne líšiť, a to najmä v mestských centrách, v ktorých môžu mať obchodné činnosti za následok vyššiu zaťaženosť.

Ďalšími zdrojmi údajov sú skupina kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy⁹, Európska sieť súdnych rád (ENCJ)¹⁰, Sieť predsedov najvyšších súdov Európskej únie (NPSJC)¹¹, Združenie štátnych rád a najvyšších správnych súdov EÚ (ACA-Europe)¹²,

⁹ S cieľom vypracovať porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície a podporiť výmenu najlepších postupov týkajúcich sa účinnosti justičných systémov Komisia požiadala členské štáty, aby určili dve kontaktné osoby – jednu z oblasti súdnictva a jednu z ministerstva spravodlivosti. Prebiehajú pravidelné stretnutia tejto neformálnej skupiny.

¹⁰ ENCJ spája vnútroštátne inštitúcie v členských štátoch EÚ, ktoré sú nezávislé od orgánov výkonnej moci a zákonodarných orgánov a ktoré sú zodpovedné za podporu súdnych orgánov pri nezávislom výkone spravodlivosti: <https://www.encj.eu/>.

¹¹ NPSJC poskytuje fórum, ktoré európskym inštitúciám umožňuje požiadať o stanoviská najvyšších súdov a zblížuje ich podporou diskusie a výmeny názorov: <http://network-presidents.eu/>.

¹² ACA-Europe pozostáva zo Súdneho dvora EÚ a štátnych rád alebo najvyšších správnych súdov každého členského štátu EÚ: <http://www.juradmin.eu/index.php/en/>.

Európska sieť pre hospodársku súťaž (ESHS)¹³, Komunikačný výbor (COCOM)¹⁴, Európske stredisko pre sledovanie porušovania práv duševného vlastníctva¹⁵, skupina expertov na problematiku boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (EGMLTF)¹⁶, Eurostat¹⁷, Európska sieť odbornej justičnej prípravy (EJTN)¹⁸ a Svetové ekonomické fórum (SEF)¹⁹.

Metodika na vypracovanie porovnávacieho prehľadu sa ďalej vyvíjala v úzkej spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy, najmä prostredníctvom dotazníka a zberu údajov o určitých aspektoch fungovania justičných systémov. Pretrvávajúce ťažkosti pri zhromažďovaní alebo poskytovaní údajov sú spôsobené buď nedostatočnými štatistickými kapacitami, alebo skutočnosťou, že vnútroštátne kategórie používané pri zbere údajov nezodpovedajú presne tým, ktoré sa používajú v porovnávacom prehľade. Porovnávací prehľad má v porovnaní s ostatnými hodnoteniami výhodu v tom, že **je špecializovaným porovnaním s priamym zameraním na súdny systém. Rozsah analýzy je široký a ponúka holistický pohľad na fungovanie súdneho systému. Porovnávacou vzorkou sú členské štáty EÚ, t. j. systémy, ktoré fungujú v zdieľanom právnom rámci EÚ a s výnimkou Veľkej Británie vychádzajú z rovnakého zdroja – kontinentálnej právnej kultúry.**

Nižšie uvedené grafy porovnávacieho prehľadu obsahuje porovnanie niektorých z pohľadu podnikateľského prostredia kľúčových parametrov medzi jednotlivými štátmi EÚ.

¹³ ESHS bola zriadená ako fórum na diskusiu a spoluprácu európskych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže v prípadoch, keď sa uplatňujú články 101 a 102 Zmluvy o fungovaní EÚ. ESHS predstavuje rámec pre mechanizmy úzkej spolupráce podľa nariadenia Rady (ES) č. 1/2003. Komisia a vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže vo všetkých členských štátoch EÚ vzájomne spolupracujú v rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž: http://ec.europa.eu/competition/ecn/index_en.html.

¹⁴ COCOM pozostáva zo zástupcov členských štátov EÚ. Jeho hlavnou úlohou je poskytovať stanovisko k návrhom opatrení, ktoré Komisia zamýšľa prijať v otázkach digitálneho trhu: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/communications-committee>.

¹⁵ Európske stredisko pre sledovanie porušovania práv duševného vlastníctva je sieť expertov a odborných zainteresovaných strán. Pozostáva zo zástupcov verejného a súkromného sektora, ktorí spolupracujú v aktívnych pracovných skupinách: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/sk/web/observatory/home>.

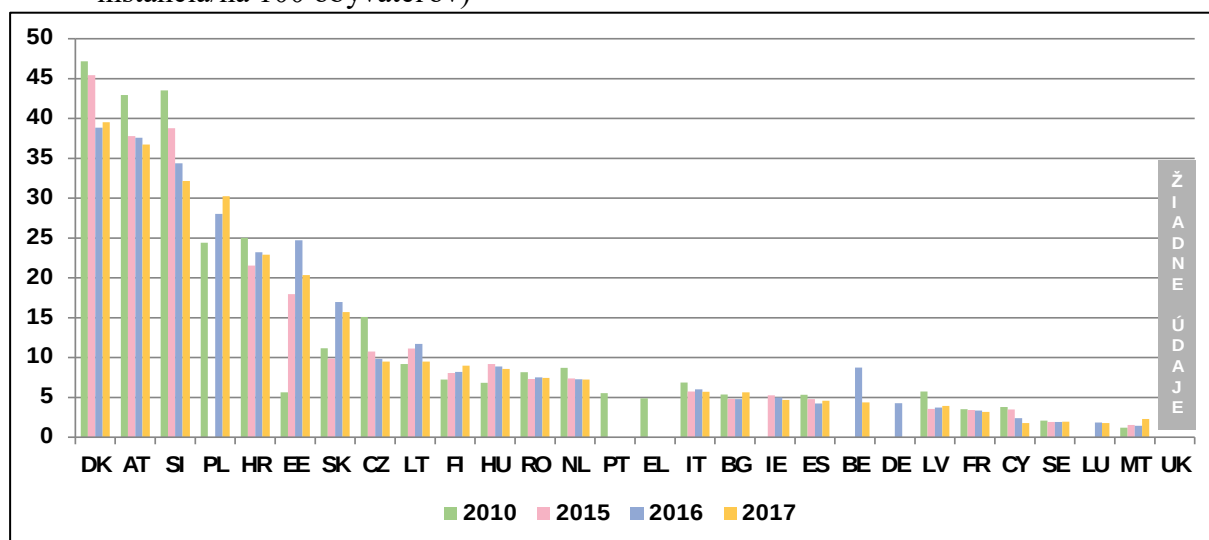
¹⁶ EGMLTF pravidelne zasadá s cieľom vymieňať si názory a pomôcť Komisii pri vymedzovaní politiky a navrhovaní nových právnych predpisov o boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu: http://ec.europa.eu/justice/civil/financial-crime/index_en.htm.

¹⁷ Eurostat je štatistický úrad EÚ: <http://ec.europa.eu/eurostat/about/overview>.

¹⁸ EJTN je hlavnou platformou a propagátorom odbornej prípravy a výmeny poznatkov európskej justície. Vypracúva normy a učebné osnovy odbornej prípravy, koordinuje výmeny a programy v rámci odbornej justičnej prípravy, šíri odborné znalosti a podporuje spoluprácu medzi inštitúciami odbornej justičnej prípravy EÚ. EJTN má približne 34 členov zastupujúcich členské štáty EÚ, ako aj nadnárodné orgány EÚ: <http://www.ejtn.eu/>.

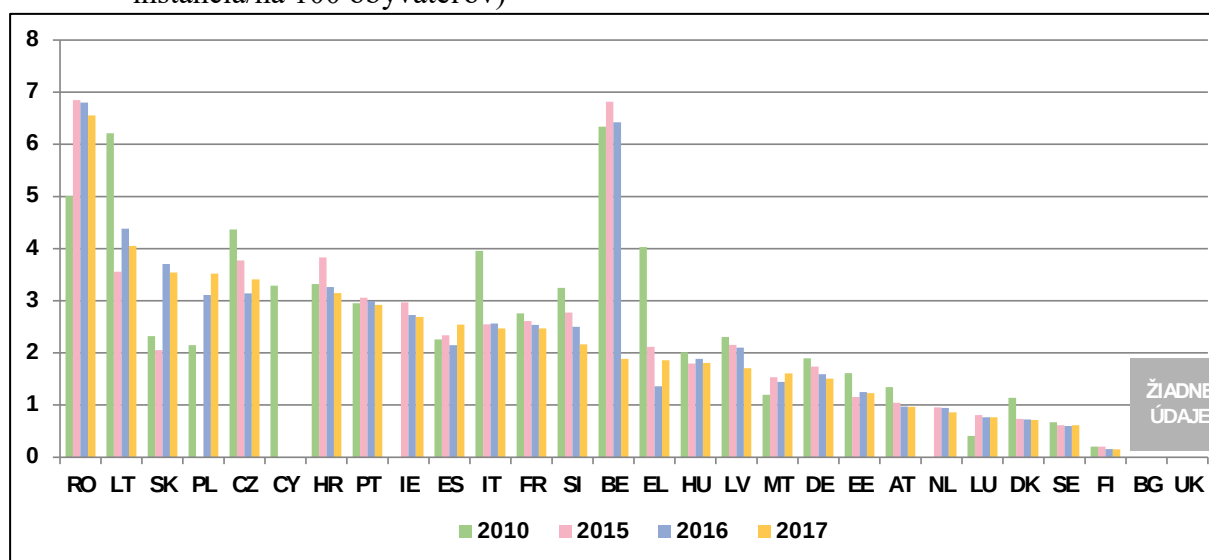
¹⁹ SEF je medzinárodná organizácia pre spoluprácu verejného a súkromného sektora, ktorej členmi sú podniky: <https://www.weforum.org/>.

Graf 1 Počet nových občianskoprávných, obchodných, správnych a iných konaní⁽²⁰⁾ (prvá inštancia/na 100 obyvateľov)

Zdroj: Štúdia CEPEJ

Graf 2 Počet nových občianskoprávných a obchodných sporových konaní²¹ (prvá inštancia/na 100 obyvateľov)

Zdroj: Štúdia CEPEJ

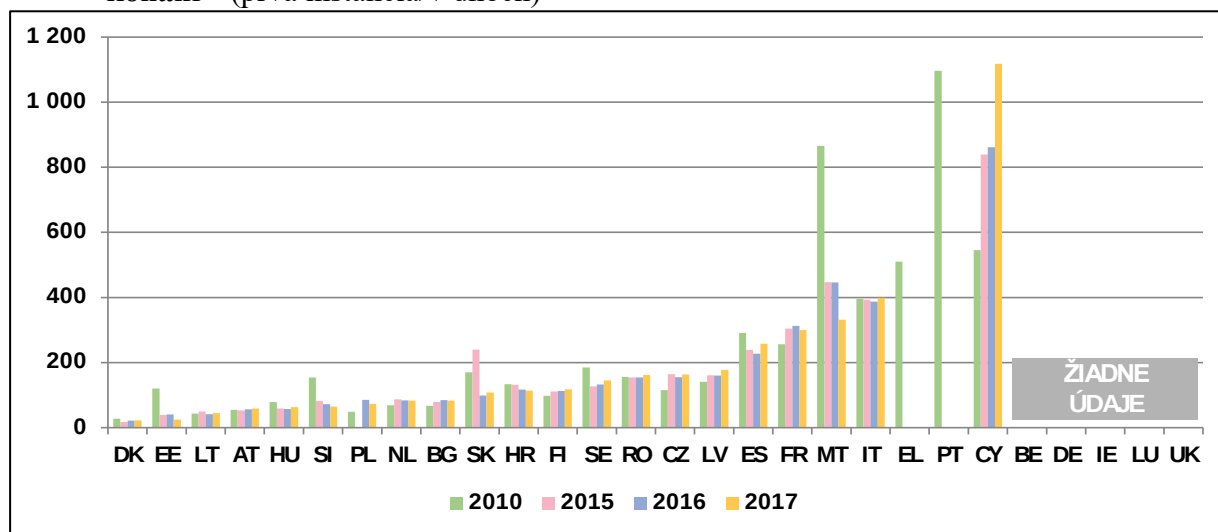
Z grafov č.1 a 2 vyplýva, že slovenské súdnictvo čelí v rámci EU pomerne vysokému množstvu nových prípadov, hoci regionálne je situácia porovnateľná s okolitými štátmi. Vyššie celkové množstvo konaní má priamy dopad na pracovnú vyťaženosť a následne na dĺžku jednotlivých konaní. Príčinou tohto stavu môžu byť faktory komplikovanosť, nejasnosť a časté

²⁰ Podľa metodiky CEPEJ táto kategória zahŕňa všetky občianskoprávne a obchodné sporové a nesporevé konania, nesporevé katastrálne konania a konania vo veciach obchodného registra, iné nesporevé konania, správne konania a iné ako trestné konania. V dokumentovanom období došlo k zmene metodiky na SK.

²¹ Podľa metodiky CEPEJ sa občianskoprávne/obchodné sporové konania týkajú sporov medzi stranami, napr. zmluvných sporov. Občianskoprávne/obchodné nesporevé konania predstavujú konania, v ktorých nedochádza k popretiu uplatneného nároku, napr. k podaniu odporu proti platobnému príkazu. Zmeny metodiky v EL a na SK. Údaje za NL zahŕňajú aj nesporevé konania.

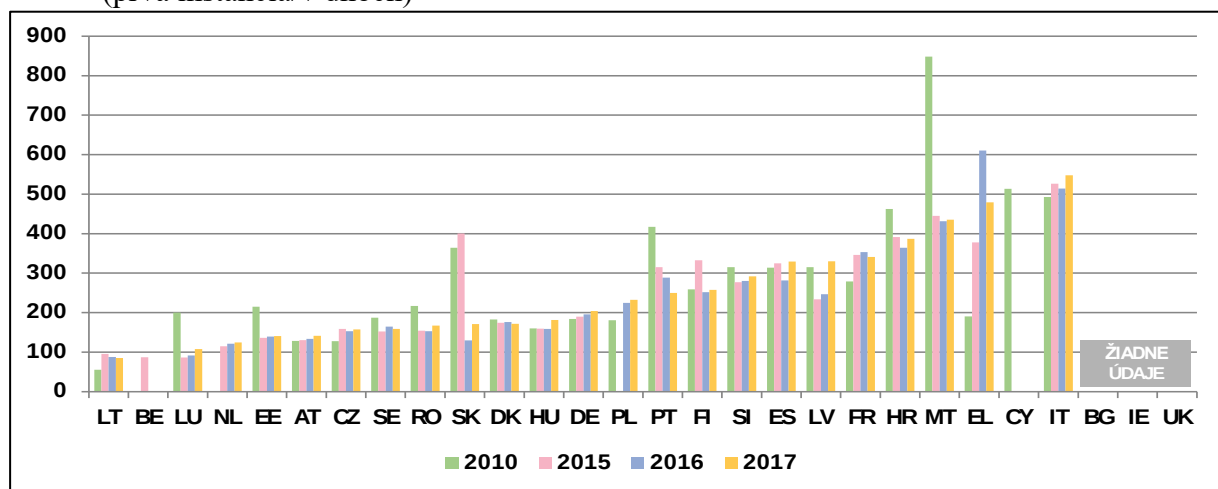
zmeny legislatívy, slabý systém mimosúdneho riešenia sporov ako aj nízka miera znalosti a dodržiavania práva zo strany jednotlivých subjektov.

Graf 3 Čas potrebný na uzavretie občianskoprávných, obchodných, správnych a iných konaní²² (prvá inštancia/v dňoch)

Zdroj: Štúdia CEPEJ

Graf 4 Čas potrebný na uzavretie občianskoprávných a obchodných sporových konaní²³ (prvá inštancia/v dňoch)

Zdroj: Štúdia CEPEJ

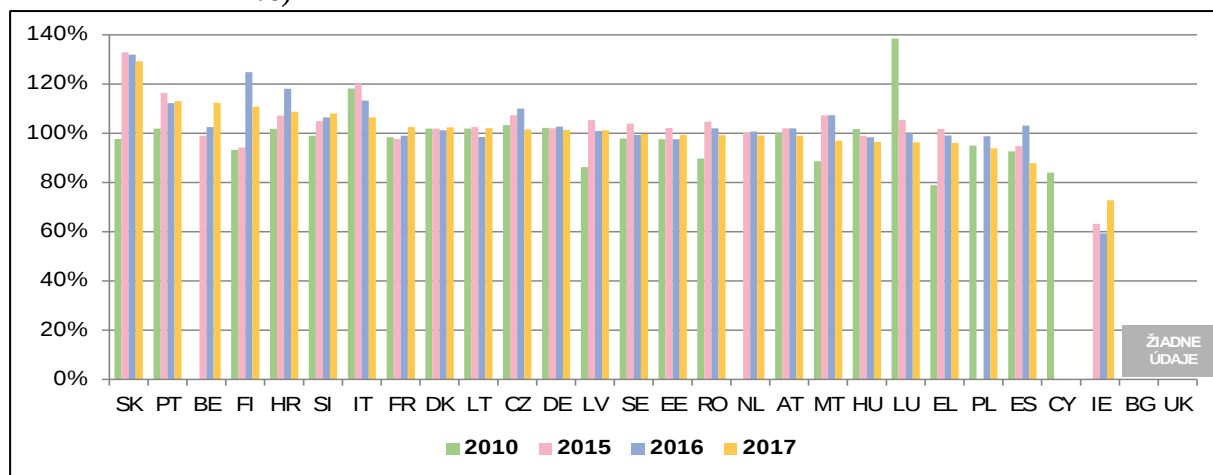
Grafy č. 3 a 4 zobrazujú čas potrebný na uzavretie súdnych konaní v jednotlivých štátoch EÚ v prvej inštancii. Zo štatistík vyplýva, že trend v tejto oblasti je pozitívny a dochádza

²² Podľa metodiky CEPEJ táto kategória zahŕňa všetky občianskoprávne a obchodné sporové a nesorové konania, nesorové katastrálne konania a konania vo veciach obchodného registra, iné nesorové konania, správne konania a iné ako trestné konania. Zmeny metodiky na SK. Prebiehajúce konania zahŕňajú všetky inštancie v CZ a do roku 2016 aj na SK.

²³ Podľa metodiky CEPEJ sa občianskoprávne/obchodné sporové konania týkajú sporov medzi stranami, napr. zmluvných sporov. Občianskoprávne/obchodné nesorové konania predstavujú konania, v ktorých nedochádza k popretiu uplatneného nároku, napr. k podaniu odporu proti platobnému príkazu. Zmeny metodiky v EL a na SK. Prebiehajúce konania zahŕňajú všetky inštancie v CZ a do roku 2016 aj na SK. Údaje za NL zahŕňajú aj nesorové konania.

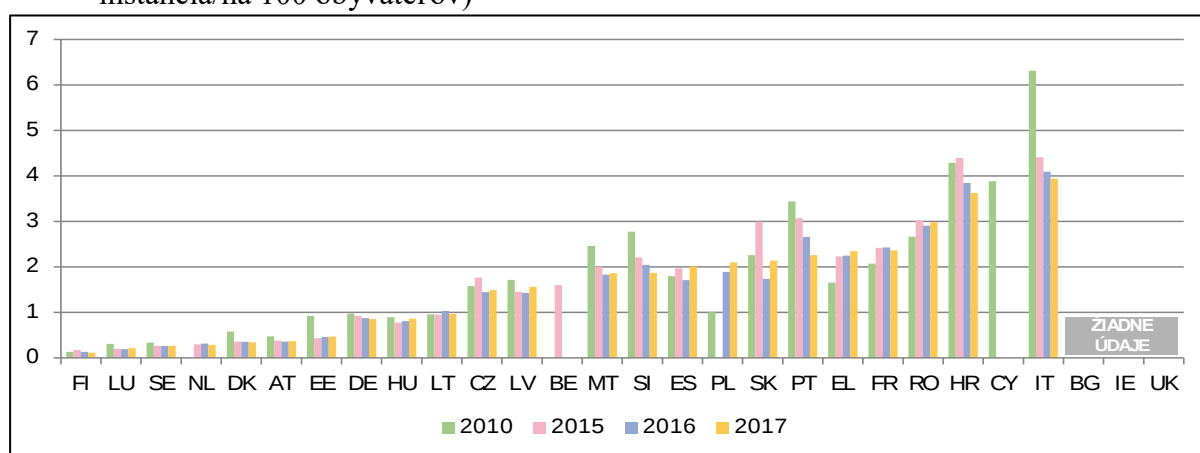
k miernemu zlepšeniu (je však otázne do akej miery ide o dôsledok úpravy štatistickej metodiky). Výkonnosť súdneho systému SR v tomto parametri je približne na úrovni priemeru EÚ a porovnateľná s okolitými štátmi²⁴.

Graf 5 Miera vyriešenia občianskoprávných a obchodných sporových prípadov²⁵ (prvá inštancia/v %)

Zdroj: Štúdia CEPEJ

Graf 6 Počet prebiehajúcich občianskoprávných a obchodných sporových konaní²⁶ (prvá inštancia/na 100 obyvateľov)

Zdroj: Štúdia CEPEJ

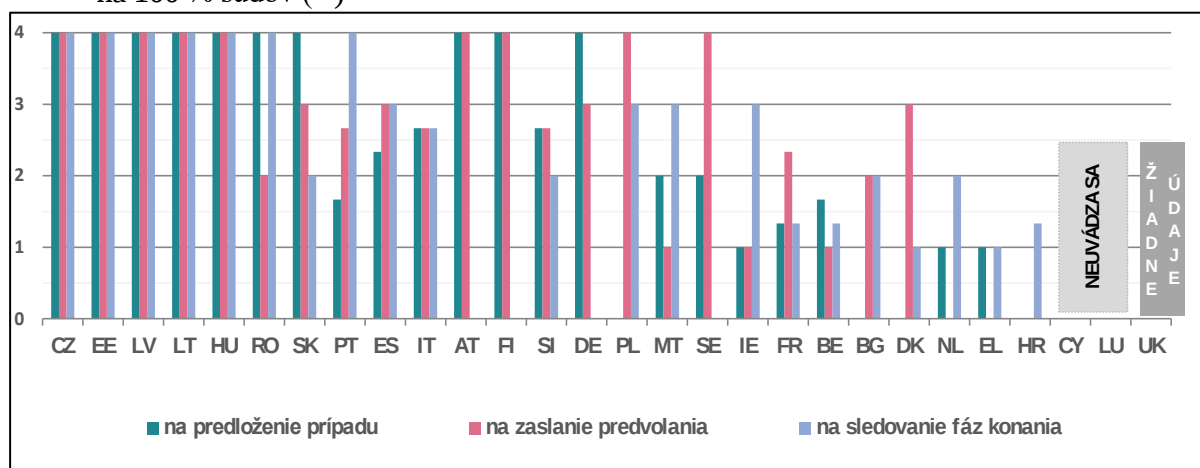
Graf č. 6 obsahuje porovnanie počtu prebiehajúcich občianskoprávných a obchodných sporových konaní v prvej inštancii na 100 obyvateľov. V tomto parametri je SR najhoršia zo štátov V4. Súdny systém je zaťažovaný značným počtom starých a nedoriešených prípadov. Je otázne do akej miery je zlepšenie v rokoch 2016 a 2017 dôsledkom úpravy štatistických metodík.

²⁴ Táto štatistika CEPEJ je v rozpore s údajmi z reportov Doing Business. Hoci nejde o rovnaké štatistické kategórie (prvá inštancia vs. právoplatné rozhodnutie) naznačuje to problém s kvalitou dát pravdepodobne na strane Doing Business.

²⁵ Zmeny metodiky v EL a na SK. IE: predpokladá sa, že počet vyriešených prípadov je v dôsledku metodiky podhodnotený. Údaje za NL zahŕňajú aj nesporné konania.

²⁶ Zmeny metodiky v EL a na SK. Prebiehajúce konania zahŕňajú všetky inštancie v CZ a do roku 2016 aj na SK. Údaje za NL zahŕňajú aj nesporné konania.

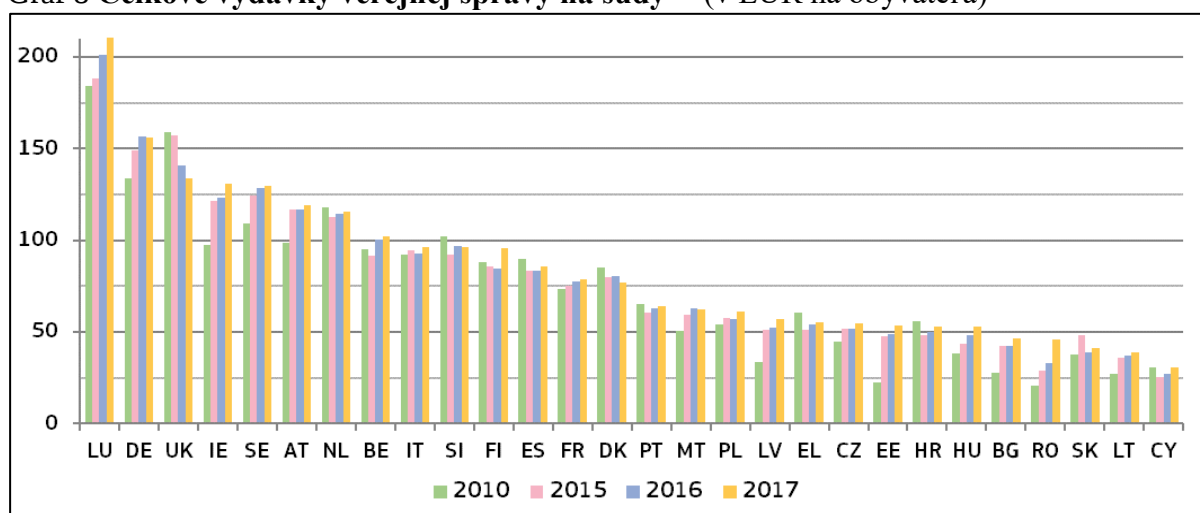
Graf 7 **Dostupnosť elektronických prostriedkov** [0 = dostupné na 0 % súdov; 4 = dostupné na 100 % súdov ⁽²⁷⁾]

Zdroj: Štúdia CEPEJ

Graf č. 7 zobrazuje dostupnosť elektronických prostriedkov na súdoch v jednotlivých členských štátoch. V porovnaní s ostatnými štátmi EU je situácia v SR v tejto oblasti relatívne dobrá. V stredoeurópskom regióne však v tomto parametri vykazujú lepšie hodnotenia Česká republika a Maďarsko. Pozíciu SR by pozitívne ovplyvnilo dokončenie projektov informatizácie súdnictva.

Graf 8 **Celkové výdavky verejnej správy na súdy**²⁸ (v EUR na obyvateľa)

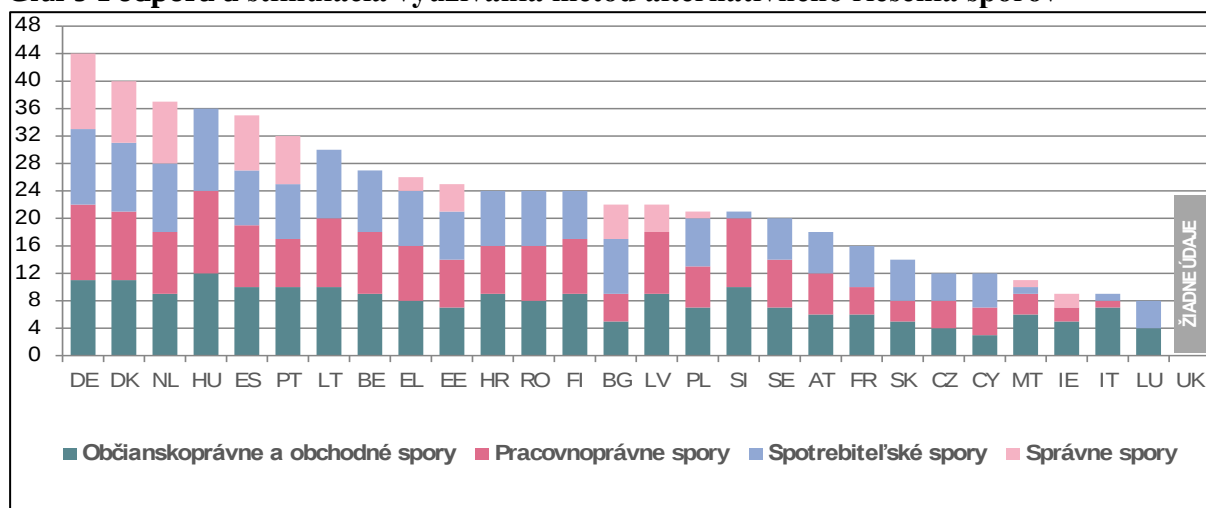
Zdroj: Eurostat

²⁷ Údaje sa týkajú roka 2017. Miera vybavenia od 100 % (zariadenie sa úplne využíva) do 0 % (zariadenie neexistuje) označuje funkčnú prítomnosť zariadenia, ktorého sa obrázok týka, na súdoch podľa tejto stupnice: (100 % = 4 body, ak sa vzťahujú na všetky záležitosti/1,33 bodu za konkrétnu záležitosť; 50 – 99 % = 3 body, ak sa vzťahujú na všetky záležitosti/1 bod za konkrétnu záležitosť; 10 – 49 % = 2 body, ak sa vzťahujú na všetky záležitosti/0,66 bodu za konkrétnu záležitosť; 1 – 9 % = 1 bod, ak sa vzťahujú na všetky záležitosti/0,33 bodu za konkrétnu záležitosť. Záležitosť sa vzťahuje na typ riešeného právneho sporu (občianskoprávne/obchodné, trestné, správne alebo iné konanie).

²⁸ Členské štáty sú zoradené podľa výdavkov v roku 2017 (od najvyšších po najnižšie). Údaje z roku 2017 za ES, FR, HR, NL a SK sú predbežné.

Graf č. 8 zobrazuje celkové výdavky verejnej správy na súdy rozpočítané v eurách na jedného obyvateľa, ktorú sú v SR na pomery EÚ relatívne nízke. Veľkú časť výdavkov súdneho systému predstavujú mzdové a personálne výdavky. Umiestnenie SR reflektuje relatívne nižšiu mzdovú úroveň krajín strednej a východnej Európy v porovnaní so štátmi západnej Európy (tento fakt vysvetľuje aj umiestnenie ostatných štátov v regióne). Celkové výdavky sú však na SR najnižšie aj v porovnaní s okolitými štátmi čo je spôsobené najmä relatívne nízkym ohodnotením súdnych úradníkov.

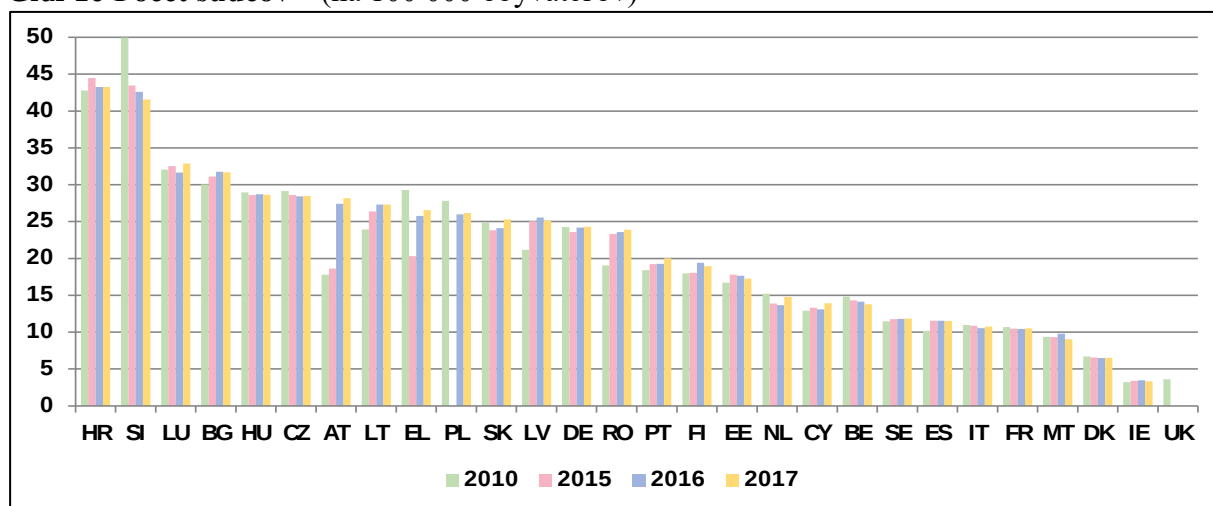
Graf 9 Podpora a stimulácia využívania metód alternatívneho riešenia sporov²⁹

Zdroj: Európska komisia

Z grafu č. 9 vyplýva nedostatočné využívanie metód alternatívneho riešenia sporov ako sú napr. mediácia, rozhodcovské súdy a mimosúdne dohody. Tento fakt má následne za dôsledok relatívne vyššiu záťaž súdneho systému a následne dlhšie rozhodovacie časy. V uvedenom parametri je SR pod priemerom EÚ zaostáva aj za štátmi V4 v prípade Poľska relatívne mierne a v prípade Maďarska výrazne.

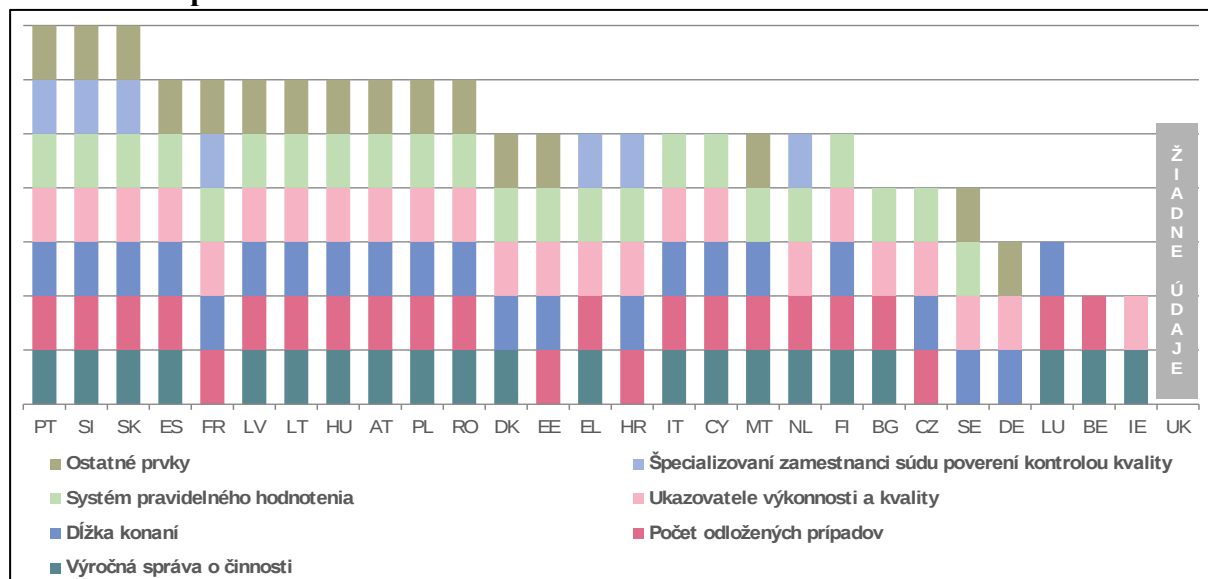
²⁹ Možné maximum: 48 bodov. Súhrnné údaje sú založené na týchto ukazovateľoch: 1) webové sídlo poskytujúce informácie o ARS, 2) osvetové kampane v médiách, 3) brožúry pre širokú verejnosť, 4) súd zabezpečuje na požiadanie osobitné informačné stretnutia o ARS, 5) koordinátori ARS/mediácie na súdoch, 6) uverejnenie hodnotení využívania ARS, 7) uverejnenie štatistík o využívaní ARS, 8) právna pomoc pokrýva (čiastočne alebo úplne) náklady spojené s ARS, 9) úplná alebo čiastočná náhrada súdnych poplatkov (vrátane kolkovného), 10) ak je ARS úspešné, na postup ARS nie je potrebný advokát, 11) sudca môže konať ako mediátor, 12) dohodu, ktorú dosiahli strany, možno presadiť prostredníctvom súdu. Za každý z týchto 12 ukazovateľov sa pridelil jeden bod za každú oblasť práva. **DK**: na každom súde je ambasádor zodpovedný za propagovanie využitia mediácie. Správne súdy majú možnosť navrhnúť stranám, aby využili mediáciu. **IE**: správne konania sú zahrnuté do kategórie občianskoprávných a obchodných konaní. **EL**: ARS existuje v oblasti postupu verejného obstarávania na odvolacích správnych súdoch. **ES**: ARS je povinné v pracovnoprávných veciach. **LT**: tajomník správy vnútroštátnych súdov koordinuje procesy súdnej mediácie na súdoch. **PT**: v občianskoprávných a obchodných sporoch sa súdne poplatky preplácajú iba v prípade zmierovacích sporov. **SK**: slovenský právny poriadok nepodporuje využívanie ARS na administratívne účely. **SE**: pokiaľ ide o ARS, sudcovia majú procesnú diskrečnú právomoc; pokus o zmier, ak to nie je nevhodné, je povinnou úlohou sudcu.

Graf 10 Počet sudcov³⁰ (na 100 000 obyvateľov)

Zdroj: Štúdia CEPEJ

Graf č. 10 zobrazuje počet sudcov na 100 000 obyvateľov. Vo všeobecnosti vykazujú štáty strednej Európy na pomery EU relatívne vysoké množstvo sudcov (v SR o niečo menej ako v ostatných štátoch V4). V kontexte s ostatnými prezentovanými štatistikami možno vyvodiť záver, že počet sudcov nie je faktorom, ktorým by bolo možné vysvetliť nižšiu výkonnosť súdneho systému.

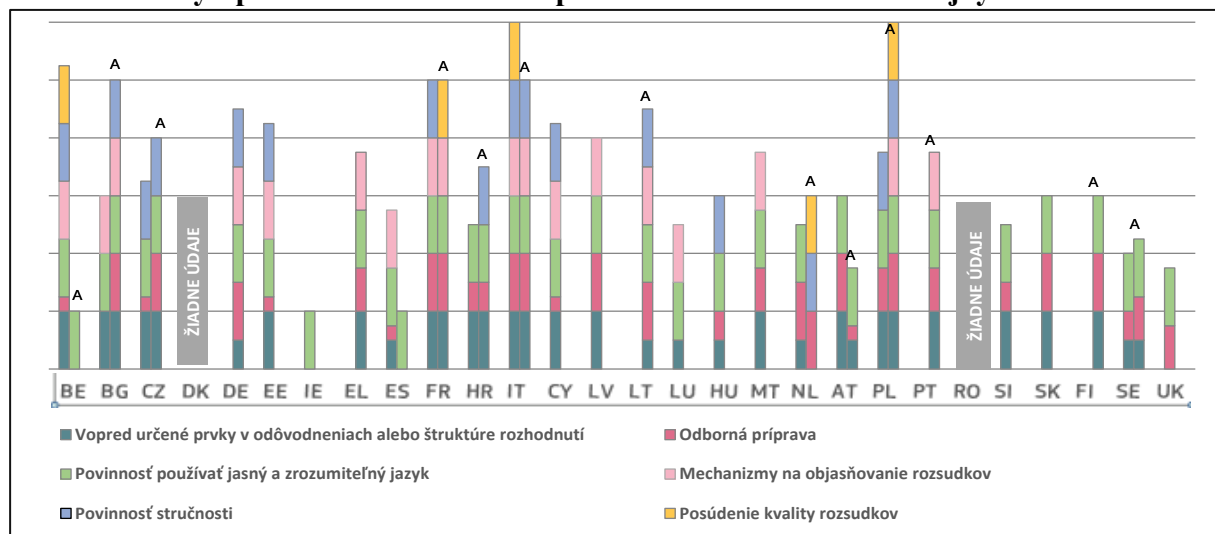
³⁰ Podľa metodiky CEPEJ táto kategória pozostáva zo sudcov, ktorí pracujú na plný úväzok. Nezahŕňa Rechtspfleger/súdnych úradníkov, ktorí existujú v niektorých členských štátoch. **AT**: údaje o správnom súdnictve sa prvýkrát zaviedli v rámci cyklu 2016. **EL**: celkový počet sudcov z povolania zahŕňa v jednotlivých rokoch rôzne kategórie, čo čiastočne vysvetľuje zmeny tohto počtu. Od roku 2016 zahŕňajú údaje o počte sudcov z povolania všetky oblasti trestného a občianskeho súdnictva, ako aj sudcov správnych orgánov. **IT**: neberú sa do úvahy regionálne správne súdy, regionálne komisie pre audit, miestne daňové komisie a vojenské súdy. **UK**: vážený priemer troch jurisdikcií. Údaje za rok 2010 obsahujú údaje týkajúce sa **UK (NI)** za rok 2012. **LU**: počty boli zrevidované podľa zlepšenej metodiky.

Graf 11 Dostupnosť monitorovania a hodnotenia činnosti súdov³¹

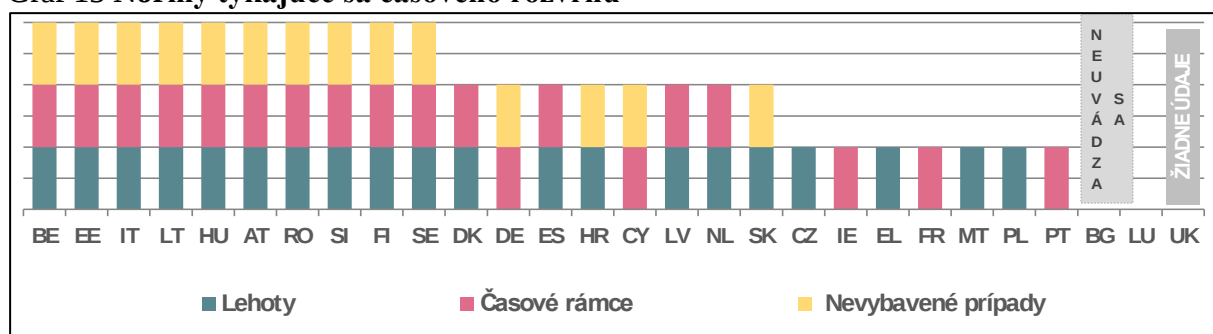
Zdroj: Štúdia CEPEJ – údaje za rok 2017

Z grafu č.11 vyplýva, že súdny systém SR je v rámci EU relatívne transparentný a poskytuje dostatok verejnej prístupných informácií o svojej činnosti.

³¹ Systém hodnotenia sa vzťahuje na výkonnosť systémov súdov, pričom sa využívajú ukazovatele a ciele. Všetky členské štáty v roku 2018 uviedli, že majú systém, ktorý im umožňuje monitorovať počet nových prípadov, počet vydaných rozhodnutí aj dĺžku konaní, a preto sú tieto kategórie pre tento obrázok nadbytočné. Podobne hĺbková práca na normách kvality nahradila ich používanie ako kategórie hodnotenia. Údaje o „ostatných prvkoch“ zahŕňajú napr. mieru vyriešenia (AT, FR), počet prípadov odvolania a vykonávacích postupov (ES), počet prípadov podľa typu sporov (SK), výsledok konania vo veci, napr. úplnú alebo čiastočnú spokojnosť (SK), konečné odsúdenia a pozastavené konania (RO) a počet zasadnutí súdu (PL).

Graf 12 Normy uplatňované s cieľom zlepšiť kvalitu rozsudkov na najvyšších súdoch:³²

Zdroj: Európska komisia s ACA-Europe a NPSJC

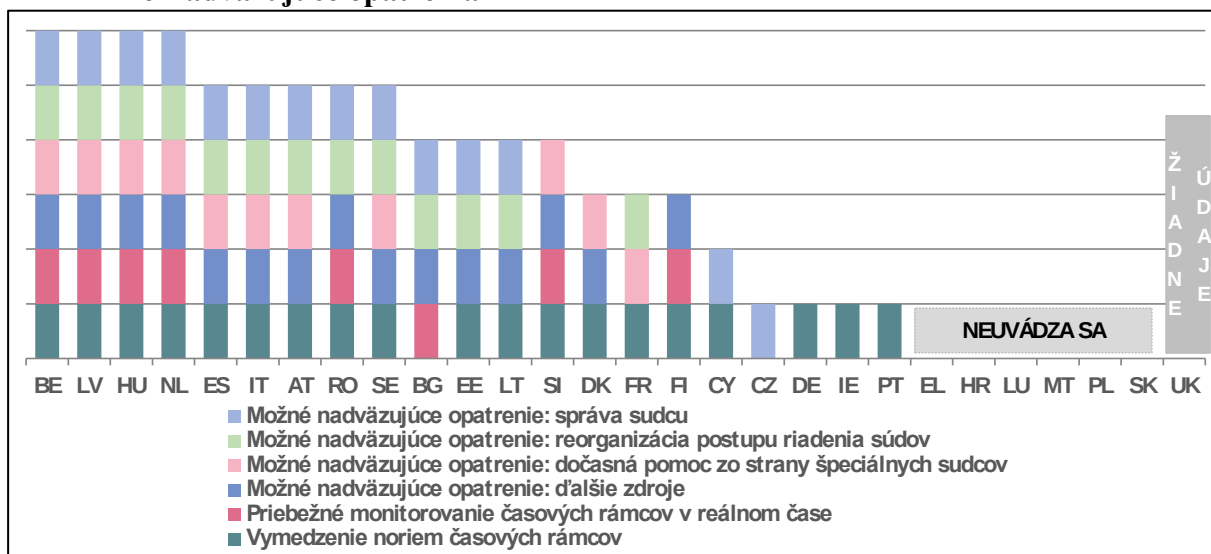
Graf 13 Normy týkajúce sa časového rozvrhu³³

Zdroj: Európska komisia

³² V prípade každého členského štátu ľavý stĺpec predstavuje postupy na najvyšších súdoch a pravý stĺpec predstavuje postupy na najvyšších správnych súdoch (stĺpec označený písmenom „A“). (*) Členské štáty sú uvedené v abecednom poradí podľa zemepisných názvov v pôvodnom jazyku. Členské štáty dostali po jednom bode za každý ukazovateľ kvality rozsudkov. Odborná príprava zahŕňa právnu odbornú prípravu sudcov o štruktúre písomných rozhodnutí (0,25 bodu), právnu odbornú prípravu sudcov najvyšších súdov o odôvodneniach písomných rozsudkov, právnu odbornú prípravu sudcov nižších súdov o odôvodneniach písomných rozhodnutí (0,25 bodu) a odbornú prípravu týkajúcu sa vypracúvania rozsudkov (univerzita, škola sudcov alebo práca na pracovisku). Povinnosť používať jasný a zrozumiteľný jazyk sa považuje za existujúcu, či už podľa zákona, iného právneho predpisu alebo odbornej praxe (1 bod). Povinnosť stručnosti sa považuje za uplatniteľnú, či už na základe právnych predpisov, nariadení alebo postupov súdu (1 bod). Posúdenie kvality rozsudkov sa vzťahuje na existenciu vnútorného mechanizmu na úrovni najvyššieho súdu na posúdenie celkovej kvality vlastných rozhodnutí (1 bod). IT, Corte Suprema di Cassazione: hoci neexistuje procesný nástroj na objasnenie rozsudkov, v niektorých situáciách sa niektoré aspekty prípadu môžu pred príslušným sudcom objasniť ešte v štádiu výkonu rozhodnutia. DK a RO: žiadne údaje.

³³ Údaje za rok 2018 zozbierané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy. Členské štáty dostali po jednom bode, ak normy sú vymedzené, bez ohľadu na oblasť práva (občianske/obchodné, správne alebo iné).

Graf 14 Normy - časový rámec: vymedzenie pojmu, automatické monitorovanie a nadväzujúce opatrenia ³⁴

Zdroj: Európska komisia

Grafy 12 až 14 popisujú resp. porovnávajú internú organizáciu súdnictva v jednotlivých členských štátoch EÚ. Niektoré z uvedených štatistík nie sú za SR dostupné. Niektoré z nástrojov monitoringu a časového manažmentu sa v SR neuplatňujú vôbec – v kontraste napr. so súdnym systémom Maďarska (pozri grafy č. 13 a 14), ktorý vykazuje univerzálne a naprieč parametrami lepšie výsledky.

Po prvý raz sa na základe údajov zhromaždených Združením štátnych rád a najvyšších správnych súdov EÚ (ACA-Europe) a Sieťou predsedov najvyšších súdov Európskej únie (NPSJC) v porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície za rok 2019 **uvádza prehľad postupov používaných na súdoch najvyšších a nižších stupňov, ktoré prispievajú ku kvalite rozsudkov**. Po preskúmaní štandardných meraní časového rozvrhu a informovania strán v predchádzajúcom vydaní sa porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2019 zameriava na časový rozvrh, nevybavené prípady a časové rámce ako manažérsky nástroj v súdnictve. Obsahuje tiež prehľad členských štátov, ktoré používajú štandardné merania lehôt, časových rámcov a nevybavených prípadov. Lehoty predstavujú kvantitatívne termíny, napr. maximálny počet dní od zaregistrovania prípadu do prvého vypočutia. Nevybavené prípady sú prípady, ktoré sú staršie ako určené časové obdobie. Časové rámce sú merateľné ciele/postupy, napr. špecifikujúce vopred vymedzený podiel prípadov, ktoré majú byť ukončené v priebehu určitého obdobia.

³⁴ Údaje za rok 2018 zozbierané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy.

Hlavné závery Porovnávacieho prehľadu (z relevanciou pre SR) sú nasledovné:**A. Prístupnosť súdnictva**

- A.1. **Takmer všetky členské štáty poskytujú prístup k niektorým online informáciám o svojom systéme súdnictva** vrátane centralizovaného webového portálu s elektronickými tlačivami a interaktívnym poučením o vymáhateľných právach.
- A.2. **Dostupnosť elektronických prostriedkov** počas súdneho konania prispieva k ľahšiemu prístupu k spravodlivosti, obmedzovaniu prieťahov a znižovaniu nákladov. Z dát vyplýva, že vo vyše polovici členských štátov elektronické podávanie žalôb nie je zavedené alebo je možné iba v obmedzenom rozsahu a že nie všetky členské štáty umožňujú sledovanie pokroku v súdnych konaniach na internete.
- A.3. Väčšina členských štátov má normy spôsobu **informovania účastníkov o pokroku dosiahnutom v ich konaní**, o harmonograme súdu alebo o možných zdržaniach. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi niekoľko členských štátov tieto normy výrazne zlepšilo. Rozdiely medzi členskými štátmi sa týkajú hlavne používaných metód. Zatiaľ čo niektoré členské štáty používajú automatizovaný systém notifikácií prostredníctvom elektronickej pošty alebo SMS, ktorý poskytuje informácie o meškani, harmonogramoch alebo všeobecnom vývoji prípadu, iné poskytujú online prístup k informáciám o prípade a niektoré to ponechávajú na uváženie súdu.
- A.4. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi sa **online prístup k rozsudkom súdu** zlepšil, najmä pokiaľ ide o uverejňovanie rozsudkov najvyššej inštancie: všetky občianskoprávne/obchodné aj správne rozsudky uverejňuje 19 členských štátov.
- A.5. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi sa naďalej zvyšuje počet členských štátov, ktoré podporujú dobrovoľné používanie **metód alternatívneho riešenia sporov** (ARS) (obrázok č. 27) na riešenie súkromných sporov

B. Zdroje

- B.1. Pokiaľ ide o **finančné zdroje**, z údajov vyplýva, že vo všeobecnosti zostali celkové výdavky verejnej správy v roku 2017 na súdoch v členských štátoch väčšinou stabilné, pričom medzi členskými štátmi pretrvávajú výrazné rozdiely v skutočných sumách, a to v EUR na obyvateľa, ako aj v percentuálnom vyjadrení HDP medzi členskými štátmi.

C. Hodnotiace nástroje

- C.1. **Monitorovanie a hodnotenie** činností súdov existuje vo všetkých členských štátoch. Vo všeobecnosti zahŕňa rôzne ukazovatele výkonnosti a kvality a pravidelné podávanie správ. Takmer všetky členské štáty monitorujú počet a dĺžku súdnych konaní a majú systémy pravidelného hodnotenia. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi viaceré členské štáty rozšírili monitorovanie na špecifickejšie prvky a niektoré členské štáty zapojili súdnych zamestnancov špecializovanejších v oblasti kvality.
- C.2. Mnohé členské štáty ešte stále v plnej miere nevyužívajú potenciál **IKT systémov na správu prípadov** a v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi nedošlo k žiadnym zlepšeniam. Takéto systémy slúžia na rôzne účely vrátane tvorby štatistík a majú sa dôsledne zaviesť v rámci celého justičného systému. Niektoré členské štáty majú systémy včasného varovania na odhalenie zlyhaní alebo nedodržiavania noriem týkajúcich sa spracovania prípadu, čo umožňuje nájdenie včasných riešení. V niektorých členských štátoch stále nie je možné zabezpečiť celoštátny zber údajov vo všetkých oblastiach justície.

D. Normy

- D.1. Na základe údajov získaných subjektmi ACA-Europe a NPSJC vyplýva, že **normy týkajúce sa kvality rozsudkov sa medzi jednotlivými členskými štátmi značne odlišujú, pričom v niektorých členských štátoch existujú rozdiely dokonca aj medzi posudzovanými súdmi**. Väčšina členských štátov však poskytuje určitú odbornú prípravu sudcom týkajúcu sa štruktúry, štýlu odôvodňovania a vypracovávania rozsudkov. Vo väčšine členských štátov obsahujú štruktúra a odôvodnenie rozhodnutí vopred určené prvky. V niektorých členských štátoch majú okrem toho používatelia súdov prístup k mechanizmom, ktoré umožňujú získať objasnenia súdnych rozhodnutí, čo je zaujímavý prístup zlepšenia ústretovosti justičných systémov voči občanom.
- D.2. Väčšina členských štátov **používa normy týkajúce sa časového rozvrhu**. Určité členské štáty, ktoré čelia osobitným problémom v oblasti efektívnosti, však v súčasnosti takéto normy nepoužívajú. Normy týkajúce sa nevybavených prípadov nie sú tak rozšírené ako normy, ktoré stanovujú lehoty (napr. pre pevne stanovené obdobie od zaevidovania veci do konania prvého súdneho pojednávania) a normy týkajúce sa časových rámcov (spresňujúce napríklad vopred stanovený podiel prípadov, ktoré majú byť vyriešené v určitom čase)
- D.3. Normy v oblasti nevybavených prípadov sú užitočným nástrojom, ktorý môže prispieť k lepšiemu riadeniu prípadov a vyššej efektívnosti. Monitorovanie noriem a prijímanie následných opatrení patrí väčšinou do kompetencie súdnictva, zatiaľ čo v niektorých členských štátoch tu svoju úlohu zohráva aj výkonná moc.
- D.4. Zatiaľ čo **väčšina členských štátov má normy týkajúce sa časových rámcov, len niekoľko z nich má trvalý monitorovací mechanizmus pre vopred stanovené časové rámce**. Z porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície z roku 2019 vyplýva, že **väčšina členských štátov používa ďalšie zdroje na následné opatrenia, ktoré sa však líšia svojím rozsahom**. Najbežnejším následným opatrením je reorganizácia postupu riadenia súdov, zatiaľ čo možnosť dočasnej pomoci zo strany špeciálnych sudcov je stanovená iba v niekoľkých členských štátoch.

Zo štatistík a dát uvedených v Porovnávacom prehľade možno špecificky pre SR a v porovnaní s okolitými štátmi V4 vyvodiť nasledovné závery:

1. Súdny systém čelí v prvej inštancii na európske pomery pomerne značnému nápadu nových prípadov na 100 obyvateľov (porovnateľne s Českou republikou, viac ako v Maďarsku, ale menej ako Poľsku). Príčiny tohto stavu môžu byť viaceré a komplexné (nejasnosť a komplikovanosť právneho rámca, nedostatočné možnosti využívania metód alternatívneho riešenia sporov, nedostatočné preverovanie zmluvných a iných partnerov medzi podnikateľmi atď.)
2. Na vyriešenie prípadu v prvej inštancii potrebuje súdny systém porovnateľné množstvo času ako v Českej republike, ale viac ako v Maďarsku a Poľsku.
3. V európskom porovnaní sa nedostatočne využívajú metódy alternatívneho riešenia sporov (mediácia, rozhodcovské súdy atď.). Okrem iného to má za následok vyšší počet prípadov, ktoré končia pred štátnymi súdmi čím ich zaťažujú viac ako je európsky priemer. V oblasti alternatívneho riešenia sporov SR zaostáva za Maďarskom a Poľskom, situácia je porovnateľná s Českou republikou.
4. Podľa štatistických dát dochádza k zlepšeniu miery vyriešenia prípadov, t.j. postupne sa darí odbúravať záťaž starších prípadov.

5. V elektronizácii súdnictva bol zaznamenaný pokrok (najmä v oblasti podávania návrhov), existuje však potenciál ďalšieho a lepšieho využitia elektronických prostriedkov.
6. Celkové výdavky verejnej správy na súdy sú v európskom porovnaní relatívne nízke a nižšie ako v okolitých štátoch V4. Tento fakt je spôsobený tým, že v prípade súdnictva je veľká časť výdavkov určená na mzdy súdneho personálu (čo zodpovedá celkovej nižšej mzdovej úrovni v ekonomike SR). Pretrvávajúcim problémom je nízke mzdové ohodnotenie súdnych úradníkov a vyšších súdnych úradníkov.
7. Počet sudcov na 100 000 obyvateľov je mierne nad európskym priemerom, hoci je mierne nižší ako v ostatných štátoch V4. V porovnaní s štátmi západnej Európy vykazujú stredoeurópske štáty relatívne vysoké počty sudcov.
8. Monitorovanie a hodnotenie činnosti súdov je v európskom porovnaní na veľmi dobrej úrovni. Verejnosti sú v dostatočnej miere dostupné údaje a štatistiky o činnosti súdov.
9. Relatívne slabo sa využívajú resp. aplikujú možnosti normovania práce súdov resp. sudcov

1.3 CEPEJ - Správa k stavu justície

Správu k stavu justície vypracovala Európska komisia CEPEJ (The European Commission for efficiency of Justice - Európska komisia pre efektívnu justíciu). Európska komisia pre efektívnu justíciu je inštitúcia založená v roku 2002 na základe rozhodnutia Výboru ministrov Rady Európy. Účelom Komisie je analýza efektívnosti súdnych systémov členských štátov Rady Európy a analýza právnych nástrojov slúžiacich na napĺňanie Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a to najmä jeho článkov 5 (Právo na slobodu a bezpečnosť), článok 6 (Právo na spravodlivé súdne konanie), článok 13 (Právo na účinný opravný prostriedok) a článok 14 (Zákaz diskriminácie). Hoci je správa spracovaná prioritne vo vzťahu k článkom Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv ich správna aplikácia súdnym systémom má výrazné dopady aj na podnikateľský sektor.

Správu vypracoval **expertný tím medzinárodných špecialistov**, ktorý v júni 2017 uskutočnil na Slovensku návštevu zameranú na zisťovanie faktov. Správa bola **publikovaná v novembri 2017**. Jedným z hlavných zdrojov informácií pre expertný tím boli údaje, ktoré CEPEJ zhromaždil v rámci rozsiahleho vykonávania hodnotenia európskych súdnych systémov. Väčšina týchto informácií je dostupná v aktívnej databáze CEPEJ-STAT, ktorá umožňuje nájsť rôzne údaje o súdnych systémoch členských štátov Rady Európy. Ďalšie informácie o právnom základe, aktuálnom vývoji a štatistických údajoch sa vymieňali s Ministerstvom spravodlivosti pred návštevou zameranou na zisťovanie faktov, počas nej a po nej.

Správa je nosným výstupom národného projektu s názvom Procesno-organizačný audit Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a vybraných organizácií rezortu spravodlivosti a audit výkonu súdnej moci. Materiál mapuje stav slovenského súdnictva, vyberá oblasti, na ktoré by bolo vhodné sa zamerať a ukazuje viacero možností pre zlepšenie.

Správa priamo **neobsahuje medzinárodné porovnanie súdneho systému SR s okolitými štátmi**, resp. s ďalšími členskými štátmi Rady Európy. Správa taktiež **nie je vypracovaná z pohľadu podnikateľského sektora**, nakoľko jej autormi sú právni špecialisti, ktorý súdny systém posudzujú najmä vo vzťahu k relevantným článkom Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv, tak ako je popísané vyššie. Svojím zameraním na interné a organizačné fungovanie súdneho systému rozsahom a hĺbkou analýzy predstavuje významný a relevantný zdroj analýzy.

Správa je vnútorne rozčlenená do nasledovných kapitol: A. Súdny systém a organizácia súdov, B. Rozpočet súdneho systému, C. Sudcovia a súdni úradníci, D. Riadenia súdov. Efektívnosť súdov, E. Kvalita súdov.

Správa taktiež obsahuje dve prílohy: 1. Posúdenie nástrojov riadenia času v súdnych konaniach na súdoch Slovenskej republiky a 2. Zabezpečovanie kvality výkonu spravodlivosti na súdoch Slovenskej republiky

Hlavné závery a odporúčania správy v jednotlivých kapitolách sú nasledovné:

A. Súdny systém a organizácia súdov

V súlade so zisteniami týkajúcimi sa ľudských zdrojov a v kontexte špecializácie a súdnej mapy je možné odporúčať:

- A.1. Prideliť ľudské zdroje súdom na základe objektívnych a transparentných kritérií týkajúcich sa obahu vecí/pracovnej záťaže, špecializácie a pod.

- A.2. Zaviesť nástroje, ktoré umožňujú proaktívne konanie v prípade predvídateľných udalostí akými sú materská dovolenka, dôchodky a pod.
- A.3. Zvážiť možnosť presúvať sudcov podľa špecializovanej agendy/právneho odvetvia s ich súhlasom, na základe včasného oznámenia a nie všetkých naraz, aby sa zabezpečil prenos poznatkov a know-how a odozva na meniaci sa obeh vecí a pod. Zároveň by možnosť meniť špecializáciu medzi dvoma hlavnými právnymi odvetviami (občianskym a trestným právom) mala byť i naďalej využívaná len vo výnimočných prípadoch.
- A.4 Presun sudcov z nižšej úrovne príslušnosti na vyššiu (ale aj medzi súdmi na tej istej úrovni príslušnosti) je nevyhnutný v rámci spôsobu kariérneho napredovania a s výhľadom na proces náhrady sudcov, ktorí odchádzajú z vyšších súdov do dôchodku. Tento presun bude realizovaný tak, aby nedochádzalo k neprimeraným negatívnym následkom pre tie súdy, z ktorých sudcovia odchádzajú. Napríklad sudca nemusí byť presunutý až pokým nie je menovaný sudca, ktorý ho má nahradiť; alebo sudca, ktorý má odísť, bude požiadaný ukončiť väčšinu svojich nevyriešených vecí do uplynutia určitej doby od rozhodnutia o presune.
- A.5 Paralelne so zvyšovaním špecializácie a revíziou súdnej mapy je nutné investovať do moderných IKT prostriedkov (elektronická, polo-automatizovaná podpora procesov) s cieľom zvládať zvyšujúci sa nápad.

B. Rozpočet súdneho systému

- B.1 Pokiaľ ide o pridelené zdroje, medzi súdmi existujú výrazné rozdiely naprieč spektrom a tieto rozdiely, ako aj ich príčiny, by sa mali lepšie preskúmať. Konkrétne by bolo dobré prehĺbiť a podrobnejšie sa zamerať na presnejšie údaje o nasledujúcich otázkach: finančné prostriedky vyčlenené na občianske, trestné a správne záležitosti, ľudské zdroje pridelené do oblasti exekučných sporov a platobných príkazov, o ktorých nie je k dnešnému dňu známe, do ktorej „agendy“ patria, rozdiely medzi finančnými prostriedkami pridelenými v rámci rozpočtu všetkým krajským súdom a rozpočtovými prostriedkami pridelenými všetkým okresným súdom a pod.
- B.2 Keďže analýza odhalila rozdiely v pridelených prostriedkoch naprieč spektrom súdov, kritériá pridelovania by mali byť ďalej rozvíjané. Pridelovanie finančných prostriedkov by malo vychádzať z explicitných a transparentných kritérií (korelované s pracovnou záťažou, zložitou obehom vecí, výkonnosťou a pod.), a to by malo byť jasné všetkým zástupcom súdnictva, ako aj iným zainteresovaným stranám. Nezrovnalosti vo financovaní, ktoré nie je možné zdôvodniť objektívnymi faktormi, by mali byť odstránené

C. Sudcovia a súdni úradníci

- C.1 Počet sudcov a súdnych úradníkov pridelených na súdy bude vychádzať z jasných a objektívnych kritérií na základe analýzy nápadu, administratívnej pracovnej záťaže a odhadov priemerného času potrebného na výkon rôznych súdnych a úradníckych funkcií súdu. Súdy by mali mať potrebné zdroje vrátane ľudských zdrojov a mali by existovať politiky, ktoré by umožňovali rýchlo reagovať na meniace sa potreby.

D. Riadenie súdov. Efektívnosť súdov

Štruktúra nápadu a ukazovatele CEPEJ

- D.1 Počet sudcov a súdnych úradníkov pridelených na súdy musí vychádzať z jasných a objektívnych kritérií na základe analýzy nápadu, administratívnej pracovnej záťaže

a odhadov priemerného času potrebného na výkon rôznych súdnych a úradníckych funkcií súdu. Súdy by mali mať potrebné zdroje vrátane ľudských zdrojov a mali by existovať politiky, ktoré by umožňovali rýchlo reagovať na meniace sa potreby

Časový manažment

D.2 Znižovanie miery nevybavených vecí a neopodstatnených omeškaní by malo byť jednou z priorít súdov a sudcov. Pre tento účel je potrebné urobiť analýzu štruktúry nápadov a stanoviť hlavné dôvody nevybavených vecí. Miera nevybavených vecí znamená počet alebo percento nevybavených vecí, ktoré nie sú rozhodnuté v stanovenej lehote

D.3 Európske krajiny, ktoré sa snažia riešiť otázku nadmernej dĺžky súdnych konaní, môžu prijať rôzne politiky, ktoré často krátko nadväzujú na analýzy a odporúčania CEPEJ vychádzajúce z postupov overených v členských štátoch Rady Európy. Tieto kroky musia zohľadňovať osobitný kontext fungovania súdov. Nasledujúci zoznam by mohol byť dobrým východiskovým momentom pre ďalšie preskúmanie typu opatrení, ktoré by sa mohli lepšie hodiť na podmienky súdnictva na Slovensku:

- nastavenie stanovených lehôt,
- angažovaná snaha a vedúca úloha sudcov pri výkone stanovených lehôt,
- proaktívne riadenie vecí sudcami,
- neustále monitorovanie spracovania vecí a rýchla odozva v prípade intenzívnejšieho obehu vecí a predvídaných omeškaní,
- jasný rozvrh práce súdu,
- prísna politika smerujúca k minimalizovaniu odročení a odkladov,
- osobitná politika riadenia odborníkov menovaných súdmi s cieľom vyhnúť sa omeškaniam,
- politika podporujúca zvýšenie počtu včasných vyrovnaní, vyrovnaní v prípravnom konaní, mediáciu a zmierenie,
- určitá flexibilita v systéme pridelovania vecí,
- zriadenie pohotovostnej jednotky pre prípady neočakávaného nápadu,
- delegovanie právomocí úradníkom a iným pracovníkom súdov s cieľom zvýšiť produktivitu súdu,
- filtrovanie vecí po podaní, aby bolo možné riešiť ich rôznymi cestami (napr. špecializáciou resp. zvyšovaním miery skrátených konaní tam, kde je to možné),
- vzory procesných úkonov a právnej argumentácie,
- aktívne zapojenie strán a právnikov pri nastavovaní rozvrhu procesných krokov s cieľom vyhnúť sa zbytočným omeškaniam,
- politiky nastavené na preberanie zodpovednosti sudcov, pracovníkov súdov, právnikov, aby bolo možné vynútiť si dodržiavanie stanovených lehôt, ako aj zabrániť oportunistickému správaniu a oddaľovacím taktikám.

E. Kvalita súdov

E.1 Navrhuje sa zvážiť použitie štandardných formulárov a vzorov súdnych rozsudkov, ako nástroj použiteľný nielen pre jednoduché a opakované návrhy, ale aj v záujme lepšej zrozumiteľnosti zložitých rozsudkov. Formuláre a vzory používané pri spracúvaní vecí a vydávaní rozhodnutí sú prirodzene kombinované s kvalitným využívaním IT nástrojov.

E.2 Súdnictvo by malo realizovať komunikačnú stratégiu na všetkých úrovniach (Súdna rada SR, Najvyšší súd SR a nižšie súdy atď.). Hlavným cieľom komunikačnej stratégie súdnictva je zabezpečiť, zachovať a posilniť podporu verejnosti súdnemu systému tým,

že systém samotný preukáže svoje odhodlanie naplňať svoje poslanie, víziu a hodnoty. Táto iniciatíva by mala byť podporená vypracovaním komunikačných usmernením, vhodným vzdelávaním a vyčlenením potrebných zdrojov.

- E.3 Pozitívny záver je možné vyvodiť aj pokiaľ ide o slovenský systém umožňujúci zmiernenie výšky trov konania a súdnych poplatkov

2 Špecializácia súdneho systému v SR

Pojem špecializácia súdnictva bude na účely tejto štúdie chápaný v nasledovných troch aspektoch: *inštitucionálna špecializácia*, definovaná ako špecializácia v oblasti kompetencie rozhodovať právne spory v konkrétnych oblastiach práva s krajskou alebo celoštátnou pôsobnosťou (špecializácia súdov), *organizačná špecializácia* – v zmysle internej organizácie práce všeobecného súdu, kde sa v rámci súdu vytvára špecializovaný úsek s kompetenciou rozhodovať právne spory v konkrétnom odvetví práva a *vzdelávacia špecializácia* definovaná ako možnosť pre konkrétnych sudcov „všeobecných“ súdov špecializovať sa na spory v konkrétnom úseku práva.

Takto chápaná miera špecializácie v jednotlivých oblastiach by sa mala následne prejavovať aj na výkonnosti súdneho systému. V tabuľkách nižšie sú porovnané výkonnostné parametre súdnych systémov krajín V4, v delení podľa jednotlivých inšancií podľa štúdie CEPEJ - European justice systems – Efficiency and quality of Justice, CEPEJ studie No. 26, 2018 edition³⁵, ktorá pracuje s dátami za rok 2016 (ide o momentálne poslednú dostupnú porovnávaciu štúdiu CEPEJ). V prílohe č. 1 sú za SR uvedené podrobnejšie štatistiky v členení podľa jednotlivých agend podľa posledných dostupných štatistických údajov za rok 2018.

Tabuľka 11 Porovnanie súdnych systémov V4 – občianskoprávne a obchodnoprávne spory 1. inšancia

	Slovensko	Česká republika	Poľsko	Maďarsko
Počet občianskoprávných a obchodnoprávných sporov v 1. inštancii na 100 obyvateľov - nápad	3,7	3,1	3,1	1,9
Počet občianskoprávných a obchodnoprávných sporov v 1. inštancii na 100 obyvateľov - rozhodnuté	4,9	3,5	3,1	1,9
Počet prebiehajúcich občianskoprávných a obchodnoprávných sporov v 1. inštancii na 100 obyvateľov	1,7	1,4	1,9	0,8
Clearance rate ³⁶ občianskoprávných a obchodnoprávných sporov v 1. inštancii (%)	132 ³⁷	110	99	98
Dispozičný čas ³⁸ občianskoprávných a obchodnoprávných sporov v 1. inštancii (počet dní)	130 ³⁹	153	225	159

Zdroj: European justice systems – Efficiency and quality of Justice, CEPEJ studie No. 26

Tabuľka 11 obsahuje porovnanie súdnych systémov V4 v prvej inštancii. V porovnaní s okolitými štátmi je v prípade SR zjavný vyšší počet prípadov. Vzhľadom k dynamike vývoja je možné mať pochybnosti o kvalite niektorých dát za SR

³⁵ European justice systems – Efficiency and quality of Justice, CEPEJ studie No. 26, 2018 edition, dostupné online < <https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c> >, dňa 20.02.2020.

³⁶ Definované ako pomer rozhodnutých a došlých vecí v sledovanom období

³⁷ Oproti roku 2014 došlo k nárastu o 40%. Vzhľadom k dynamike tohto nárastu a faktu, že sa SR v tejto kategórii úplne vymyká regionálnemu priemeru za sledované obdobie možno je potrebné brať tento štatistický údaj s rezervou. Nárast je pravdepodobne spôsobený aj úpravami metodiky zberu údajov, hoci ich vplyv v tejto štúdií nedokážeme presne vyhodnotiť.

³⁸ Definované ako odhadovaný počet dní potrebných na rozhodnutie doposiaľ nerozhodnutých vecí v veci za predpokladu zachovania súčasnej výkonnosti.

³⁹ Oproti roku 2014 došlo k poklesu potrebného času o 394 dní. Vzhľadom k dynamike tohto nárastu a faktu, že sa SR v tejto kategórii úplne vymyká regionálnemu priemeru za sledované obdobie možno je potrebné brať tento štatistický údaj s rezervou. Nárast je pravdepodobne spôsobený aj úpravami metodiky zberu údajov, hoci ich vplyv v tejto štúdií nedokážeme presne vyhodnotiť

Tabuľka 12 Porovnanie súdnych systémov V4 – občianskoprávne a obchodnoprávne spory
2. inštancia

	Slovensko	Česká republika	Poľsko	Maďarsko
Clearance rate občianskoprávných a obchodnoprávných sporov v 2. inštancii (%)	125 ⁴⁰	102	96	100
Dispozičný čas občianskoprávných a obchodnoprávných sporov v 2. inštancii (počet dní)	121	69	105	121

Zdroj: European justice systems – Efficiency and quality of Justice, CEPEJ studie No. 26

Tabuľka 13 Porovnanie súdnych systémov V4 – občianskoprávne a obchodnoprávne spory
najvyššia inštancia

	Slovensko	Česká republika	Poľsko	Maďarsko
Clearance rate občianskoprávných a obchodnoprávných sporov - najvyššia inštancia(%)	Nedostupné	98	104	86
Dispozičný čas občianskoprávných a obchodnoprávných sporov – najvyššia inštancia (počet dní)	Nedostupné	179	180	203

Zdroj: European justice systems – Efficiency and quality of Justice, CEPEJ studie No. 26

Tabuľky č. 12 a 13 obsahujú údaje o výkonnosti súdnych systémov štátov V4 na úrovni druhej a najvyššej súdnej inštancie. V prípade Najvyššieho súdu nie sú dáta za SR dostupné. Niektoré štatistické údaje za SR považujeme za pochybné.

2.1 Špecializácia súdneho systému SR

Inštitucionálna špecializácia

Inštitucionálne súdny systém Slovenskej republiky tvoria okresné sudy (54), krajské sudy (8), Najvyšší súd Slovenskej republiky, Špecializovaný trestný súd a Ústavný súd Slovenskej republiky. Podrobnosti o územnej príslušnosti jednotlivých súdov sú uvedené v zákone č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Špecializáciu súdov v zmysle ich vecnej príslušnosti v jednotlivých agendách upravujú osobitné predpisy (najmä Civilný sporový poriadok)

Okresné sudy konajú a rozhodujú ako **všeobecné sudy prvej inštancie v civilných a trestných veciach**, ak procesné pravidlá neustanovujú inak.

Krajské sudy konajú a rozhodujú ako **odvolacie sudy v civilných a trestných veciach** (v rámci svojej územnej pôsobnosti), v ktorých rozhodovali v prvej inštancii okresné sudy. Krajské sudy konajú a rozhodujú aj v **správnych veciach ako sudy prvej inštancie**, ak procesné pravidlá neustanovujú inak.

Najvyšší súd pôsobí ako **odvolací súd proti rozhodnutiam krajských súdov v prvej inštancii a Špecializovaného trestného súdu**. Najvyšší súd **rozhoduje aj o mimoriadnych opravných prostriedkoch voči rozhodnutiam súdov**, ak to ustanovujú procesné pravidlá. Najvyšší súd rozhoduje o konfliktoch právomocí medzi súdmi a správnymi orgánmi a v iných veciach, ak tak ustanovuje zákon alebo medzinárodná dohoda. Najvyšší súd navyše

⁴⁰ . Vzhľadom k faktu, že sa SR v tejto kategórii úplne vymyká regionálnemu priemeru za sledované obdobie možno je potrebné brať tento štatistický údaj s rezervou. Nárast je pravdepodobne spôsobený aj úpravami metodiky zberu údajov, hoci ich vplyv v tejto štúdií nedokážeme presne vyhodnotiť

zabezpečuje jednotný výklad a uplatňovanie zákonov a iných všeobecne záväzných pravidiel svojím vlastným rozhodovacím procesom, prijatím stanovísk na zjednotenie výkladu práva a uverejnením súdnych rozhodnutí zásadného významu v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky.

Vo viacerých špecifických agendách vykonáva celoštátnu pôsobnosť zákonom určený okresný súd. Ide o nasledovné súdy a agendy:

Exekučné konania, upomínacie konanie (platobné rozkazy) a spory o priemyselné vlastníctvo - Okresný súd Banská Bystrica; *Register partnerov verejného sektora* - Okresný súd Žilina; *Spory o náhradu jadrovej škody* - Okresný súd Nitra; *Spory z hospodárskej súťaže* - Okresný súd Bratislava II; *Konanie vo veciach ochranného opatrenia v občianskych veciach nariadeného v inom členskom štáte Európskej únie* - Okresný súd Bratislava III; *Spory z burzových obchodov* - Okresný súd Bratislava V, *Konanie v sporoch určenia neplatnosti zmluvy, koncesnej zmluvy na práce alebo rámcovej dohody podľa osobitného predpisu* - Okresný súd Malacky

V nasledovných agendách vykonáva pôsobnosť pre územie obvodov viacerých krajských súdov zákonom určený okresný súd. Ide o nasledovné súdy a agendy:

Spory z nekalého súťažného konania a v autorskoprávnych sporoch a konanie o návrate nepľnoletej osoby - Okresný súd Bratislava I pre obvody Krajských súdov v Bratislave, Trnave a Nitre; Okresný súd Banská Bystrica pre obvody Krajských súdov v Banskej Bystrici, Žiline a Trenčíne; Okresný súd Košice I pre obvody Krajských súdov v Košiciach a Prešove, *Spory týkajúce sa rozhodcovského konania* (okrem spotrebiteľského rozhodcovského konania) - Okresný súd Bratislava V pre obvody Krajských súdov v Bratislave, Trnave a Nitre; Okresný súd Banská Bystrica pre obvody Krajských súdov v Banskej Bystrici, Žiline a Trenčíne; Okresný súd Košice I pre obvody Krajských súdov v Košiciach a Prešove.

V nasledovných agendách vykonáva pôsobnosť pre územie obvodu krajského súdu zákonom určený okresný súd. Ide o nasledovné súdy a agendy:

Zmenkové a šekové spory - Okresný súd Bratislava V pre obvod Krajského súdu v Bratislave, Okresný súd Košice I, pre obvod Krajského súdu v Košiciach a okresné súdy v sídle krajského súdu, pre obvody ostatných krajských súdov, *Konanie v individuálnych pracovnoprávných sporoch a v sporoch z kolektívnych pracovnoprávných vzťahov, štrajku a výluky* - Okresný súd Bratislava III pre obvod Krajského súdu v Bratislave, Okresný súd Piešťany pre obvod Krajského súdu v Trnave, Okresný súd Nové Mesto nad Váhom pre obvod Krajského súdu v Trenčíne, Okresný súd Topoľčany pre obvod Krajského súdu v Nitre, Okresný súd Ružomberok pre obvod Krajského súdu v Žiline, Okresný súd Zvolen pre obvod Krajského súdu v Banskej Bystrici, Okresný súd Poprad pre obvod Krajského súdu v Prešove, Okresný súd Košice II pre obvod Krajského súdu v Košiciach, *Konkurzné konanie a reštrukturalizačné konanie* - Okresný súd Bratislava III pre obvod Krajského súdu v Bratislave, Okresný súd Košice II, pre obvod Krajského súdu v Košiciach a okresné súdy v sídle krajského súdu, pre obvody ostatných krajských súdov

Organizačná špecializácia

Organizačná špecializácia súdov (v podobe súdnych grémii a kolégií) je upravená zákonom 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. **Na úrovni okresných súdov je „jednotkou“ špecializácie grémium.** Grémium na okresnom súde môže zriadiť predseda krajského súdu môže na návrh predsedu príslušného okresného súdu, pričom zákon predpokladá zriadenie občianskoprávneho grémia, trestnoprávneho grémia, prípadne ďalšie grémia podľa konkrétnej potreby. Sudca okresného súdu je členom grémia podľa prevažujúceho obsahu svojej rozhodovacej činnosti určeného rozvrhom práce.

V zmysle zákona o súdoch **plní grémium nasledovné funkcie:**

- a) prerokúva a vyjadruje sa k podnetom sudcov na prijatie stanoviska k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ak došlo k výkladovým rozdielnostiam v právoplatných rozhodnutiach senátov alebo samosudcov toho istého grémia,
- b) oboznamuje sa s rozhodovacou činnosťou súdov vyššieho stupňa, a to v záujme zachovania jednotného výkladu a jednotného používania zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj s rozhodovacou činnosťou Súdneho dvora Európskej únie, Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev a Európskeho súdu pre ľudské práva,
- c) vyjadruje sa k návrhom všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich organizáciu súdnictva, konanie pred súdmi a postavenie sudcov.

Na úrovni krajských súdov a Najvyššieho súdu je jednotkou špecializácie kolégium.

Na krajskom súde sa zriaďuje občianskoprávne kolégium, trestnoprávne kolégium, obchodnoprávne kolégium a správne kolégium. Ďalšie kolégium môže zriadiť predseda krajského súdu na základe predchádzajúceho súhlasu pléna krajského súdu. Sudca krajského súdu je členom kolégia podľa prevažujúceho obsahu svojej rozhodovacej činnosti určeného rozvrhom práce. Kolégium musí mať aspoň piatich členov, inak sa nezriaďuje.

V zmysle zákona o súdoch **plní kolégium krajského súdu nasledovné funkcie:**

- a) prerokúva a vyjadruje sa k podnetom sudcov na prijatie stanoviska k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ak došlo k výkladovým rozdielnostiam v právoplatných rozhodnutiach senátov alebo samosudcov toho istého kolégia,
- b) prerokúva a vyjadruje sa k podnetom predsedu krajského súdu, predsedov okresných súdov a predsedu kolégia na prijatie stanoviska k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ak došlo k výkladovým rozdielnostiam v právoplatných rozhodnutiach okresných súdov v obvode krajského súdu,
- c) oboznamuje sa s rozhodovacou činnosťou najvyššieho súdu, a to v záujme zachovania jednotného výkladu a jednotného používania zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj s rozhodovacou činnosťou Súdneho dvora Európskej únie, Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev a Európskeho súdu pre ľudské práva,
- d) rozhoduje o predložení podnetu na zjednotenie výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov najvyššiemu súdu,
- e) vyjadruje sa k návrhom všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich organizáciu súdnictva, konanie pred súdmi a postavenie sudcov,
- f) pripravuje podnety na zmeny právnych úprav týkajúcich sa konania pred súdmi,
- g) prerokúva návrh rozvrhu práce, ak o to požiada predseda súdu,

V prípade Najvyššieho súdu zákon predpokladá zriadenia občianskoprávneho, trestnoprávneho, obchodnoprávneho a správneho kolégia. Ďalšie kolégium môže zriadiť predseda súdu na základe predchádzajúceho súhlasu pléna najvyššieho súdu. Sudca najvyššieho súdu je členom kolégia podľa prevažujúceho obsahu svojej rozhodovacej činnosti určeného rozvrhom práce. Sudca môže byť členom len jedného kolégia.

V zmysle zákona o súdoch plnia kolégia Najvyššieho súdu nasledovné funkcie:

Kolégium najvyššieho súdu najmä:

- a) na návrh predsedu kolégia, predsedu najvyššieho súdu alebo ministra prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ak došlo k rozdielnemu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov v právoplatných rozhodnutiach veľkého senátu kolégia alebo senátov kolégia; stanovisko kolégia je pre členov kolégia záväzné,
- b) na návrh predsedu kolégia, predsedu najvyššieho súdu alebo ministra prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ak došlo k výkladovým rozdielnostiam v právoplatných rozhodnutiach súdov nižšieho stupňa,
- c) oboznamuje sa s rozhodovacou činnosťou Súdneho dvora Európskej únie, Súdu prvého stupňa Európskych spoločenských a Európskeho súdu pre ľudské práva,
- d) prerokúva a schvaľuje návrhy rozhodnutí na uverejnenie v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky,
- e) prerokúva návrh správy najvyššieho súdu o aplikácii zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov a podnety na novú právnu úpravu,
- f) prerokúva návrh správy najvyššieho súdu o výsledkoch prieskumnej činnosti a z toho vyplývajúce podnety na novú právnu úpravu,
- g) prerokúva správu o činnosti kolégia a schvaľuje jej predloženie do pléna najvyššieho súdu,
- h) môže zaujímať stanovisko k uchádzačom o funkciu sudcu na najvyššom súde v príslušnom kolégiu; na tento účel si môže uchádzača predvolať a vypočuť ho,

Miera špecializácia jednotlivých sudcov je priamo ovplyvnená aj tým, aká jednotlivý agenda je im pridelená. V zmysle zákona o súdoch sú prípady pridelené sudcom na základe **rozvrhu práce súdu. Rozvrhom práce sa rozumie akt riadenia predsedu súdu, ktorým sa riadi organizácia práce súdu pri zabezpečovaní výkonu súdnictva na príslušný kalendárny rok.** Rozvrh práce obsahuje určenie senátov, samosudcov, súdnych úradníkov a notárov poverených vybavovaním jednotlivých druhov vecí, ktoré došli na súd, určenie spôsobu ich zastupovania, spôsob a podmienky vykonania zmien v rozvrhu práce, rozvrh služieb určujúci samosudcov alebo senáty a spôsob ich zastupovania v prípade, ak ide o nemožnosť pridelenia vecí náhodným výberom, ustanovenie maximálneho rozdielu v počte pridelených vecí, zaradenia sudcov do jednotlivých grémií a kolégií atď.

Konkrétnym sudcom resp. senátom sa **veci určené podľa predmetu konania sa v súlade s rozvrhom práce prideliť náhodným výberom** pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom spravodlivosti. Sudcovi **možno rozvrhom práce prideliť na konanie a rozhodovanie vecí patriace do inej agendy ako je určená v rozvrhu práce**, ak bude tvoriť prevažujúci obsah jeho rozhodovacej činnosti **len s jeho predchádzajúcim súhlasom alebo aj bez jeho súhlasu len po predchádzajúcom prerokovaní sudcovskej rady** súdu v prípade zmeny rozvrhu práce v dôsledku nerovnomerného zaťaženia sudcov či zabezpečenia riadneho chodu súdu.

Rozvrh práce zostavuje predseda súdu tak, aby bol zabezpečený výkon súdnictva. Pri tvorbe rozvrhu práce je povinný rešpektovať zásadu rovnomernej zaťažnosti sudcov a súdnych úradníkov. Rozvrh práce vydá predseda súdu s uvedením pripomienok a výhrad sudcovskej rady bezodkladne po jeho prerokovaní v sudcovskej rade, **najneskôr však do 15. decembra kalendárneho roka**, ktorý predchádza kalendárnemu roku, na ktorý je rozvrh práce určený. **Rozvrh práce sa zverejňuje** spolu so stanoviskom sudcovskej rady.

Vzdelávacia špecializácia

Zákon o sudcoch sudcovi prikazuje prehlbovať si svoje odborné vedomosti a využívať ponúknuté možnosti na vzdelávanie. Sudca je povinný prispievať svojimi skúsenosťami a schopnosťami pri odbornej príprave, funkčne mladších sudcov, justičných čakaťov a ďalších zamestnancov súdov. Zákon o sudcoch a zakladá právo sudu na zabezpečenie podmienok systematického a bezplatného vzdelávania po celý čas výkonu svojej funkcie, na bezplatné poskytovanie právnych predpisov, odbornej literatúry a informácií nevyhnutných na riadny výkon funkcie sudcu. **Pre účely zvyšovania a prehlbovania jeho kvalifikácie upravuje poskytovanie študijného voľna. Náklady súvisiace s prehlbovaním kvalifikácie a so zvyšovaním kvalifikácie sudcu uhrádza správa súdov.**

Za účelom prípravy kandidátov na výkon funkcie sudcu a ďalšieho následného sudcov, prokurátorov, súdnych úradníkov, asistentov sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a asistentov prokurátora začala od 01.09.2004 pôsobiť Justičná akadémia. Justičná akadémia je rozpočtovou organizáciou Ministerstva spravodlivosti a funguje ako nezávislá vzdelávacia inštitúcia s celoštátnou pôsobnosťou. Justičná akadémia okrem organizovania celoživotného vzdelávania sudcov a prokurátorov pripravuje a následne overuje vedomosti a odborné predpoklady čakaťov prokuratúry a vyšších súdnych úradníkov potrebné na výkon funkcie sudcu alebo prokurátora vykonaním odbornej justičnej skúšky. Akadémia ďalej v súlade s ust. § 3 odsek 4 zákona č. 548/2003 Z. z. o Justičnej akadémii vytvára, spravuje a chráni databázu súdnych spisov z oblasti trestného práva, správneho práva, pracovného práva, rodinného práva, obchodného práva a občianskeho práva, ktorá sa využíva jednak pri výberových konaniach na obsadenie voľného miesta sudcu podľa zásad pre výberové konania schválených Súdnou radou Slovenskej republiky, ako aj pri písomnej časti odbornej justičnej skúšky.

V zásade sudcovia v procese ďalšieho vzdelávania vyjadrujú svoju osobnú preferenciu pre konkrétnu oblasť práva a všeobecne sa držia hlavnej del'by medzi trestným a občianskym právom. Na väčšine slovenských okresných súdov však nie je ďalšia špecializácia vyžadovaná a každý sudca musí konať vo viacerých agendách. Na malých súdoch musia sudcovia vykonávať svoju funkciu bez ohľadu na svoju osobnú špecializáciu.

2.2 Špecializácia súdneho systému v Českej republike

Inštitucionálna špecializácia

Súdny systém Českej republiky tvorí Ústavný súd Českej republiky a sústava tzv. všeobecných súdov. Sústavu všeobecných súdov tvorí Najvyšší súd, Najvyšší správny súd, vrchné súdy (Praha, Olomouc), krajské súdy (8) a okresné súdy (86). Kontrolu ústavnosti na všeobecnej a individuálnej úrovni vykonáva Ústavný súd.

České občianske procesné právo neustanovuje špecializované súdy, ktoré by pojednávali vo veciach určitého druhu. Všeobecný súd má preto v zásade v občianskom súdnom konaní právomoc rozhodovať pri sporoch vo všetkých súkromnoprávných veciach. Tie sú vecne vymedzené tak, že sa v občianskom súdnom konaní pojednávajú a rozhodujú spory a iné veci, ktoré vyplývajú z pomerov súkromného práva (čl. 7 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v platnom znení). Ďalej od 1. 1. 2014 je v Českej republike platný a účinný nový zákon, a to zákon č. 292/2013 Zb. o zvláštnych súdnych konaniach. Podľa tohto zákona súdy pojednávajú a rozhodujú v právnych veciach stanovených v tomto zákone. V niektorých prípadoch zvlášťne právne predpisy zverujú právomoc rozhodovať o súkromnoprávných veciach správny úradom. V takom prípade však rozhodnutie správneho úradu môže byť vždy následne preskúmané občianskym súdom v konaní podľa piatej časti zákona č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v platnom znení (čl. 244 a nasl.).

V prvom stupni sú na konanie vecne príslušné okresné sudy, ak zákon výslovne nestanoví, že vecne príslušné sú krajské sudy alebo Najvyšší súd ČR. Krajské sudy rozhodujú o odvolaniach proti rozhodnutiam okresných súdov v prvom stupni.

Krajské sudy sú podľa zákona č. 99/1963 Zb. v prvom stupni vecne príslušné v týchto prípadoch:

- a) v sporoch o vzájomné vysporiadanie úhrady preplatku na dávke dôchodkového poistenia, nemocenského poistenia, štátnej sociálnej podpory a pomoci v hmotnej núdzi a v sporoch o vzájomné vysporiadanie regresnej náhrady zaplatenej v dôsledku vzniku nároku na dávku nemocenského poistenia,
- b) v sporoch o určenie nezákonnosti štrajku alebo výluky,
- c) v sporoch týkajúcich sa cudzieho štátu alebo osôb, ktoré využívajú diplomatickú imunitu a výsady, ak tieto spory spadajú do právomoci súdov Českej republiky,
- d) v sporoch o zrušenie rozhodnutia rozhodcu o plnení záväzkov z kolektívnej zmluvy,
- e) vo veciach vyplývajúcich z právnych pomerov, ktoré súvisia so zakladaním obchodných korporácií, ústavov, nadácií a nadačných fondov a v sporoch medzi obchodnými korporáciami, ich spoločníkmi alebo členmi, ako aj medzi spoločníkmi alebo členmi navzájom, ak vyplývajú z účasti na obchodnej korporácii,
- f) v sporoch medzi obchodnými korporáciami, ich spoločníkmi alebo členmi a členmi ich orgánov alebo likvidátormi, ak ide o vzťahy týkajúce sa výkonu funkcie členov orgánov alebo likvidácie,
- g) v sporoch vyplývajúcich z práva duševného vlastníctva,
- h) v sporoch o ochranu práv porušených alebo ohrozených nekalým súťažným konaním alebo nedovoleným obmedzením súťaže,
- i) vo veciach ochrany názvu a povesti právnickej osoby,
- j) v sporoch z finančného zaistenia a sporoch týkajúcich sa zmeniek, šekov a investičných nástrojov,
- k) v sporoch z obchodov na burze komodít,
- l) vo veciach konania zhromaždení spoločenstiev vlastníkov a sporov z nich vzniknutých,
- m) vo veciach premien obchodných spoločností a družstiev vrátane všetkých konaní o náhrade podľa zvláštného právneho predpisu,
- n) v sporoch z kúpy závodu, prenájmu závodu alebo jeho časti,
- o) v sporoch zo zmlúv na stavebné práce, ktoré sú nadlimitnými verejnými zákazkami vrátane dodávok nevyhnutných na vykonanie týchto zmlúv.

Krajské sudy sú podľa zákona č. 292/2013 Zb. v prvom stupni vecne príslušné v týchto prípadoch:

- a) v statusových veciach právnických osôb vrátane ich zrušenia a likvidácie, menovania a odvolávania členov ich orgánov alebo likvidátora, premien a otázok statusu verejnej prospešnosti,
- b) vo veciach opatrovníctva právnických osôb,
- c) o úschovách na účely plnenia dlhu poskytnúť dorovnanie protiplnenia alebo náhradu škody viacerým osobám na základe rozhodnutia súdu podľa zákona o obchodných korporáciách alebo zákona o premenách obchodných spoločností a družstiev (ďalej len „povinná úschova“),
- d) vo veciach kapitálového trhu,
- e) o predbežnom súhlase s vykonaním vyšetrovania vo veciach ochrany hospodárskej súťaže,

- f) o nahradení súhlasu zástupcu Českej advokátskej komory alebo Komory daňových poradcov na zoznámenie sa s obsahom listín.

Vo veci priemyslového vlastníctva a ochrany práv k odrodám vykonáva kompetenciu súdu prvého stupňa s celoštátnou pôsobnosťou Mestský súd Praha.

Vrchné sudy rozhodujú v prípadoch stanovených zákonmi o konaní pred súdmi ako sudy druhého stupňa vo veciach, v ktorých rozhodovali na prvom stupni krajské sudy patriace do ich obvodu a rozhodujú v ďalších zákonom stanovených prípadoch.

Najvyšší súd Českej republiky ako vrcholný súdny orgán vo veciach patriacich do právomoci súdov v občianskom súdnom konaní a v trestnom konaní zaisťuje jednotu a zákonnosť rozhodovania tým, že rozhoduje o mimoriadnych prostriedkoch nápravy v prípadoch stanovených zákonmi o konaní pred súdmi a rozhoduje v iných prípadoch stanovených osobitným právnym predpisom. Najvyšší súd ďalej rozhoduje o uznaní a vykonateľnosti rozhodnutí súdov cudzích krajín, ak to vyžaduje osobitný právny predpis alebo medzinárodná zmluva a v ďalších prípadoch stanovených osobitným právnym predpisom, alebo medzinárodnou zmluvou. Najvyšší súd taktiež sleduje a vyhodnocuje právoplatné rozhodnutia súdov v občianskom súdnom konaní a v trestnom konaní a na ich základe v záujme jednotného rozhodovania súdov zaujíma stanoviská k rozhodovacej činnosti súdov vo veciach určitého druhu.

Najvyšší správny súd ako vrcholný súdny orgán vo veciach patriacich do právomoci súdov v správnom súdnictve zaisťuje jednotu a zákonnosť rozhodovania tým, že rozhoduje o kasačných sťažnostiach. Najvyšší správny súd sleduje a vyhodnocuje právoplatné rozhodnutia súdov v správnom súdnictve a na ich základe v záujme jednotného rozhodovania súdov zaujíma stanoviská k rozhodovacej činnosti súdov vo veciach určitého druhu. V záujme zákonného a jednotného rozhodovania správnych orgánov sa Najvyšší správny súd v prípadoch a postupom podľa tohto zákona môže pri svojej rozhodovacej činnosti uznieť **na zásadnom uznesení**.

Organizačná špecializácia

Organizačná špecializácia, tak ako je chápaná pre potreby tejto analýzy, je v Českej republike relatívne menej rozvinutá. Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) ustanovuje vytvorenie občianskoprávneho, obchodnoprávneho a trestnoprávneho kolégia pri Najvyššom súde ČR. Kolégia zohrávajú úlohy v procese zjednocovania judikatúry (osobitne popísaný v samostatnej kapitole). Vytvorenie kolégií a grémií na súdoch nižšej úrovne zákona neupravuje. Za základnú organizačnú jednotku český zákon považuje súdne oddelenie vytvorené podľa jednotlivých senátov a samosudcov. Pridelovania práce jednotlivým oddeleniam sa reguluje v zmysle prijatého rozvrhu práce súdu, ktorý má v zásade rovnaké parametre ako na Slovensku.

Vzdelávacia špecializácia

Rovnako ako v Slovenskej republike je aj v Českej republike zriadená zákonom č. 6/2002 Sb. Justičná akadémia. Zákon definuje jej poslanie ako po organizačnej a odbornej stránke zabezpečiť výchovne a vzdelávacie akcie v rámci prípravy justičných a právnych a čakaťov a zabezpečiť sústavné vzdelávanie sudcov, štátnych zástupcov a ďalších osôb pôsobiacich v justícií. Zákon podobne ako v SR stanovuje, že sudca nesie zodpovednosť za svoju odbornú úroveň pri výkone sudcovskej funkcie a je povinný sústavným vzdelávaním prehlbovať svoje právne a iné znalosti potrebné na výkon funkcie, k čomu majú okrem

samostatného vzdelávania slúžiť aj akcie organizované Justičnou akadémiou, prípadne súdmi a vysokými školami.

2.3 Špecializácia súdneho systému v Poľsku

Inštitucionálna špecializácia

Systém všeobecného súdnictva v Poľsku reguluje Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U.2019.0.52). Ďalšie typy súdov – správne a vojenské súdy regulujú osobitné predpisy. Sústavu súdov v Poľsku tvorí Najvyšší súd (*Sąd Najwyższy*), všeobecné súdy (*sądy powszechne*), správne súdy (*sądy administracyjne*) a vojenské súdy (*sądy wojskowe*), Ústavný tribunál a Štátny tribunál.

Systém **všeobecných súdov** tvoria odvolacie súdy (*sądy apelacyjne*), krajské súdy (*sądy okręgowe*) a okresné súdy (*sądy rejonowe*). Tieto súdy okrem iného rozhodujú vo veciach, ktoré sa týkajú trestného práva, občianskeho práva, rodinného práva a práva upravujúceho záležitosti maloletých, obchodného práva, pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia. Všeobecné súdy vedú aj register pozemkov, register hypoték ako aj register záložných práv, štátny súdny register a štátny register trestov.

Okresné súdy (*sądy rejonowe*) majú príslušnosť v prvom stupni vo všetkých veciach s výnimkou vecí vyhradených zákonom pre krajské súdy (články 16 a 507 Občianskeho súdneho poriadku). Okresný súd sa zriaďuje pre oblasť jednej alebo viacerých obcí s minimálnym počtom obyvateľov 50 000, ak celkový počet občianskoprávných, trestných, rodinných a mladistvých vecí prichádzajúcich na existujúci okresný súd z oblasti tejto obce alebo viacerých obcí je najmenej 5 000 počas kalendárneho roka.

Osobitnú vecnú príslušnosť pre územie celého štátu má **Okresný súd v Lubline** vo veci týkajúcich sa platobného rozkazu, ak je podaný elektronickými prostriedkami.

Krajské súdy (*sądy okręgowe*) konajú v prvom stupni o veciach uvedených v článku 17 Občianskeho súdneho poriadku, a to najmä:

- a) vo veciach nemajetkových práv a majetkových nárokov podaných spoločne s týmito právami, okrem vecí týkajúcich sa určenia alebo spochybnenia príbuzenského vzťahu medzi rodičom a dieťaťom, vecí týkajúcich sa zrušenia uznania otcovstva alebo zrušenia osvojenia;
- b) vo veciach ochrany autorských práv a súvisiacich práv, ako aj vo veciach týkajúcich sa vynálezov, úžitkových vzorov, priemyselných dizajnov, ochranných známok, zemepisných označení a topografie integrovaných obvodov, a veciach týkajúcich sa ochrany iných práv súvisiacich s nehmotným majetkom;
- c) vo veci žalôb na základe tlačového zákona;
- d) vo veciach vlastníckych práv, ak je hodnota spornej veci vyššia než 75 000 PLN⁴¹, okrem vecí týkajúcich sa výživného, porušenia vlastníctva, určenia rozdelenia majetku manželov, zosúladenia obsahu katastra nehnuteľností so skutočným právnym stavom a vecí preskúmaných v rámci elektronického postupu týkajúcich sa platobného rozkazu;
- e) vo veciach vynesenia rozsudku namiesto uznesenia o rozdelení družstva;

⁴¹ Vo veciach týkajúcich sa vlastníckych práv je navrhovateľ povinný v stanovení žalobného nároku uviesť hodnotu predmetu sporu, pokiaľ predmetom sporu nie je určitá suma peňazí.

- f) vo veciach zrušenia, vyhlásenia neplatnosti alebo stanovenia neexistencie rozhodnutí riadiacich orgánov právnických osôb alebo organizačných útvarov, ktoré nie sú právnickými osobami, ktorým však bola právna subjektivita udelená podľa zákona;
- g) vo veciach týkajúcich sa predchádzania nekalej súťaži a boja proti nej;
- h) vo veciach náhrady z dôvodu škôd spôsobených vynesím nezákonného konečného rozsudku.

Okrem toho sú **krajské sudy** príslušné rozhodovať napríklad:

- a) vo veciach nespôsobilosti;
- b) vo veciach na riešenie sporov týkajúcich sa prevádzky štátom vlastnených podnikov: medzi radou podniku a jeho riaditeľom, medzi riadiacim orgánom podniku a jeho zakladajúcimi subjektmi a medzi riadiacimi orgánmi podniku a orgánom vykonávajúcim kontrolu podniku;
- c) vo veciach uznávania rozsudkov zahraničných súdov a vyhlásenia ich vykonateľnosti (článok 1148¹ a článok 1151¹ Občianskeho súdneho poriadku).

Osobitnú vecnú príslušnosť pre územie celého štátu má Krajský súd vo Varšave, ktorého oddelenie funguje ako **súd na ochranu hospodárskej súťaže a spotrebiteľov** (*Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów*), ktorý pôsobí ako súd prvého stupňa do ktorého rozsahu pôsobnosti patrí prejednávanie vecí v oblasti hospodárskej súťaže a ochrany spotrebiteľa, energetickej regulácie, telekomunikácií, železničnej dopravy, ako aj za vyhlásenie nezákonnosti ustanovení zmluvného vzoru. Krajský súd vo Varšave taktiež pôsobí ako **súd pre ochranné známky EÚ a priemyselný dizajn** (*Sąd Wspólnotowych Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych*), ktorý pojednáva vo veci týkajúcej sa porušenia, hrozby porušenia alebo neexistencie porušenia priemyselného dizajnu a ochranných známk, výmazu dizajnu Spoločenstva, uplynutia platnosti alebo výmazu ochrannej známky a účinkov porušenia ochrannej známky.

Odvolacie sudy (sądy apelacyjne) rozhodujú v druhom stupni vo veciach, kde rozhoduje ako prvostupňový súd Krajský súd.

Systém **správnych súdov** zahŕňa Najvyšší správny súd (*Naczelny Sąd Administracyjny*) a regionálne správne sudy – jeden pre každé vojvodstvo alebo región (*wojewódzkie sądy administracyjne*).

Najvyšší súd (Sąd Najwyższy) je najvyšším súdnym orgánom v Poľsku. Vykonáva súdny dohľad nad rozhodnutiami všetkých ostatných súdov, zabezpečuje konzistentnosť výkladu zákonov a súdnej praxe. Najvyšší súd nie je všeobecným súdom. Preskúmava veci kasáciou (súdny opravný prostriedok pre porušenie zákona) a ostatné odvolania proti súdnym rozsudkom a prijíma uznesenia určené na objasnenie právnych ustanovení, pri ktorých vznikajú pochybnosti alebo ktorých uplatňovanie spôsobuje rozdiely pri rozhodovaní súdov. Prijíma aj uznesenia vysvetľujúce právne otázky, ktoré sú mu predložené v súvislosti s konkrétnymi prípadmi.

Organizačná špecializácia

V Poľsku sa sudy vnútorne delia na súdne oddelenia. Na okresnom súde môžu byť zriadené tieto oddelenia: **občianske** - pre veci týkajúce sa občianskeho práva, **trestné** – pre veci týkajúce sa trestnoprávnych vecí, **rodinné a pre mladistvých** – pre veci týkajúce sa rodiny a poručníctva; veci týkajúce sa ohrozovania mravnej výchovy maloletých osôb a trestných činov, ktoré páchajú; veci týkajúce sa zaobchádzania s osobami závislými od alkoholu, drog alebo psychotropných látok, ako aj veci, ktoré v súlade s ostatnými právnymi predpismi patria

do príslušnosti poručníckeho súdu, **pracovné a pre sociálne zabezpečenie** – pre veci v oblasti pracovného práva a sociálneho zabezpečenia, **obchodné** – pre veci v oblasti obchodného a občianskeho práva medzi podnikateľskými subjektmi, ktoré sa týkajú ich podnikateľskej činnosti; veci týkajúce sa podnikových vzťahov alebo vzťahov medzi spoločníkmi; veci proti členom riadiacich orgánov spoločností týkajúce sa návrhov vyplývajúcich z nepravdivých vyhlásení, ktoré Štátnemu súdnemu registru predložili členovia riadiacich orgánov; veci proti podnikateľským subjektom za vydanie príkazu, aby prestali poškodzovať životné prostredie; a pre veci konkurzu, **oddelenie pozemkovej knihy** – na vedenie katastra nehnuteľností a riešenie občianskoprávných záležitostí súvisiacich s katastrálnymi konaniami.

Poľské krajské sudy majú podobné oddelenia okrem oddelenia pozemkovej knihy a oddelenia pre rodinu a mladistvých. **Špecifickým oddelením Krajského súdu je oddelenie kontroly telekomunikačných, poštových a internetových údajov** pre veci týkajúce sa kontroly získavania telekomunikačných, poštových a internetových údajov políciou, Agentúrou vnútornej bezpečnosti, pohraničnou strážou, Ústredným protikorupčným úradom, Štátnou ochrannou službou, colnou a daňovou službou a Úradom pre vnútorný dohľad.

Odvolací súd vnútorne člení na nasledovné oddelenia: **občianske** - vo veciach v oblasti občianskeho práva, rodinného a opatrovníckeho práva, ako aj v obchodných veciach a iných veciach v oblasti obchodného a občianskeho práva, ktoré patria obchodnému súdu na základe samostatných aktov; **trestné** - vo veciach týkajúcich sa trestného práva a pravdivosti lustračných vyhlásení; **pracovné a sociálne zabezpečenie** - vo veciach týkajúcich sa pracovného práva a sociálneho zabezpečenia.

Agenda sa jednotlivým sudcom prideliť na základe rozvrhu práce súdu vypracovaného predsedom súdu. Predseda súdu po porade s kolégiom súdu dohodnú najneskôr do konca novembra každého roka rozvrh práce, ktorý špecifikuje: pridelenie sudcov, odhadcov a súdnych referentov do súdnych oddelení, rozsah povinností sudcov, odhadcov a referendárov a spôsob ich účasti na prideliť vecí, zoznam a striedanie sudcov, odhadcov a referendárov a to **so zreteľom na špecializáciu sudcov**, odhadcov a súdnych referentov pri riešení konkrétnych druhov prípadov, potrebu zabezpečiť správne rozdelenie sudcov, odhadcov a súdnych referentov v súdnych oddeleniach a **rovnomerné rozdelenie ich povinností a potrebu zaručiť účinné súdne konania**.

Vzdelávacia špecializácia

Poľský model vzdelávania sudcov je podobný modelu v ostatných štátoch V4. V zmysle zákona je sudca povinný si neustále zlepšovať svoju odbornú kvalifikáciu a zúčastňovať sa, kedykoľvek je to možné, každoročne na odbornej príprave a profesionálnom rozvoji organizovanom Národnou školou súdnictva a prokuratúry alebo na iných formách profesionálneho rozvoja s cieľom doplniť odborné vedomosti a odborné zručnosti. Národné vzdelávacie centrum pre zástupcov všeobecný súdov a prokuratúr plní ekvivalentné funkcie ako Justičná akadémia v podmienkach SR.

2.4 Špecializácia súdneho systému v Maďarsku

Inštitucionálna špecializácia

Sústavu súdov v Maďarsku reguluje zákon o organizácii s práve súdov (2011. évi CLXI. törvény. a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról).

V Maďarsku pozostáva sústava súdov z nasledujúcich druhov súdov: **Kúria** (Najvyšší súd Maďarska); následne systém súdov so všeobecnou jurisdikciou tvorený v nasledovnej štruktúre **regionálne odvolacie sudy** (*ítélőtáblák*); **župné sudy** (*törvényszékek*); **okresné sudy**

(*járásbíróságok*). **Správne a pracovné súdy** tvoria systém špecializovaného súdnictva s vymedzenou vecnou príslušnosťou. Kontrolu ústavnosti zabezpečuje **Ústavný súd**.

Okresné súdy (*járásbírószágok*) prejednávajú všetky občianskoprávne a trestnoprávne veci, ktoré zo zákona nepatria pod župné súdy.

Župné súdy (*törvényszékek*): majú právomoc v druhom stupni všetky veci, ktoré patria v prvom stupni do jurisdikcie okresných súdov, ktoré konajú ako súdy prvého stupňa, a prípady, o ktorých rozhodujú správne a pracovné súdy. **Župné súdy** konajú ako súdy prvého stupňa, ak ide o tieto prípady:

- a) nároky vo veci majetkového práva, kde daná suma presahuje 30 mil. HUF (približne 106 000 EUR), ak bolo konanie začaté spolu s podaním žiadosti o rozvod,
- b) konania týkajúce sa autorského práva a práv príbuzných autorskému právu a ochrany priemyselného vlastníctva,
- c) konania týkajúce sa odškodnenia za ujmu spôsobenú pri úradnom konaní osobami, ktoré konajú na základe svojich verejno-správnych právomocí,
- d) konania týkajúce sa medzinárodných zmlúv o doprave a preprave tovaru,
- e) konania týkajúce sa žalôb v súvislosti s občianskymi právami vyplývajúce z porušenia osobnostných práv, vrátane konaní týkajúcich sa žalôb v súvislosti s odškodnením za takéto porušenie práv, ak sa uplatnia pri podaní žaloby alebo počas konania,
- f) konania týkajúce sa cenných papierov,
- g) žaloby na ochranu osobnosti,
- h) určité spory obchodných spoločností stanovené zákonom: 1. konania týkajúce sa zrušenia rozhodnutia registračného súdu v súvislosti so zápisom spoločností do registra; 2. konania týkajúce sa deklaratórnych rozsudkov o existencii, neplatnosti alebo vykonávania zakladajúcich listín alebo stanov; 3. konania týkajúce sa súdneho preskúmania rozhodnutí o obchodných spoločnostiach; 4. konania týkajúce sa členstva – medzi členmi (bývalými členmi) a obchodnými spoločnosťami a medzi členmi (bývalými členmi); 5. konania týkajúce sa nadobudnutia kvalifikovaného podielu; 6. konania týkajúce sa zmien pravidiel o zodpovednosti pre majiteľov akcií s ručením obmedzeným;
- i) niektoré konania týkajúce sa registrovaných spoločností, ktoré nemajú štatút obchodných spoločností: konania začaté z podnetu orgánu zodpovedného za právny dohľad nad týmito spoločnosťami; konania týkajúce sa členstva – medzi členmi (bývalými členmi) a obchodnými spoločnosťami a medzi členmi (bývalými členmi);
- j) konania týkajúce sa finančných zmlúv uzavretých s poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti,
- k) konania týkajúce sa určenia skutočností v prípadoch, v ktorých výška nároku presahuje uvedenú sumu,
- l) konania týkajúce sa nespravodlivých zmluvných podmienok,
- m) konania týkajúce sa náhrady škody spôsobenej porušením práv na spravodlivý súdny proces a jeho ukončenia v primeranej lehote,

Krajské odvolacie súdy (*ítélőtáblák*): pre prípady patriace do kompetencie župných súdov, ktoré konajú ako súdy prvého stupňa.

Kúria (najvyšší súd) je súd pre prípady postúpené krajskými odvolacími súdmi. Aj pre prípady, v ktorých rozhodnutie vydali župné súdy ako súdy prvého stupňa a v ktorých strany s právnym zastúpením spoločne žiadajú, aby sa ich prípadom zaoberal najvyšší súd – v prípade, že je odvolanie založené na porušení hmotného práva. Ak ide

o majetkovoprávne žaloby, je možné vec postúpiť najvyššiemu súdu len v prípade, že sporná suma prevyšuje 500 000 HUF. Kúria rozhoduje aj o návrhoch na obnovu konania.

Správne a pracovné sudy (*Közigazgatási és munkaügyi bíróság*) rozhodujú na prvom stupni vo veciach súvisiacich so súdnym preskúmaním administratívnych rozhodnutí, pracovným pomerom alebo inými pracovnoprávnymi vzťahmi, ktoré majú charakter pracovného pomeru, a v ďalších veciach, ktoré mu ukladá zákon. Na druhom stupni rozhoduje župný súd a v prípade žiadosti o preskúmanie Najvyšší súd (Kúria).

Organizačná špecializácia

Všeobecné sudy fungujú vo forme **trestnoprávných, občianskoprávných, obchodnoprávných, správnych a pracovných kolégií** (*kollégium*). Rôzne oddelenia môžu fungovať ako celok. Okresné sudy a správne a pracovné sudy **môžu zriaďovať úseky**, ktoré sa zaoberajú špecifickými prípadmi.

Vzdelávacia špecializácia

Maďarský model vzdelávania sudcov je podobný modelu v ostatných štátoch V4. Funkciu Justičnej akadémie v maďarských podmienkach plní Justičná akadémia Maďarskej republiky.

Porovnávací analýza

Slovenský súdny systém vykazuje v porovnaní so súdnymi systémami okolitých štátov niektoré špecifiká. V porovnaní s okolitými štátmi Najvyšší súd plní rolu „bežného“ druhostupňového súdu, ako odvolacej inštancie proti rozhodnutiam krajských súdov. Najvyššie sudy v okolitých štátoch sa pritom prioritne zameriavajú na zjednocovanie judikatúry a rozhodovaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch. Tieto aktivity budú podrobnejšie popísané v kapitole o zjednocovaní judikatúry.

Z hľadiska štruktúry súdov možno konštatovať, že v priestore krajín V4 dochádza len k relatívne malej miere inštitucionálnej špecializácie súdnictva v oblasti občianskoprávných a obchodnoprávných sporov (v zmysle vytvorenia samostatnej inštitúcie so špecifickým typom vlastnej agendy). Inštitucionálna špecializácia je rozšírenejšia v oblasti správneho a čiastočne aj pracovného súdnictva. Za skutočne špecializované sudy možno v tomto zmysle považovať slovenský Špecializovaný súd v oblasti trestného práva, Najvyšší správny súd v Českej republike v oblasti správneho práva, správne a pracovné sudy v Maďarsku a správne sudy v Poľsku.

Lokálnym modelom špecializácie súdnictva je zverenie vymedzeného typu agendy vybranému súdu konkrétneho stupňa a špecializácia jeho personálu na výkon agendy (napr. elektronické platobné rozkazy, ktorými sa v podmienkach SR zaoberá Okresný súd Banská Bystrica, v podmienkach Poľska Okresný súd Lublin a pod.).

Organizačná špecializácia v zmysle internej organizácie práce všeobecného súdu, kde sa v rámci súdu vytvára špecializovaný úsek, ktorý sa zaoberá vymedzeným typom agendy je podobná vo všetkých štátoch V4 a reflektuje členenie práva podľa jednotlivých disciplín právnej vedy – občianske právo, obchodné právo, správne právo a trestné právo.

Model vzdelávania sudcov je vo všetkých štátoch V4 viac menej rovnaký. Sudca má vo všetkých štátoch povinnosť udržiavať a prehľbovať si svoju kvalifikáciu. Na plnenie tejto povinnosti je vo všetkých štátoch V4 vytvorená centrálna vzdelávacia inštitúcia (Justičná akadémia).

2.5 Zhrnutie kapitoly a odporúčania

Všeobecne možno konštatovať, že slovenský súdny systém vykazuje porovnateľnú ak nie vyššiu mieru špecializácie ako súdne systémy okolitých štátov. Problémom SR je však nedostatočná miera špecializácie sudcov na jednotlivých súdoch. **Špecifickým problémom je existencia viacerých súdov s nízkym počtom sudcov.** Nasledovné okresné sudy majú počet sudcov nižší ako 10:

Tabuľka 14 Okresné sudy s počtom sudcom menším ako 10⁴²

Súd	Počet sudcov	Nápad vecí ročne	Počet obyvateľov okresu
Bánovce nad Bebravou	5	1876	36 379
Námestovo	6	2754	62 448
Stará Ľubovňa	6	2330	53 949
Partizánske	6	2276	45 704
Dolný Kubín	6	2245	39 496
Revúca	7	2949	39 736
Bardejov	8	3529	77 777
Skalica	8	2469	47 131
Ružomberok	8	3018	56 747
Senica	9	3694	60 743
Svidník	9	2543	32 644
Kežmarok	9	3444	74 397
Považská Bystrica	9	4284	62 526
Veľký Krtíš	9	2958	43 683

Zdroj: Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR

V prípade súdov s takýmto nízkym počtom sudcov de facto nie je možná špecializácia mimo hlavnej deliacej línie občianske a trestné právo. Akákoľvek dlhodobá absencia bez patričnej náhrady (materská dovolenka, odchod do predčasného dôchodku, vzdanie sa funkcie sudcu, dlhodobá práceneschopnosť) zásadným spôsobom narúša rozvrh práce a ďalej sťažuje ak nie znemožňuje špecializáciu sudcov. Tento faktický stav je vhodné porovnať napr. s poľskou právnou úpravou, podľa ktorej ani jeden z uvedených súdov nespĺňa kritéria na existenciu súdu⁴³. Z týchto dôvodov **navrhujeme znížiť počet Okresných súdov, tak aby sa skoncentrovali a následne lepšie využili personálne, finančné a materiálne zdroje, čím sa nepriamo podporí aj špecializácia sudcov na personálne posilnených súdoch.** Prístup k spravodlivosti je stále viac – a určite bude v nasledujúcej dekáde – zabezpečovaný elektronicky, prinajmenšom v hlavných kategóriách s „veľkým počtom opakujúcich sa prípadov“. To znamená, že samotná zemepisná poloha súdov bude mať čoraz menšiu prioritu.

Vytvorenie nových špecializovaných súdnych inštitúcií nie je podľa nášho názoru potrebné. Špecificky v oblasti civilného súdnictva fungujú špecializované pracovné sudy z okolitých štátov len v Maďarsku. Pre porovnanie v podmienkach SR je agenda v tejto oblasti

⁴² Zdroj: Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti, Štatistická ročenka 2018, časť Vybavovanie súdnej agendy

⁴³ Vid vyššie, požiadavky aspoň 50 000 obyvateľov súdneho obvodu a nápad aspoň 5 000 vecí ročne.

zastabilizovaná⁴⁴, a preto nie je potrebné vytváranie špecifických inštitúcií so zameraním na pracovnoprávne spory. V prípade ak by malo dôjsť k pokračovaniu procesu vecnej špecializácie v podobe zverenie vymedzeného typu agendy vybranému súdu konkrétneho stupňa navrhujeme, nad rámec súčasného stavu, vzhľadom k rozsahu a vyššej zložitosti **koncentráciu obchodnoprávnej agendy na Okresný súd v sídle kraja**. Vytvorenie ďalších špecializovaných súdnych inštitúcií pritom nepodporujú ani samotný sudcovia. V štúdií CEPEJ – Efektívnosť a kvalita slovenského súdneho systému na otázku či je opodstatnená existencia / zriadenia špecializovaných súdov v rámci Slovenskej republiky, odpovedala 54% respondentov negatívne, 25% pozitívne a 21% pozitívne čiastočne⁴⁵.

⁴⁴ Zdroj Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti, Dashboard, nápad v pracovnoprávnej agende rok 2014 – 1599, 2015 – 1722, 2016 – 1632, 2017 – 1539, 2018 – 1282. Dispozičný čas na vybavenie pracovnoprávnej veci pritom poklesol z 351,8 dňa v rok 2017 na 295,7 dňa v roku 2018

⁴⁵ CEPEJ – Efektívnosť a kvalita slovenského súdneho systému, Hodnotenia a odporúčania na základe nástrojov CEPEJ, Príloha č. 2, str. 27

3 Elektronický platobný rozkaz

Predmetom tejto kapitoly je porovnanie úpravy platobného rozkazu na Slovensku a v štátoch V4 (Česká republika, Poľsko a Maďarsko). Predmetom porovnania budú kľúčové prvky konania o platobnom rozkaze z pohľadu veriteľa, najmä otázky ako je charakter pohľadávky, ktorú možno riešiť platobným rozkazom, dĺžka konania, výška súdny poplatkov, administratívna náročnosť celého procesu atď. V tejto kapitole budú tiež popísané praktické otázky a problémy súvisiace s inštitútom platobného rozkazu v SR, najmä v jeho elektronickej forme a sformulujú sa závery a odporúčania.

3.1 Právna úprava elektronického platobného rozkazu

Predmetom tejto časti bude porovnanie právnej úpravy platobného rozkazu resp. jeho elektronickej formy v štátoch V4.

3.1.1 Slovensko

Legislatíva:

- Zákon NR SR č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok („ďalej tiež len CSP“)
- Zákon NR SR č. 307/2016 Z.z. o upomínacom konaní a o doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o upomínacom konaní“)
- Zákon NR SR č. 71/1992 Z.z. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12.decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze.

Všeobecne

Pod pojem platobný rozkaz je možné podľa platnej slovenskej legislatívy zaradiť funkčne tri typy inštitútov –platobný rozkaz vydaný na základe Civilného sporového poriadku, platobný rozkaz vydaný na základe zákona o upomínacom konaní a európsky platobný rozkaz. Za špecifický typ platobného rozkazu možno považovať zmenkový a šekový platobný rozkaz, nakoľko sa však vzťahuje len na špecifické právne nároky vzniknuté zo zmeniek a šekov nebudeme sa ním v tejto kapitole zaoberať.

Platobný rozkaz podľa Civilného sporového poriadku

Postup pri vydaní platobného rozkazu a európskeho platobného rozkazu je upravený ustanoveniami Civilného sporového poriadku. Platobný rozkaz patrí medzi tzv. skrátené konania súdu. Konanie **je upravené v § 265 a nasl. Civilného sporového poriadku**. Vydať platobný rozkaz možno **len na návrh ak sa v návrhu uplatňuje právo na zaplatenie peňažnej sumy** a to na základe skutočností tvrdených žalobcom, o ktorých súd nemá pochybnosti. Ak tieto skutočnosti vyplývajú z listinných dôkazov, možno o žalobe rozhodnúť bez vyjadrenia žalovaného a bez nariadenia pojednávania aj platobným rozkazom, v ktorom sa žalovanému uloží, aby do 15 dní od doručenia zaplatil uplatnenú peňažnú pohľadávku alebo jej časť a nahradil trovy konania alebo aby v tej istej lehote podal odpor. **Výška nároku, ktorý je možné vymáhať formou platobného rozkazu nie je obmedzená.**

V prípade platobného rozkazu, je návrh na jeho vydanie možné podať aj prostredníctvom tlačiva zverejneného na webovej stránke ministerstva spravodlivosti. **Ak žalobca predloží spolu so žalobou platobný rozkaz na tlačive zverejnenom ministerstvom spravodlivosti** na jeho webovom sídle a na vydanie platobného rozkazu sú splnené zákonom ustanovené

podmienky a je zaplatený súdny poplatok, súd vydá platobný rozkaz **najneskôr do desiatich pracovných dní** od splnenia týchto podmienok.

Na konanie v prvom stupni je **príslušný okresný súd** v zmysle ustanovení CSP. Pri podaní návrhu na vydanie platobného rozkazu **nie je nutné zastúpenie advokátom**.

Súdny poplatok za podanie návrhu je 6 % z ceny (z úhrady) predmetu konania alebo z hodnoty predmetu sporu, najmenej 16,50 eura, najviac 16 596,50 eura v obchodných veciach najviac 33 193,50 eura. Poplatok sa platí platia v hotovosti, platobnou kartou, poštovým poukazom alebo prevodom z účtu v banke alebo v pobočke zahraničnej banky. Vykonanie platby možno preukázať bežnými dokladmi o zaplatení, ktoré sa používajú v bežnom platobnom styku v závislosti od použitej formy platby, tzn. výdavkovým pokladničným dokladom, ústrižkom poštovej poukážky, výpisom z účtu a pod.

Ak súd nevydá platobný rozkaz, postupuje podľa § 168 ods. 1 CSP, t. j. postupuje sa obvyklým postupom ako pri akomkoľvek inom spore. **Opravný prostriedok v konaní o vydanie platobného rozkazu je odpor.** Odpor ako opravný prostriedok sa podáva do 15 dní od jeho doručenia na súde, ktorý ho vydal, pričom odpor musí byť odôvodnený. Za podanie odporu ako opravného prostriedku sa platí súdny poplatok v rovnakej výške ako za návrh samotný – 6% z hodnoty sporu. Ak čo len jeden z odporcov podá včas odpor s odôvodnením vo veci samej, zrušuje sa tým platobný rozkaz v plnom rozsahu a súd nariadi pojednávanie.

Márnym uplynutím lehoty na podanie odporu, nadobúda platobný rozkaz právoplatnosť. Následne je potrebné správovalať platobný rozkaz – opatriť ho pečiatkou právoplatnosti a vykonateľnosti - tento úkon sa vykoná na súde, ktorý vydal platobný rozkaz. Následne je potrebné podať návrh na vykonanie exekúcie v zmysle ustanovení Exekučného poriadku.

Vzhľadom k spôsobu vedenia súdnych štatistík, s výnimkou platobných rozkazov vydaných v upomínacom konaní (viď nižšie), nie je možné získať údaje špecificky o platobných rozkazoch a európskych platobných rozkazoch nakoľko sa tieto nevedú ako samostatná štatistická kategória, ale sú zahrnuté v kategórii civilných konaní.

Platobný rozkaz podľa zákona o upomínacom konaní

Zákon o upomínacom konaní nadobudol účinnosť dňa 01.02.2017, čím sa do slovenského právneho poriadku zaviedol špecifický typ platobného rozkazu, vydávaného na základe tohto zákona. Upomínacie konanie vychádza z koncepcie elektronického podávania návrhov formou štandardizovaných elektronických formulárov, ktoré sú zverejnené na webovom sídle Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Ich forma umožňuje automatické spracovanie informačným systémom na súde, čo má značný vplyv na urýchlenie konania, ktoré **možno iniciovať len elektronicky**. Upomínacie konanie teda vytvára elektronickú alternatívu na uplatnenie si svojho peňažného nároku popri už upravenom režime platobného rozkazu v Civilnom sporovom poriadku. Podmienkou podania návrhu na vydanie platobného rozkazu cez upomínacie konanie je, aby mal žalobca alebo jeho právny zástupca aktivovanú dátovú schránku.

Konanie sa začína podaním návrhu na vydanie platobného rozkazu. Na podanie návrhu je oprávnený ten, koho nárok na zaplatenie určitej peňažnej sumy v eurách voči žalovanému možno odôvodnene predpokladať - ak vyplýva zo skutočností uvedených žalobcom a z listín pripojených k návrhu. Ak sú žalobca a žalovaný účtovnými jednotkami, postačí pripojiť faktúru alebo inú výzvu podobnej povahy, ktorou sa požadovalo splnenie uplatňovaného nároku a vyhlásiť, že uplatňovaný nárok žalobca eviduje vo svojom účtovníctve, prípadne v prípade platcov DPH, že údaje o uplatňovanom nároku voči žalovanému uviedol v kontrolnom výkaze. **Návrh sa podáva výlučne elektronickými prostriedkami do elektronickej schránky súdu prostredníctvom na to určeného elektronického formulára. Návrh musí byť autorizovaný**

podľa osobitného predpisu. Listiny a vyhlásenia, ktoré sa pripájajú k návrhu, musia byť podané v elektronickej podobe spolu s návrhom.

Ak sú splnené procesné podmienky vrátane poplatkovej povinnosti a nie sú dôvody na odmietnutie návrhu, **súd vydá platobný rozkaz najneskôr do desiatich pracovných dní od splnenia týchto podmienok.** V platobnom rozkaze súd žalovanému uloží, aby do 15 dní od jeho doručenia zaplatil žalobcovi uplatňovaný nárok a nahradil trovy konania, alebo aby v tej istej lehote podal odpor.

Na upomínacie konanie je **príslušný Okresný súd Banská Bystrica**. V prípade, ak sa platobný rozkaz nepodariť doručiť do vlastných rúk, prípadne proti platobnému rozkazu bol podaný odpor, Okresný súd Banská Bystrica vyzve žalobcu, aby podal návrh na pokračovanie v konaní a ak žalobca takýto návrh podá, Okresný súd Banská Bystrica vec do 5 dní postúpi súdu príslušnému v zmysle Civilného sporového poriadku.

Pri podaní návrhu na vydanie platobného rozkazu **nie je nutné zastúpenie advokátom.** Súdny poplatok splatný podaním návrhu na vydanie **platobného rozkazu v upomínacom konaní je 50 % z percentnej sadzby ustanovenej v sadzobníku, t. j. zo sumy, ktorá by sa platila pri podaní platobného rozkazu v konaní podľa Civilného sporového poriadku.** Súdny poplatok možno uhradiť len poštovým poukazom alebo prevodom z účtu v banke alebo v pobočke zahraničnej banky. Na účely platenia súdneho poplatku sa poplatníkovi zúčtovacie údaje oznamujú automatizovaným spôsobom.

Opravný prostriedok v konaní o vydanie platobného rozkazu je odpor. Odpor ako opravný prostriedok sa podáva do 15 dní od jeho doručenia na súde, ktorý ho vydal, pričom odpor musí byť odôvodnený. Uplynutím lehoty na podanie odporu, nadobúda platobný rozkaz právoplatnosť. Platobný rozkaz, proti ktorému nebol podaný odpor má účinky právoplatného rozsudku, a teda je riadnym exekučným titulom. Následne, v prípade záujmu vymáhať svoju pohľadávku prostredníctvom exekúcie nie je potrebné opätovné dokladanie platobného rozkazu vydaného v upomínacom konaní, z dôvodu, že i na upomínacie aj exekučné konanie je príslušný Okresný súd Banská Bystrica.

Štatistické údaje a dáta o využívaní upomínacieho konania

Kompletné celoročné štatistické dáta Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR o využívaní upomínacieho konania za kompletne obdobie kalendárneho roka sú k dispozícii najskôr od roku 2018. Elektronické platobné rozkazy sú v rámci súdnych štatistík vedené v kategórii Iné súdne registre v registri Up - návrhy na vydanie platobného rozkazu podľa zákona č. 307/2016 Z. z. o upomínacom konaní. Vývoj počtu vecí v upomínacom konaní popisuje tabuľka nižšie.

Tabuľka 15 Počty vecí v upomínacom konaní 2018 a 2019

	Nápad ⁴⁶	Rozhodnuté ⁴⁷	Vybavené ⁴⁸	Nerozhodnuté ⁴⁹	Nevybavené ⁵⁰	Dispozičný čas / dni ⁵¹	Clearance rate ⁵²
2018	40 403	36 368	23 397	5 775	24 406	58,0	90,01
2019	69 111	67 900	59 069	6 986	34 448	37,6	98,25

Zdroj: Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR⁵³

Z uvedených štatistických údajov vyplýva, že výkonnosť Okresného súdu Banská Bystrica stále nedosahuje kritéria požadované zákonom o upomínacom konaní. Z uvedených štatistík vyplýva, že **napriek tomu, že zákon o upomínacom konaní stanovuje, že rozhodnutie v upomínacom konaní sa má vydať spravidla do 10 dní, reálne trvá rozhodnutie vecí podstatne dlhšie**. Zo štatistických však vyplýva, že trend vo vybavovaní vecí je pozitívny. Dispozičný čas ako aj clearance rate prípadov sa postupne zlepšuje. Medziročne stúpa počet vybavených aj rozhodnutých vecí. Dochádza však aj k miernemu nárastu počtu nerozhodnutých a nevybavených vecí – tento je nárast je vzhľadom k nárastu nápadu relatívne mierny, stále sa však jedná o negatívny jav. Z hľadiska vekovej štruktúry nevybavených vecí⁵⁴ 31 052 vecí sa nachádza v kategórii do 6 mesiacov, 2 707 vecí v kategórii od 6 mesiacov do 1 roka a 678 vecí v kategórii 1 až 2 roky.

Tieto údaje indikujú (spolu s údajmi o nápade a počte rozhodnutých vecí), že bude potrebné posilniť kapacity Okresného súdu Banská Bystrica, ktorý má danú agendu na starosti, tak aby sa reálne podarilo naplniť zákonom stanovenú lehotu a vyrovnať pomer medzi počtom rozhodnutých vecí a nápadom v tejto agende.

Európsky platobný rozkaz

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze, umožňuje veriteľom **vymáhať nepopreté občianske a obchodné pohľadávky podľa jednotného postupu ,a to výlučne pri cezhraničnom spore** (cezhraničným sporom sa rozumie spor, pri ktorom má jedna zo strán bydlisko, alebo sídlo v inom členskom štáte ako štát, v ktorom sa nachádza súd konajúci vo veci) , **a ktorý sa vykonáva pozitívom tlačiv**. Nariadenie sa uplatňuje vo všetkých členských štátoch Európskej únie s výnimkou Dánska. Inštitút európskeho platobného rozkazu je v zmysle uvedeného nariadenia doplnkovým a voliteľným inštitútom, t. j. navrhovateľ sa môže domáhať zaplatenia dlžnej sumy aj inými prostriedkami podľa práva štátu, na základe ktorého sa vedie konanie, pričom sa mu v tejto veci ponecháva možnosť voľby.

⁴⁶ Definované ako počet došlých vecí na súd v sledovanom období

⁴⁷ Definované ako vec, o ktorej súd rozhodol (bolo vynesené rozhodnutie vo veci samej alebo sa rozhodlo o vybavení veci iným spôsobom), bez ohľadu na to, či sa rozhodnutie k poslednému dňu vykazovaného obdobia stalo právoplatným

⁴⁸ Definované ako každá vec, ktorej rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť

⁴⁹ Definované ako celkový počet zostávajúcich vecí ku koncu sledovaného obdobia, o ktorých ešte nebolo rozhodnuté

⁵⁰ Definované ako celkový počet zostávajúcich vecí ku koncu sledovaného obdobia, ktoré ešte neboli vybavené. (Množina vecí nerozhodnutých alebo rozhodnutých, ktoré ešte nenadobudli právoplatnosť).

⁵¹ Definované ako odhadovaný počet dní potrebných na rozhodnutie doposiaľ nerozhodnutých vecí v veci v danej agende za predpokladu zachovania súčasnej výkonnosti

⁵² Definované ako pomer rozhodnutých a došlých vecí v sledovanom období

⁵³ Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti < <http://web.ac-mssr.sk/dashboard/> >, 16.02.2020

⁵⁴ Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti < <http://web.ac-mssr.sk/dashboard/> >, 16.02.2020

V rámci tohto konania sa nevyžaduje ústne pojednávanie na súde- stačí, aby navrhovateľ doručil návrh na súd. Ustanovenia o platobnom rozkaze sa použijú primerane, ak osobitný predpis neustanovuje inak.. Konanie sa potom odvíja samostatne. Nevyžadujú sa žiadne ďalšie formality alebo úkony zo strany navrhovateľa.

Na konanie v prvom stupni v SR je **príslušný okresný súd** v zmysle ustanovení CSP. Pri podaní návrhu na vydanie platobného rozkazu **nie je nutné zastúpenie advokátom**.

Súdny poplatok za podanie návrhu je 6 % z ceny (z úhrady) predmetu konania alebo z hodnoty predmetu sporu, najmenej 16,50 eura, najviac 16 596,50 eura v obchodných veciach najviac 33 193,50 eura.

Súd vydá európsky platobný rozkaz, ak sú splnené požiadavky ustanovené nariadením, pohľadávka sa javí byť na základe priložených dôkazov opodstatnená **v lehote spravidla do 30 dní od podania návrhu**. Proti vydanému európskemu platobnému rozkazu je dlžník oprávnený podať odpor, pričom však **nie je povinný uviesť dôvody** na podanie odporu (na rozdiel od platobného rozkazu vydaného na základe CSP, alebo zákona o upomínacom konaní). Účinkom podaného odporu dochádza k pokračovaniu konania na príslušnom súde v riadnom občianskoprávnom sporovom konaní, podľa práva členského štátu. Odpor sa podáva do 30 dní od doručenia rozkazu odporcovi. Ak do 30 dní nie je podaný žiaden odpor, EPR sa vyhlási za vykonateľný, za predpokladu, že súd poskytol dostatočný čas na doručenie odporu.

EPR, ktorý sa stane vykonateľným v členskom štáte pôvodu – t. j. v členskom štáte, v ktorom bol vydaný, je rovnako vykonateľný v akomkoľvek inom členskom štáte. V členskom štáte výkonu nie je potrebné získať doložku vykonateľnosti (exequatur). Orgány v členskom štáte výkonu nemôžu preskúmať okolnosti alebo postupy, ktoré viedli k vydaniu rozkazu, s výnimkou situácií, ktoré sú uvedené v článkoch 22 a 23. **V členskom štáte výkonu sa nepripúšťa žiadne skúmanie vecnej stránky EPR.**

Navrhovateľ musí požiadať o výkon platobného rozkazu na súde alebo orgáne, ktorý je príslušný na výkon rozhodnutia v členskom štáte, v ktorom sa výkon vyžaduje. Navrhovateľ predloží príslušnému súdu alebo orgánu vyhotovenie platobného rozkazu vyhláseného súdom pôvodu za vykonateľný, ktoré spĺňa potrebné podmienky na zistenie pravosti, a vyhlásenie vykonateľnosti (vzorové tlačivo G).

Vzhľadom k spôsobu vedenia súdnych štatistík, nie je možné získať údaje špecificky o európskych platobných rozkazoch nakoľko sa tieto nevedú ako samostatná štatistická kategória, ale sú zahrnuté v kategórii civilných konaní

3.1.2 Česká republika

Legislatíva

- Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád
- Zákon č. 549/1991 Sb. Zákon o soudních poplatcích
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12.decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze

Všeobecne

Právna úprava Českej republiky je svojou štruktúrou veľmi podobná slovenskej. Rozlišuje nasledovné typy platobného rozkazu: **platobný rozkaz, elektronický platobný rozkaz, európsky platobný rozkaz** a špecifický inštitút **zmenkového a šekového platobného rozkazu** (týmto typom platobného rozkazu možno priznať len práva zo zmenky alebo šeku). Právna úprava platobného rozkazu a elektronického platobného rozkazu je na rozdiel

od slovenského právneho poriadku koncentrovaná do jedného predpisu (Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád).

Platobný rozkaz

Platobný rozkaz **možno vydať aj bez výslovného návrhu žalobcu na základe žaloby na plnenie peňažnej pohľadávky**, ak uplatnené právo vyplýva zo skutočností uvedených a doložených žalobcom. Záleží vždy na uvážení súdu, či vec vybaví vydaním platobného rozkazu; ak súd nevydá platobný rozkaz, nariadi pojednávanie. Konanie o platobnom rozkaze nie je povinné, žalobca môže svoju peňažnú pohľadávku vymáhať aj v bežnom civilnom konaní. Ak však žalobca podá „bežnú“ žalobu a pohľadávka v tejto žalobe bude spĺňať podmienky stanovené na vydanie platobného rozkazu, môže súd platobný rozkaz vydať, aj keď to žalobca výslovne nenavrhol.

Výška nároku, ktorý je možné vymáhať formou platobného rozkazu nie je obmedzená

O platobnom rozkaze rozhoduje **miestne príslušný okresný súd. Zastúpenie advokátom nie je v konaní nutné**. Na podanie návrhu na vydanie platobného rozkazu a zmenkového (šekového) platobného rozkazu neexistuje **žiadne štandardizované tlačivo**. Výška súdneho poplatku je stanovená na 1000 Kč, pri nároku do výšky 20 000 Kč, 5% z pri nároku v hodnote medzi 20 000 Kč až 40 000 000 Kč, a pri výške nad 40 000 000 Kč vo výške 2 000 000 Kč a 1% zo sumy presahujúcej 40 000 000 Kč (čiastka nad 250 000 000 Kč sa už nezapočítava). **Výšku súdneho poplatku je z uvedeného možné zaokrúhliť na cca. 5% z hodnoty sporu⁵⁵**.

Proti platobnému rozkazu možno podať odpor. **Žalovaný má právo podať odpor do 15 dní od doručenia platobného rozkazu. Odpor nemusí byť odôvodnený**, ale mal by spĺňať všeobecné požiadavky na podanie určené súdu. Ak čo len jeden zo žalovaných podá včas odpor, zrušuje sa tým platobný rozkaz v plnom rozsahu, súd nariadi pojednávanie a v konaní pokračuje podľa pravidiel bežného civilného konania.

Platobný rozkaz proti ktorému nebol podaný odpor, má účinky právoplatného rozsudku. Súd na žiadosť opatrí platobný rozkaz, rozkaz doložkou právoplatnosti a vykonateľnosti. Takto opatrený platobný rozkaz je vykonateľným titulom

Elektronický platobný rozkaz

Definícia nárokov, ktorý je možné uplatňovať prostredníctvom elektronického platobného rozkazu je identická ako v prípade platobného rozkazu. **Elektronický platobný rozkaz možno vydať len na návrh žalobcu**.

Špecifikom je ich obmedzenie čo do výšky, nakoľko elektronickým platobným rozkazom je možné **uplatňovať len pohľadávky do výšky 1 000 000 CZK**.

O elektronickom platobnom rozkaze **rozhoduje miestne príslušný okresný súd. Zastúpenie advokátom nie je v konaní nutné**. Výška súdneho poplatku je 400 Kč pri nároku do výšky 10 000 Kč, 800 Kč pri nároku vo výške od 10 000 Kč do 20 000 Kč a 4% z hodnoty sporu pri nárokoch presahujúcich 20 000 Kč. **Výšku súdneho poplatku je z uvedeného možné zaokrúhliť na cca. 4% z hodnoty sporu⁵⁶**.

⁵⁵ Zákon č. 549/1991 Sb. Zákon o soudních poplatcích, Příloha č. 1, Položka č. 1

⁵⁶ Zákon č. 549/1991 Sb. Zákon o soudních poplatcích, Příloha č. 1, Položka č. 2

Návrh na vydanie elektronického platobného rozkazu možno podať **len na predpísanom tlačíve v elektronickej forme**. Návrh musí byť podpísaný uznávaným elektronickým podpisom založeným na kvalifikovanom certifikáte, ktorý vydal akreditovaný poskytovateľ.

Proti elektronickému platobnému rozkazu **možno podať odpor**. Žalovaný má právo podať odpor do 15 dní od doručenia elektronického platobného rozkazu. Odpor proti elektronickému platobnému rozkazu možno podať aj prostredníctvom elektronického formulára podpísaného zaručeným elektronickým podpisom. **Odpor nemusí byť odôvodnený**, ale mal by spĺňať všeobecné požiadavky na podanie určené súdu. Ak čo len jeden zo žalovaných podá včas odpor, zrušuje sa tým elektronický platobný rozkaz v plnom rozsahu, súd nariadi pojednávanie a v konaní pokračuje podľa pravidiel bežného civilného konania.

Elektronický platobný rozkaz proti ktorému nebol podaný odpor, má účinky právoplatného rozsudku. Súd na žiadosť opatrí elektronický platobný rozkaz doložkou právoplatnosti a vykonateľnosti. Takto opatrený platobný rozkaz je vykonateľným titulom.

Európsky platobný rozkaz

V zmysle Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12.decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze. Právna úprava nevykazuje podstatné rozdiely oproti SR.

3.1.3 Poľská republika

Legislatíva:

- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Kódex civilného konania)
- Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Zákon o súdnych poplatkoch v civilných veciach)
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12.decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze.

Vydanie platobného rozkazu (*Nakaz zapłaty*) je možné v prípade, ak si navrhovateľ uplatňuje peňažnú pohľadávku alebo pohľadávku na iné, náhradné, plnenie ak táto nie je zjavne bezpredmetná, dôkazne nepochybná, . Použitie tohto konania je dobrovoľné. Súd vydá platobný rozkaz **na základe písomného návrhu navrhovateľa**, v ktorom si uplatní svoju pohľadávku. **Výška nároku**, ktorý je možné vymáhať prostredníctvom platobného rozkazu **nie je obmedzená**. Poľské právo v oblasti regulácie platobného rozkazu rozoznáva dva postupy: postup upomínací (*Postępowanie upominawcze*), alebo postup rozkazný (*Postępowanie nakazowe*).

Použitie postupu upomínacieho pripadá do úvahy v prípade ak nárok nie je zjavne neodôvodnený, dôkazne o nároku nie sú pochybnosti a uspokojenie nároku nezávisí na vzájomnom plnení.

Na vydanie platobného rozkazu v postupe rozkaznom vyžaduje okrem všeobecných podmienok vymedzených pre upomínací postup aj **priloženie týchto písomností k návrhu**: a) úradnou listinou; b) faktúrou prijatou dlžníkom; c) žiadosťou o platbu určenou dlžníkovi a dlžníkovým písomným uznaním dlhu.

V prípade splnenia podmienok je súd povinný vec rozhodnúť najneskôr do dvoch mesiacov od doručenia podania (neplatí pre všetky možné žaloby, ale táto lehota sa uplatňuje na väčšinu bežných obchodných transakcií).

Rozdiely medzi upomínacím a rozkazným postupom spočívajú vo výške súdneho poplatku, rozsahu dokumentov, ktoré sa musia priložiť (presne špecifikované pri rozkaznom postupe, nešpecifikované pri postupe upomínacom). Platobný rozkaz vydaný v rozkaznom postupe je okamžitým exekučným titulom a už k nemu nie je potrebné zabezpečiť doložku vykonateľnosti.

Konanie o platobnom rozkaze patrí do právomoci okresných (*rejonowy*) a krajských (*okręgowy*) súdov. V prípade elektronického platobného rozkazu je na jeho vydanie príslušný súd v Lubline

Neexistuje štandardný formulár prostredníctvom ktorého by bolo možné uplatnenie nároku, a. ktorého použitie by bolo povinné.. V konaní o platobnom rozkaze **nie je povinné zastúpenie advokátom** (*przymus adwokacki*).

Súdny poplatok pre navrhovateľa spojený s návrhom na vydanie platobného rozkazu predstavuje 1,25% z hodnoty sporu v postupe rozkaznom a 5% z hodnoty sporu v postupe upomínacom. Podanie odporu voči platobnému rozkazu je spoplatnené sumou 5% z hodnoty sporu. V rozkaznom konaní sa účtujú 3,75% z hodnoty sporu ako poplatok odporcovi.

Žalovaný je oprávnený podať proti platobnému rozkazu odpor. Písomný odpor treba podať na súd, ktorý vydal platobný rozkaz. Odporca by mal v odpore uviesť, či platobný rozkaz napáda v celom rozsahu, alebo v určitej časti, a identifikovať právne dôvody na základe ktorých podáva odpor (je potrebné ich identifikovať pred tým, než sa v spore pristúpi k meritu veci, v opačnom prípade právo na ich uplatnenie zaniká), takisto by mal popísať faktické skutočnosti a dôkazy na podporu svojich tvrdení. Podaním odporu platobný rozkaz stráca platnosť v prípade ak je vydaný v postupe upomínacom, v prípade ak ide o postup rozkazný je potrebné bežné súdne konanie.

Platobný rozkaz predstavuje po tom, ako bol vydaný, exekučný titul (tytuł zabezpieczenia) a možno ho vymáhať bez toho, aby bolo potrebné ho vyhlásiť za vykonateľný v postup rozkaznom, doložka vykonateľnosti je potrebná v postupe upomínacom. Po uplynutí lehoty na podanie odporu sa platobný rozkaz bez ďalších náležitostí stáva vykonateľným.

Elektronický platobný rozkaz je upravený v Kódexe civilného konania, pričom sa realizuje v postupe upomínacom s určitými odlišnosťami o listinnej formy konania. Prostredníctvom elektronickej formy môžu byť uplatnené len nároky, ktorých **splatnosť nastala do troch rokov pred dňom podania návrhu.** Navrhovateľ podáva návrh na vydanie elektronického platobného rozkazu výlučne elektronicke, odporca si môže zvoliť, či chce svoje podanie zaslať elektronicke, alebo v listinnej forme. **Odpor proti elektronickému platobnému rozkazu nemusí byť odôvodnený a nemusí obsahovať dôkazy na podporu tvrdení odporcu. V prípade podania odporu platobný rozkaz podaním odporu stráca platnosť v celom rozsahu** a prípad je postúpený súdu, ktorý je príslušný vo veci na bežné súdne konanie.

3.1.4 Maďarská republika

Legislatíva:

- 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról (Zákon o postupe pri platobnom rozkaze)

Špecifikom maďarskej právnej úpravy platobného rozkazu v porovnaní s ostatnými štátmi regiónu je, že sa jedná o **mimosúdne konanie, ktoré prebieha pred notárom.** Rozhodnutie notára je pritom ekvivalentné rozhodnutiu súdu. Vydanie platobného rozkazu je možné

v prípade, ak si navrhovateľ uplatňuje peňažnú pohľadávku. Platobný rozkaz je možné **vydať len na návrh žalobcu.**

Návrh je možné podať **v písomnej forme, ústne pred notárom, alebo prostredníctvom online informačného systému prevádzkovaného Notárskou komorou.** V prípade podania písomnou, alebo elektronickou formou je **povinné použitie štandardizovaného formuláru** dostupného na stránke Notárskej komory. Návrh musí obsahovať popis právneho vzťahu medzi stranami a právny nárok na základe, ktorého sa žiada o vydanie platobného rozkazu, jeho výšku, dátum vzniku právneho vzťahu medzi stranami a dátumu vzniku nároku na plnenie a ďalšie údaje dostupné stranám, ktoré umožňujú identifikáciu nároku. K návrhu je vhodné priložiť krátky popis skutkového stavu a zoznam dôkazov uvádzaných na podporu týchto tvrdení.

Notár v konaní nevykonáva dokazovanie. Notár žiadosť preskúma bezodkladne, najneskôr však do lehoty na vydanie platobného rozkazu, aby určil, či má byť účastník vyzvaný na odstránenie nedostatkov alebo či sa má žiadosť zamietnuť. Notár vydá platobný rozkaz **najneskôr do pätnástich dní od prijatia žiadosti, , ak bol návrh podaný v papierovej podobe alebo v prípade elektronického návrhu do troch pracovných dní.** Ak notár nedodrží termín, platobný rozkaz sa automaticky vydá v mene notára v pracovný deň nasledujúci po poslednom dni lehoty prostredníctvom elektronického systému Notárskej komory.

V konaní **nie je nutné zastúpenie advokátom.**

Maximálna suma nároku, ktorý je možné uplatniť prostredníctvom platobného rozkazu je 30 000 000 HUF Nároky presahujúce túto sumu nie je možné vymáhať prostredníctvom platobného rozkazu a je nutné postupovať formou riadnej žaloby na súde. **Ak je výška nároku menšia ako 3 000 000 HUF takéto konania prebieha povinne formou platobného rozkazu.**

Príslušným na konanie vo veci je ktorýkoľvek z notárov.

Výška poplatku za vydanie platobného rozkazu notárom („procesný poplatok“) je vo všeobecnosti vo výške 3% z hodnoty nároku, avšak nie menej ako 5 000 HUF a nie viac ako 300 000 HUF. V prípade podania odporu a následného súdneho konania však vznikajú ďalšie poplatky súvisiace s týmto konaním

Odporca je oprávnený podať voči platobnému rozkazu **odpor v lehote 15 dní od jeho doručenia.** Uplynutím lehoty na podanie odporu, **nadobúda platobný rozkaz právoplatnosť a má rovnaké účinky ako právoplatný rozsudok súdu.** Platobný rozkaz, proti ktorému nebol podaný odpor má účinky právoplatného rozsudku, a teda je riadnym exekučným titulom. V prípade podania odporu v stanovenej lehote sa platobný rozkaz zrušuje a pokračuje sa v konaní prostredníctvom riadneho súdneho procesu.

Notár môže na základe odôvodnenej žiadosti dlžníka povoliť výnimočne odklad platby alebo platbu v splátkach, ak je to odôvodnené vyvážením záujmov strán alebo povahou povinnosti. Ak je splátka schválená, celý dlh sa stáva splatným v prípade nezaplatenia akejkoľvek splátky.

Európsky platobný rozkaz

V zmysle Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12.decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze V konaní na vydanie európskeho platobného rozkazu sa postupuje obdobne t.j. tiež ide o mimosúdne konanie pred notárom.

Porovnávací analýza

Právne úpravy štátov V4 v niektorých bodoch vykazujú podobnosti v iných z pohľadu podnikateľa zásadných otázka však vykazujú aj odlišnosti. Cieľom všetkých právnych poriadkov je rýchlosť a relatívna administratívna nenáročnosť konania. S výnimkou Maďarska sa jedná o súdne konanie, bez povinného zastúpenie advokátom (univerzálne vo všetkých štátoch V4). Zatiaľ sa vo všetkých štátoch V4 zachováva aj možnosť podania návrhu v listinnej podobe, pričom pri podaní v listinnej forme sa bežne nevyžaduje jeho podanie na predpísanom formulári. Podanie vo forme formulára však možno považovať za bežný štandard v prípade elektronických návrhov. Všetky štáty však už majú zavedenú aj elektronickú formu konania, pri ktorej je zjavný trend k využívaniu formulárov. Elektronická forma konania je taktiež zvýhodnená z hľadiska výšky súdnych poplatkov a lehôt na rozhodovanie, ktoré sú často nižšie a podstatne kratšie. Maďarská republika limituje využitie platobného rozkazu ako typu konania len na nároky do výšky 30 000 000 HUF a Česká republika limituje využitie elektronického platobného rozkazu len na nároky do výšky 1 000 000 CZK. Právne poriadky jednotlivých štátov vykazujú odlišnosti tiež v požiadavkách kladených na odpor voči platobnému rozkazu a na nutnosť jeho odôvodnenia.

Nižšie uvedená tabuľka obsahuje porovnanie kľúčových parametrov platobného rozkazu v jednotlivých právnych systémoch.

Tabuľka 16 **Platobný rozkaz v krajinách V4 - porovnanie**

	Povinná elektronická forma	Povinný formulár	Povinné zastúpenie	Maximálna výška nároku	Poplatok	Lehota na rozhodnutie	Odpor
SR – Platobný rozkaz podľa CSP	Nie	Nie	Nie	Nie	6% hodnoty sporu z	Nie, 10 prac. dní ak podané na formulári	Áno – odpor musí byť odôvodnený
SR – platobný rozkaz upomínacie konanie	Áno	Áno	Nie	Nie	3% hodnoty sporu z	10 pracovných dní	Áno – odpor musí byť odôvodnený
ČR – Platobný rozkaz	Nie	Nie	Nie	Nie	5% z hodnoty sporu	Nie	Áno - odpor nemusí byť odôvodnený
ČR – elektronický platobný rozkaz	Áno	Áno	Nie	1 000 000 CZK	4% z hodnoty sporu	Nie	Áno - odpor nemusí byť odôvodnený
Poľsko – upomínací postup	Nie	Nie	Nie	Nie	5% z hodnoty sporu	Nie	Áno – odpor musí byť odôvodnený
Poľsko – rozkazný postup	Nie	Nie	Nie	Nie	1,25% z hodnoty sporu	Nie	Áno – odpor musí byť odôvodnený
Poľsko – elektronický platobný rozkaz	Áno	Nie	Nie	Nie	5% z hodnoty sporu	Nie	Áno - odpor nemusí byť odôvodnený
Maďarsko	Nie	Nie	Nie	30 000 000 HUF	3% z hodnoty sporu	15 dní v listinnej forme, 3 dni v elektronickej forme	Áno - odpor nemusí byť odôvodnený

Zdroj: Analýza SBA

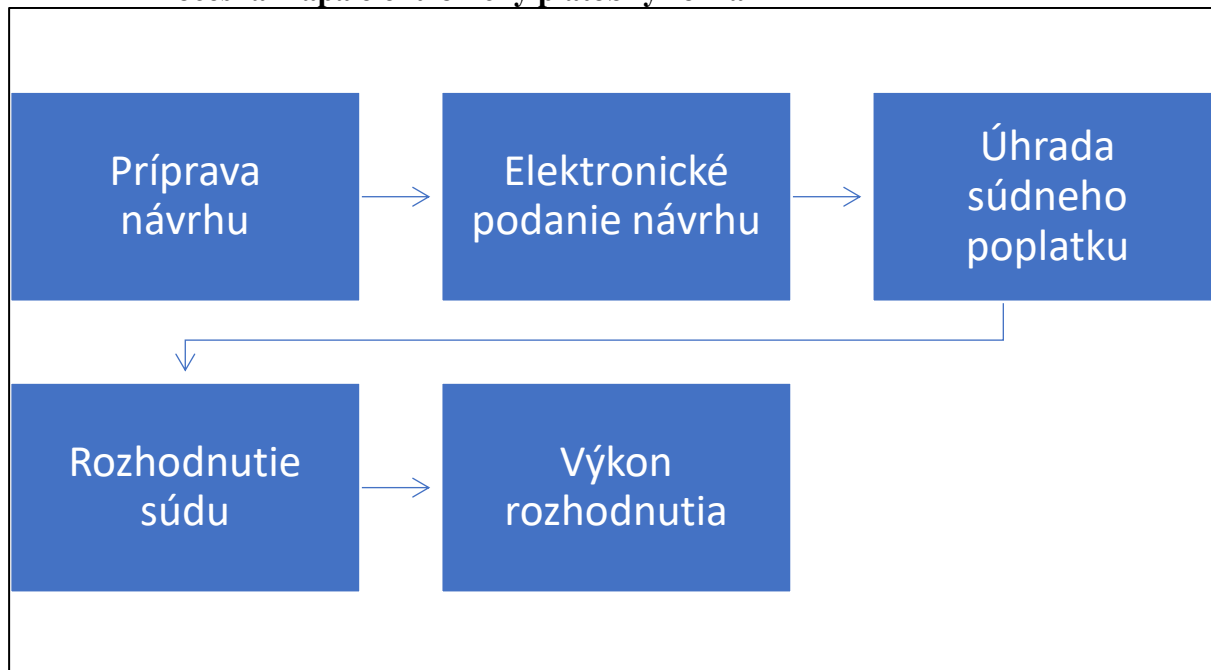
Na základe vyššie uvedeného porovnania možno slovenskú právnu úpravu z pohľadu kľúčových parametrov pre podnikateľa (administratívna náročnosť, dĺžka konania, výška súdnych poplatkov) považovať za relatívne konkurencieschopnú – najmä v prípade upomínacieho konania, ktoré oproti bežnému platobnému rozkazu vykazuje značné výhody.

Z vyššie uvedeného porovnania považujeme za inšpiratívne nasledovné body:

1. Zvážiť po konzultáciách všetkých zainteresovaných strán (Ministerstvo spravodlivosti, Notárska komora, súdy) zavedenie obdoby maďarského modelu, v ktorom vydávajú platobné rozkazy notári. Tento model umožňuje odkloniť značnú časť agendy mimo súdneho systému a tak znížiť celkové zaťaženie súdov a tak uvoľni kapacity, ktoré by bolo možné uplatniť inde v súdnom systéme. Na druhej strane by sa jednalo o zásadný odklon od súčasného modelu, k čomu by sa museli vytvoriť legislatívne predpoklady a zrejme aj určité vstupné investície. Do úvahy by prichádzal aj hybridný model, v ktorom by mali právomoc vydať platobný rozkaz ako notári tak aj súdy a bolo by na voľbe veriteľa, prostredníctvom ktorej inštitúcie si chce uplatňovať svoje nároky.
2. Inšpirovať sa poľskou úpravou v oblasti súdneho poplatku, ktorý je na strane veriteľa veľmi nízky v rozkaznom postupe. V tomto postupe totiž musí návrh veriteľa obsahovať ako prílohu aj uznanie dlhu dlžníkom, čo vytvára jasnú dôkaznú situáciu a vytvára predpoklady ukončenia konania už v jeho veľmi skorých štádiách (teda podávanie odporu a ďalšie súdne konanie je len málo pravdepodobné).
3. Z hľadiska rýchlosti konania sú tiež inšpiratívne prvky maďarskej úpravy, ktorá stanovuje veľmi krátku lehotu na vydanie platobného rozkazu, ak je návrh podaný v elektronickej forme (len 3 dni). Zaujímavá je tiež úprava automatického vydávania platobného rozkazu, v prípade ak notár lehotu na jeho vydanie nedodrží.

3.2 Praktické využitie elektronického platobného rozkazu

Postup a podmienky využitia elektronického platobného rozkazu u pohľadu podnikateľa popisuje nasledovná schéma: V nasledujúcej časti budú tieto procesy detailnejšie popísané.

Schéma 1 Procesná mapa elektronický platobný rozkaz

Zdroj: Analýza SBA

Príprava návrhu

Činnosť v tejto fáze spočíva príprave podkladov na podanie návrhu a v zhromaždení dôkazov listinnej povahy, ktorými mieni žalobca preukázať existenciu svojho nároku.. **V tejto**

fáze vykonáva činnosť výlučne navrhovateľ. Časové a finančné náklady sú preto plne pod jeho kontrolou.

Elektronické podanie návrhu

Konanie podľa zákona o upomínacom konaní možno iniciovať len elektronicky. Nutnou podmienkou na strane žalobcu, alebo jeho zástupcu jeho aktivovaná dátová schránka na doručovanie. Vytvorenie podania sa realizuje ako elektronická služba a na jej využitie je potrebné:

1. mať občiansky preukaz s čipom (eID kartu) a bezpečnostný osobný kód (BOK),
2. čítačku čipových kariet,
3. nahraté podpisové certifikáty na čipe občianskeho preukazu, prostredníctvom ktorých sa vytvorí kvalifikovaný elektronický podpis (KEP),
4. nainštalované aplikácie na prihlásenie, podpisovanie a ovládač k čítačke čipových kariet.

Návrh sa podáva do elektronickej schránky súdu prostredníctvom na to určeného elektronického formulára⁵⁷. Návrh musí byť autorizovaný podľa osobitného predpisu (na základe požiadaviek zákona o E-governmente na identifikátor osoby. Listiny a vyhlásenia, ktoré sa pripájajú k návrhu, musia byť podané v elektronickej podobe spolu s návrhom (prílohy prikladané k podaniu je potrebné skenovať spravidla v rozlíšení 150-200 dpi čiernobiely tak, aby boli čitateľné dokumenty a aj podpisy a pečiatky na dokumentoch). Ak sú žalobca a žalovaný účtovnými jednotkami, postačí pripojiť faktúru alebo inú výzvu podobnej povahy, ktorou sa požadovalo splnenie uplatňovaného nároku a vyhlásiť, že uplatňovaný nárok žalobca eviduje vo svojom účtovníctve, prípadne v prípade platcov DPH, že údaje o uplatňovanom nároku voči žalovanému uviedol v kontrolnom výkaze.

Návrh sa podáva prostredníctvom portálu Ministerstva spravodlivosti SR <https://obcan.justice.sk/ezaloby> (formulárovo sa podáva aj odpor proti platobnému rozkazu a návrh na povolenie plnenia v splátkach zo strany dlžníka, ako aj oprava väd návrhu v prípade veriteľa)..

Celková veľkosť elektronického podania vrátane príloh nesmie prekročiť 50MB. Veľkosť jednotlivcej samostatnej prílohy môže byť max. 5 MB.

Úhrada súdneho poplatku

Nevyhnutnou podmienkou konania je úhrada súdneho poplatku. Súdny poplatok splatný podaním návrhu na vydanie **platobného rozkazu**. Súdny poplatok možno uhradiť poštovým poukazom, platobnou kartou alebo prevodom z účtu v banke. Na účely platenia súdneho poplatku sa poplatníkovi zúčtovacie údaje oznamujú automatizovaným spôsobom. Súd na zaplatenie súdneho poplatku v upomínacom konaní poplatníka nevyzýva. Ak poplatková povinnosť nie je splnená celkom do 15 dní od podania návrhu, na návrh sa neprihliada, o čom súd poplatníka upovedomí. Po odoslaní podania dostane používateľ do elektronickej schránky príkaz na úhradu a môže si zvoliť, aký typ platby preferuje. Pre úhradu súdneho poplatku je postup rovnaký má žalobca na výber z viacerých online možností platby (online platba kartou, bankový prevod, ekiosk, ekolok, QR kód).

⁵⁷ Vzor podania dostupný na:

< <https://obcan.justice.sk/filler/formviewer?FormId=53&wrapperType=ZalobyPublicPOWrapper> > ..

Najrýchlejšou možnosťou je online platba platobnou kartou prostredníctvom elektronickej schránky. Výhodou tohto spôsobu úhrady poplatku je okamžité spracovanie platby. V prípade platby bankovým prevodom alebo QR kódom dochádza k spracovaniu platby do 72 hodín. Časovo najnáročnejšou metódou platby je platba poštovým preukazom, alebo na kiosku, resp. prostredníctvom Ekolku. Príkaz na úhradu predpis je možné zaplatiť týmito spôsobmi: 1. vytlačiť, odovzdať a zaplatiť ho na ktorejkoľvek priehradke pošty, 2. vytlačiť a zaplatiť cez platobný kiosk eKolkov, 3. zaplatiť cez webovú aplikáciu eKolo - Virtuálny kiosk - zadaním variabilného symbolu, 4. zaplatiť cez mobilnú aplikáciu eKolo - nasnímaním QR kódu (dvojrozmerný čiarový kód).

Všetky možnosti je potrebné vykonať do dátumu určeného v príkaze na úhradu. Vzhľadom k tomu, že sa spôsob platby súdneho poplatku ponecháva na poplatníka časové a administratívne náklady sú do značnej miery pod jeho kontrolou. Voľbou vhodnej platobnej metódy (optimálne platobnou kartou) navrhovateľ predíde technickým problémom pri spárovaní poplatku s podaním, čo môže mať vplyv na rýchlosť vybavenia veci.

Rozhodnutie súdu

V zmysle zákona o upomínacom konaní v zákonom stanovenej lehote a forme.

Výkon rozhodnutia

Táto fáza procesu je fakultatívna v závislosti od toho či dlžník dobrovoľne splní povinnosť uloženú v platobnom rozkaze v stanovenej výške a lehote. Postupuje sa v zmysle exekučného zákona. Špecifikom exekúcie v prípade upomínacieho konania je, že vzhľadom k tomu, že rozhodovanie ako o upomínacom konaní tak aj o exekúcií prebieha na Okresnom súde Banská Bystrica nie je nutné k návrhu pripájať platobný rozkaz.

3.3 Zhrnutie kapitoly a odporúčania

Prijatím zákona o upomínacom konaní bol s účinnosťou od 01.04.2017 zavedený typ konania, ktoré zodpovedá súčasným štandardom kladeným na elektronický platobný rozkaz. V porovnaní s okolitými štátmi V4 možno slovenskú právnu úpravu v rovine legislatívneho textu považovať za porovnateľnú a lokálne „konkurencieschopnú“. Zo štatistik Ministerstva spravodlivosti však vyplýva, že v praxi sa 10 dňová lehota na vydanie elektronického platobného rozkazu v upomínacom konaní nie vždy dodržiava.

Na základe analýzy textu právnych predpisov, porovnania právnych úprav okolitých štátov a analýzy štatistických dát sa odporúča:

1. Zvážiť po konzultáciách všetkých zainteresovaných strán (Ministerstvo spravodlivosti, Notárska komora, súdy) zavedenie obdoby maďarského modelu, v hybridnej podobe, v ktorom by mali právomoc vydať platobný rozkaz tak súdy ako aj notári a bolo by na voľbe veriteľa, prostredníctvom ktorej inštitúcie si chce uplatňovať svoje nároky.
2. Zaviesť znížený súdny poplatok v prípade ak návrh obsahuje ako prílohu aj uznanie dlhu dlžníkom, čo vytvára jasnú dôkaznú situáciu a vytvára predpoklady ukončenia konania už v jeho veľmi skorých štádiách (teda podávanie odporu a ďalšie súdne konanie je len málo pravdepodobné).
3. Zavedenie automatického vydávania platobného rozkazu, v prípade ak súd lehotu na jeho vydanie nedodrží. Takúto úprava a technicky realizovateľná a právne akceptovateľná minimálne v prípade platobných rozkazov, kde je žalovanou stranou osoba oprávnená na podnikanie (resp. v obmedzenom variante len právnická osoba).

4. Posilniť administratívne kapacity Okresného súdu Banská Bystrica, tak aby sa dokázal v zákonnej lehote vysporiadať s nápadom cca. 70 000 vecí ročne (počet vecí za rok 2019).

4. Judikatúra Ústavného súdu Slovenskej republiky a dopad vybraných rozhodnutí na podnikateľské prostredie

Predmetom tejto kapitoly bude popis rozhodovania Ústavného súdu a jeho dopadov vo vybranej malej vzorke prípadov s cieľom ilustrovať spôsob uvažovania Ústavného súdu o otázkach, ktoré majú často zásadný dopad na kvalitu podnikateľského prostredia. Špecificky sa v tejto kapitole zameriame na interpretáciu ústavne garantovaného práva podnikateľ a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť.

Úlohy a postavenie Ústavného súdu SR upravuje okrem Ústavy SR aj zákon č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Na základe týchto predpisov plní Ústavný súd SR úlohy v oblasti ochrany ústavnosti.

Ústavný súd SR ako nezávislý orgán ochrany ústavnosti plní túto rolu v podobe tzv. abstraktnej kontroly ústavnosti (najmä vo forme posudzovania súladu právnych predpisov s Ústavou) a v podobe individuálnej kontroly ústavnosti (rozhodovanie o individuálnej sťažnosti fyzických a právnických osôb vo veci porušenia och ústavou garantovaných práv a slobôd). Vo vzťahu k podnikateľskej činnosti možno za zásadné ustanovenia Ústavy SR označiť najmä požiadavku právneho štátu (čl. 1 odsek 1 Ústavy), požiadavku zákonnosti postupu štátnych orgánov (čl. 2, odseky 2 a 3 Ústavy), právnej istoty (čl. 13 Ústavy), ochrana vlastníckeho práva a rovnoprávnosť všetkých jeho foriem (čl. 20 odsek 1 a 5 Ústavy), obmedzenie vyvlastnenia, alebo núteného obmedzenia vlastníckeho práva len na základe zákona (čl. 20 odsek 4 Ústavy), právo na slobodnú voľbu povolania podnikania, právo podnikateľ a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť (čl. 35 odsek 1 Ústavy) a podmienku zákonnosti v prípade obmedzenia výkonu určitých povolaní, alebo činností (čl. 35 odsek 2 Ústavy). Vo vzťahu podnikateľ – zamestnanec Ústava garantuje zamestnancom právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky a na odmenu za vykonanú prácu (čl. 36 odseky 1 a 2) a právo zamestnancov sa odborovo organizovať (čl. 37 Ústavy). Finančné vzťahy podnikateľa a štátu reguluje Ústava v tom zmysle, že dane a poplatky je možné ukladať len zákonom, alebo na základe zákona (čl. 59 odsek 2 Ústavy). Tieto ústavné práva ako celok a vo vzájomnej súvislosti vytvárajú rámec na základe, ktorého Ústavný súd postupuje pri plnení svojej úlohy v oblasti ochrany ústavnosti.

Podľa zákona o Ústavnom súde §33 odsek 1 súd vo veci samej rozhoduje nálezom, v ostatných veciach uznesením. V kalendárnom roku 2019 Ústavný súd vydal 221 nálezov (z toho 8 v konaní o súlade zákonov s Ústavou)⁵⁸.

Je možné konštatovať, že v priebehu svojej existencie Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti presnejšie neurčil obsah ústavne použitého pojmu „právo podnikateľ“. Tento stav je spôsobený okrem iného aj tým, že právo podnikateľ patrí medzi hospodárske, sociálne a kultúrne práva vo vzťahu ku ktorým Ústava ponecháva zákonodarcovi široký priestor na reguláciu ich konkrétneho rozsahu zákonom ako predpisom nižšej právnej sily

⁵⁸ V roku 2018 to bolo 457 nálezov (z toho 9 v konaní o súlade zákonov s Ústavou), v roku 2017 453 nálezov (z toho 8 nálezov v konaní o súlade zákonov s Ústavou), v roku 2016 400 nálezov (z toho 5 nálezov v konaní o súlade zákonov s Ústavou),

< <https://www.ustavnysud.sk/vyhľadavanie-rozhodnuti#!DmsSearchView> >

Vo svojej rozhodovacej činnosti Ústavný súd skonštatoval, že do rozsahu práva podnikat' nepatrí ochrana pred vstupom konkurencie do konkrétneho odvetvia.⁵⁹ Taktiež konštatoval, že právo podnikat' je ústavne chránené len voči fyzickým osobám⁶⁰. Ústavný súd sa vo svojich nálezocho vyjadril aj k súvisiacim otázkam práva na podnikanie ako je ochrana zmluvnej slobody a obchodného tajomstva⁶¹.

Z vyššie citovaných nálezocho síce možno odvodiť určité základné rámce obsahu práva na podnikanie podľa Ústavy SR avšak vo všeobecnosti sa z rozhodnutí ústavného súdu nedá presnejšie a súvisle odvodiť obsah presný rozsah práva podnikat' tak ako je chránené Ústavou SR. Tento stav vecí nemožno považovať za optimálny no na druhej strane umožňuje ústavnému súdu flexibilitu v jeho rozhodovaní, nakoľko nie je obmedzovaný svojimi predchádzajúcimi rozhodnutiami v tejto otázke. V prípade, ak Ústavný súd skonštatuje nesúlad s ústavou, resp. jej porušenie snaží sa svoje rozhodnutie odôvodniť na základe iných čl. Ústavy ako je čl. 35 odsek 2 garantujúci právo podnikat'.

Ústavný súd pri odôvodňovaní svojich rozhodnutí nevykonáva žiadnu formu konkrétnej ekonomickej analýzy a posudzovania ekonomických dopadov jednotlivých ustanovení. Hlavným kritériom rozhodovania, najmä v konaní o súlade právnych predpisov s ústavou, je výsledok tzv. ústavného testu proporcionality⁶², do ktorého ekonomické faktory vstupujú len v okrajovej miere, ak vôbec. **Táto metóda posudzovania je štandardnou metódou využívanou všetkými ústavnými súdmi v európskom priestore.**

Nižšie uvedený text bude obsahovať, formou prípadovej štúdie analýzu niektorých rozhodnutí a úvah ÚS SR, ktoré sa priamo dotýkali práva na podnikanie.

Prípadová štúdia č. 1 – podpora výrobcov obnoviteľných zdrojov energie

Spisová značka PL. ÚS 50/2015 konanie o nesúlade znenia právneho predpisu s Ústavou, rozhodnuté Nálezom zo dňa 22.marca 2017 na základe podania skupiny 40 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky

⁵⁹ PL. ÚS 7/96, Nález z 27. februára 1997: „Právo podnikat' je ústavnou zárukou slobody výkonu hospodárskej činnosti podľa uváženia. Toto právo sa priznáva každej osobe. Prostredníctvom práva na podnikanie sa zaručuje možnosť vykonávať hospodársku činnosť tam, kde existuje ekonomická konkurencia, ako aj tam, kde ekonomická konkurencia neexistuje. Súčasťou takto poskytnutej záruky nie je ochrana podnikateľa pred vstupom konkurenta do zvolenej hospodárskej činnosti... Právo podnikat' sa v súkromnom záujme chráni ako spôsob obživy jednotlivca. Zároveň sa ním zabezpečuje verejný záujem na rozvoji podnikania ako dôležitého prvku trhového hospodárstva. Právo podnikat' možno obmedziť vo verejnom záujme.

PL. ÚS 70/1997, Nález zo 16. júna 1998 :“Základom trhového hospodárstva a s ním spätéj hospodárskej súťaže je voľnosť vstupu na trh a rovnosť pravidiel správania na trhu pre všetkých účastníkov hospodárskej súťaže. Vstup na trh je súčasťou ústavou zaručeného práva podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť, pretože v trhovom hospodárstve je podstatné uplatnenie práva podľa čl. 35 ods. 1 na trhu. Vstup na trh sa právne zabezpečuje v správnom konaní založenom na registračnom alebo povoloňovacom princípe.

⁶⁰ PL. ÚS 13/97 Nález z 19. júna 1998 „Ústavný súd vyslovil právny názor, že ústava zaručuje právnickým osobám len tie práva, ktoré im výslovne priznáva. Právnickým osobám poskytuje okrem toho nepriamu ochranu cez ústavné princípy a ústavou určené povinnosti štátnych orgánov, ktoré tieto musia plniť aj voči právnickým osobám. **Ústavný súd nevyhovel návrhu v rozsahu namietaného nesúladu § 24 ods. 9 písm. a) až d) zákona s čl. 35 ods. 1 ústavy (z dôvodu, že sa zákonom obmedzujú iné právnické osoby vykonávajúce podnikateľskú činnosť), keďže čl. 35 ods. 1 ústavy sa nevzťahuje na právne postavenie právnických osôb.**“

⁶¹ PL. ÚS 13/97 Nález z 19. júna 1998.

⁶² Test proporcionality sa využíva ako metóda na riešenie vzájomnej kolízie chránených práv. Za predpokladu existencie verejného záujmu, ktorý sa mal spochybnenými ustanoveniami dosiahnuť Ústavný súd skúma, či bol zásah legálny (t.j. na základe zákona, alebo iného právneho predpisu), vhodný (či zásah plní deklarovaný účel) a nevyhnutný (či sa deklarovaný cieľ nedalo dosiahnuť aj šetrnejšími prostriedkami – tzv. test proporcionality v užšom zmysle).

Skutkový stav

Ustanovenie § 4 ods. 2 a 3 zákona o podpore obnoviteľných zdrojov energie sa do právneho poriadku Slovenskej republiky dostalo zákonom č. 382/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej Na základe ustanovenia § 4 ods. 2 písm. c) zákona má výrobca povinnosť „oznámiť Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ďalej len „úrad“) a prevádzkovateľovi regionálnej distribučnej sústavy uplatnenie podpory podľa § 3 ods. 1 písm. b) a c) vrátane predpokladaného množstva dodanej elektriny, vždy k 15. augustu na nasledujúci kalendárny rok; pri zariadeniach výrobcu elektriny uvedených do prevádzky po 15. auguste je výrobca elektriny povinný informovať prevádzkovateľa regionálne distribučnej sústavy o využití práva podľa ods. 1 najneskôr 30 dní pred uvedením zariadenia výrobcu elektriny do prevádzky“ predpokladá, že výrobca elektriny si bude uplatňovať právo na podporu podľa § 3 ods. 1 písm. b) a c) zákona nasledujúci kalendárny rok prostredníctvom oznámenia. V uvedenej povinnosti je presne stanovený termín oznamovania a subjekt, ktorému sa predmetná skutočnosť oznamuje. V prípade nesplnenia uvedenej povinnosti sa už vyplatená podpora považuje za neoprávnenú a vzniká povinnosť takúto podporu vrátiť.

V decembri 2014 a januári 2015 prevádzkovatelia regionálnych distribučných sústav doručili list 1 137 výrobcov⁶³ elektriny z obnoviteľných zdrojov energie (ďalej len „OZE“), v ktorom im oznámili, že v roku 2015 im nebude poskytnutá podpora, a to s poukazom na sankciu uvedenú v § 4 ods. 3 Zákona o podpore OZE. Prevádzkovatelia regionálnych distribučných sústav aplikáciu predmetnej sankcie zdôvodnili tým, že dotknutí výrobcovia elektriny z OZE si nesplnili oznamovaciu povinnosť podľa § 4 ods. 2 písm. c) Zákona o podpore OZE. K odňatiu podpory výrobcov elektriny z OZE tak prakticky došlo listom zo strany prevádzkovateľa regionálnej distribučnej sústavy.

Obsah návrhu

Navrhovatelia vo svojom návrhu na vyhlásenie uvedených ustanovení zákona o OZE za protiústavné v prvom rade argumentovali právnym názorom, že „nárok výrobcu elektriny na podporu vo výške stanovenej a garantovanej na základe Zákona o podpore OZE na obdobie 15 rokov... potrebné považovať za majetok resp. vlastníctvo chránené čl. 20 Ústavy a čl. 1 Dodatkového protokolu... Navrhovatelia považujú napádané ustanovenie § 4 ods. 3 Zákona o podpore OZE za zjavne zasahujúce do práva vlastniť majetok. V zmysle daného ustanovenia si výrobca elektriny z OZE nemôže na vyrobenú elektrinu uplatniť právo na podporu na nasledujúci kalendárny rok ak dôjde k nesplneniu povinností podľa § 4 ods. 2 Zákona o podpore OZE... odopretie zákonnej podpory tak predstavuje zásah do vlastníckeho práva výrobcov elektriny z OZE. K tomuto zásahu dochádza podľa navrhovateľov v prikre rozpore s Ústavou.“ Podľa skupiny poslancov «Inštitút nemožnosti uplatnenia práva na podporu zakotvený v § 4 ods. 3 Zákona o podpore OZE predstavuje vyvlastnenie de facto, nakoľko fakticky pozbavuje výrobcov elektriny z OZE zákonnej podpory. Pojem „nemôže uplatniť“ má za následok odopretie celého obsahu vlastníckeho práva ako takého» a poukazuje na podmienky vyvlastnenia, resp. núteného obmedzenia vlastníckeho práva, tak ako vyplývajú z dikcie ústavy a príslušnej judikatúry ústavného súdu. „... plnenie povinností podľa § 4 ods. 2 Zákona o podpore, ako aj sankcionovanie ich nesplnenia,

⁶³ Zoznam dotknutých subjektov na: < <http://www.urso.gov.sk/?q=Informacny-servis/zoznam-vyrobcovelektriny-ktori-si-nesplnili-povinnost-poda-%C2%A74-z309-2009> >, 27.01.2019

jednoznačne spadá do okruhu zákonnej úpravy podnikania v oblasti energetiky a zásahy do tejto zákonnej úpravy sú možné iba v rámci ústavných limitov...

Akékoľvek zásahy do tejto oblasti regulácie je tak potrebné posudzovať v kontexte práva na podnikanie zaručeného v čl. 35 ods. 1 Ústavy, ako aj s poukazom na legitímne očakávania výrobcov elektriny z OZE, ktoré vychádzali z právnej úpravy podnikania v danej oblasti, ktorá im zabezpečuje podporu v zmysle § 4 ods. 1 písm. b) a c) Zákona o podpore OZE... “ Napádaná úprava mení zákonom garantované pravidlá pre podnikanie vo výrobe elektriny z OZE a zároveň zasahuje podstatu práva na podnikanie - zisk podnikateľa. “

Rozhodnutie

Ústavný súd návrhu skupiny poslancov nevyhovel skonštatoval, že predmetné ustanovenia zákona o OZE sú v súlade s Ústavou SR. Vo svojom rozhodnutí skonštatoval, že bez ohľadu na právnu charakteristiku napadnutého ustanovenia zákona o podpore OZE (sankcia alebo jeden zo zákonných predpokladov na uplatňovanie práva na podporu) ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že neplnenie zákonom ustanovených povinností nemôže v právnom štáte požívať právnu ochranu. Naopak, v podmienkach právneho štátu je vo všeobecnosti akceptovateľné a v zásade vždy aj z dôvodu zabezpečovania efektívnosti právnej úpravy žiaduce, aby nesplnenie zákonom ustanovených povinností bolo sankcionovateľné, resp. mohlo (potenciálne) vyvolať negatívne právne dôsledky na subjekt práva, ktorý si zákonom ustanovenú povinnosť nesplnil. Ústavný súd ďalej skonštatoval, že v uvedených ustanoveniach zákona je jasne identifikovateľný záujem a teda postup NR SR v tomto prípade nemožno považovať za svojvoľný a arbitrárny.

Vo vzťahu k čl. 20 Ústavy SR (právo vlastníť majetok) ústavný súd nepovažoval zavedenie nového znenia § 4 ods. 3 zákona o podpore OZE, ktoré bolo napadnuté návrhom skupiny poslancov, za zásadnú koncepčnú zmenu a ani zmenu neočakávanú, pričom ide navyše o zmenu, ktorú možno odôvodniť legitímnym verejným záujmom (detailnejšie aj časť III.2 nálezu). Ústavný súd sa preto priklonil k názoru, že zavedením nového znenia § 4 ods. 3 zákona o podpore OZE nemohlo dôjsť k takému zásahu do (legitímnych) legislatívnych očakávaní výrobcov elektriny z obnoviteľných zdrojov energie, ktorý by bol nezlučiteľný s čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy.

V súvislosti s čl. 35 odsek 1 Ústavy SR (právo na podnikanie) ústavný súd nespochybnil, že napadnuté ustanovenie zákona o podpore OZE je spôsobilé aj negatívne zasiahnuť do sféry podnikania výrobcov elektriny z OZE, avšak rozhodne ho nemožno považovať za také opatrenie, ktoré by zasahovalo do podstaty základného práva na podnikanie. Plnenie povinností (v zásade oznamovacieho, resp. informujúceho charakteru) výrobcami elektriny ako podnikateľských subjektov (§ 4 ods. 2 zákona o OZE) tvorí súčasť výkonu ich podnikania, pričom tieto podnikateľské subjekty vstupujú do podnikania (na trh) s vedomím, že v záujme presadenia sa na trhu a získania podpory podľa zákona o podpore OZE je z ich strany nevyhnutné, aby si dôsledne plnili povinnosti ustanovené v § 4 ods. 2 tohto zákona. Ide pritom o povinnosti, ktoré ústavný súd považuje za legitímne aj s ohľadom na to, že vyplývajú zo špecifických črt právnej regulácie v odvetví elektroenergetiky. Ústavný súd dospel k záveru, že podmieňovanie uplatnenia práva na podporu splnením už existujúcich zákonných povinností nemožno v žiadnom prípade považovať za neprípustný zásah do podstaty a zmyslu práva na podnikanie, a teda v posudzovanej veci zjavne neobstojí názor skupiny poslancov, podľa ktorého je § 4 ods. 3 zákona o podpore OZE v rozpore s čl. 35 ods. 1 a čl. 13 ods. 4 ústavy.

Ekonomické dopady

Neexistuje relevantná štúdia o ekonomických dopadoch predmetného rozhodnutia.

Prípadová štúdia č. 2 – odpočet daňovej straty z minulých období

Spisová značka PL. ÚS 9/2014 konanie o nesúlade znenia právneho predpisu s Ústavou, rozhodnuté Nálezom zo dňa 12.novembra 2014 na základe podania skupiny 51 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky

Skutkový stav

Predmetom konania bolo znenie §52za odsek 4 zákona č. 595/2003 o dani z príjmov. Ide o prechodné ustanovenie k zákonu, na základe ktorého s účinnosťou od 01.01.2014 ustanovilo, že neuplatnené daňové straty vykázané za zdaňovacie obdobia ukončené v rokoch 2010 až 2013 alebo súčet týchto neuplatnených daňových strát, aj keď sa mohli odpočítať od základu dane, sa odpočítajú od základu dane rovnomerne počas štyroch bezprostredne po sebe nasledujúcich zdaňovacích období začínajúcich zdaňovacím obdobím najskôr 1. januára 2014. Rovnaký postup sa uplatní aj pri vykázaní daňovej strate za zdaňovacie obdobie rokov 2010 a 2011 z príjmov z prenájmu podľa §6 odsek 3 zákona o dani z príjmov.

Obsah návrhu

Skupina poslancov NR SR odôvodňovala návrh za vyhlásenia §52za odsek 4 zákona o dani z príjmov za protiústavné z dôvodu: „*Ustanovenia čl. I, bod 106, § 52za ods. 4 zákona sú v rozpore s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, pretože sú retroaktívne a nenapĺňajú princíp proporcionality právnej úpravy, čím porušujú niektoré zo základných princípov právneho štátu, zakotveného práve v čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Uvedené ustanovenia zákona porušujú aj právo na podnikanie, zakotvené v čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, pretože svojimi následkami spôsobia vážny zásah do tohto práva, resp. tieto ustanovenia sú spôsobilé dokonca prinútiť podnikateľa ukončiť svoju podnikateľskú činnosť. Napadnuté ustanovenia zákona možno považovať za také, ktoré vo svojom texte obsahujú prvky pravého spätného pôsobenia, čo v právnom štáte je všeobecne neprípustné. V zmysle všeobecne uznávanej zásady, že neskorší právny predpis (lex posterior) nesmie zhoršiť, resp. zrušiť nadobudnuté práva, by podnikatelia, ktorí do účinnosti zákona vykázali stratu (za roky 2010, 2011 a 2012), mali túto odpočítavať od základu dane podľa pravidiel platných doteraz, t. j. počas siedmich (7) po sebe nasledujúcich zdaňovacích obdobiach a v každom z týchto rokov v ľubovoľnej výške - teda podľa reálneho hospodárskeho výsledku tak, aby to neuškodilo, resp. inak neprekážalo jeho ďalšej podnikateľskej činnosti. Ustanovenia zákona, ktoré hovoria o tom, že túto stratu môže odpočítavať z daňového základu len počas štyroch (4) zdaňovacích období, a to rovnomerne, t. j. zakaždým po jednej štvrtine (25 %), teda bez ohľadu na aktuálny hospodársky výsledok a situáciu podnikateľa, a to aj straty vykázané za zdaňovacie obdobia ukončené v rokoch 2010 až 2013 (t. j. nové pravidlá sa nevzťahujú až na straty vykázané po nadobudnutí účinnosti zákona), nerešpektuje zásadu zákazu retroaktivity. Uvedené napadnuté ustanovenia zákona vstupujú do doteraz nadobudnutých práv podnikateľa rozhodnúť sa, vzhľadom na svoju ekonomickú situáciu, ako bude v časovom horizonte 7 rokov odpisovať svoju stratu, ak už začal, 1. nerešpektujú to, že podnikatelia, ktorí už začali s odpisovaním straty z rokov 2010, 2011 a 2012 už mohli s touto stratou nejakým spôsobom nakladať podľa doteraz platných predpisov, 2. nová úprava núti podnikateľov, bez ohľadu na to, ako postupovali v súlade so zákonom doteraz (t. j. ako nakladali so stratou za rok 2010, 2011 a 2012), nerešpektovať svoju ekonomickú realitu, ale postupovať podľa ustanovení novej právnej úpravy mechanicky, teda odpísať 25 % za rok, 3. tým, že idú aj do minulosti, majú spôsobilosť poškodiť podnikateľov, ktorí doteraz nakladali so stratou v súlade so svojou ekonomickou realitou, a to až tak, že môžu spôsobiť až ukončenie podnikania. Napadnuté ustanovenia zákona „zavádzajú pravú retroaktivitu, pretože neuznávajú oprávnenia a povinnosti založené právnymi vzťahmi, ktoré vznikli za platnosti lex prior. Tým toto zákonné obmedzenie tiež vecne nesplňa podmienky, ktoré sú uvedené*

v čl. 13 ods. 4 ústavy“ (PL. ÚS 37/99). Takéto retroaktívne ustanovenia vážnym spôsobom zasahujú do výkonu práva na podnikanie, a to negatívne; v prípade, že podnikateľ sa pri výkone svojej podnikateľskej činnosti primárne riadil racionálnymi úvahami, ovplyvnenými situáciou jeho samotného, ako aj celkovou situáciou v ekonomike, po nadobudnutí účinnosti takýchto retroaktívnych ustanovení už bude nútený ich len vykonať, bez ohľadu na racionálnu úvahu, vrátane negatívnych dopadov takýchto ustanovení na jeho podnikanie. Ak bola podnikateľovi narušená možnosť vykonávať podnikateľskú činnosť retroaktívnou zmenou právnej úpravy, resp. táto možnosť bola úplne odňatá (podnikateľ musel skončiť), znamená to obmedzenie práva podnikat' nad nevyhnutnú mieru a v rozpore s verejným záujmom. Verejný záujem na stanovení vážnych prekážok, resp. na skončení podnikania v súlade so zákonom a za splnenia všetkých podmienok, za ktorých dotknutí podnikatelia doteraz podnikali, tu daný nie je. „V skutočnosti však tieto napadnuté ustanovenia zákona nesledujú len tento „verejný záujem“, t. j. vyšší výber daní; napadnuté ustanovenia sú spôsobilé vážne a negatívne zasiahnuť do podnikateľského života podnikateľa, resp. tento podnikateľský život dokonca ukončiť, čo však v žiadnom prípade nie je verejným záujmom. Takéto ustanovenia neobmedzujú právo na podnikanie len z hľadiska dosahovania verejného záujmu, ale idú ďaleko za tento záujem. Konštatujeme, že takéto ustanovenia nie sú v súlade s čl. 35 ods. 1 ústavy, pretože vážne poškodzujú právo na podnikanie podnikateľom, ktorí sú týmito retroaktívnymi ustanoveniami zasiahnutí.

Rozhodnutie

Ústavný súd vo svojom náleze skonštatoval, že napadnuté ustanovenia nie sú protiústavné. Ústavný súd už viackrát vo svojej doterajšej judikatúre (v ostatnom čase najmä v náleze sp. zn. PL. ÚS 5/2012 z 22. januára 2014) poukázal na skutočnosť, že v rozhodovacej praxi ústavného súdu, ako aj iných (zahraničných) ústavných súdov, resp. medzinárodných súdnych orgánov sa kryštalizujú sféry právnej úpravy, k ústavnej kontrole ktorých pristupuje súdny orgán ochrany ústavnosti so zvýšenou pozornosťou, čo sa prejavuje predovšetkým v intenzite (hlĺbke) súdneho prieskumu. Naopak, existujú určité sféry právnej úpravy, pri rozhodovaní ktorých sú ústavné súdy zdržanlivejšie, rešpektujúc vyššiu mieru diskrecie parlamentu (zákonodarného zboru) ako občanmi (voličmi) priamo legitimovaného ústavného orgánu. Do tejto sféry tradične označovanej ako „politické otázky (political question)“ ústavné súdy zasahujú v rámci ústavného prieskumu len celkom výnimočne, a to predovšetkým vtedy, ak je napadnutá právna úprava prejavom svojvôle zákonodarcu, príp. predstavuje intenzívny zásah do sféry hodnôt chránených ústavou, osobitne všeobecných ústavných princípov a tiež ľudských práv a základných slobôd. Ústavný súd vo veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 5/2012 za sféru, v rámci ktorej sa má rešpektovať vyššia miera autonómie (uváženia) zákonodarcu, výslovne označil rozpočtovú politiku a v rámci nej tiež problematiku daní či odvodov ako základného zdroja príjmov štátneho rozpočtu, či príp. iných verejných rozpočtov.

Sféra daní (resp. poplatkov) patrí do okruhu „politických otázok“, vo vzťahu ku ktorým treba rešpektovať vyššiu mieru autonómie zákonodarcu, príp. iného orgánu verejnej moci, ktorému je na základe zákona zverená právomoc ukladať dane, príp. poplatky. Táto skutočnosť sa objektívne musí prejavovať v intenzite (rozsahu), vecnom zameraní a metodike ústavného prieskumu, ktorý by mal zahŕňať preskúmanie.

- a) rešpektovania princípu legality, t. j. či bola preskúmaná daň uložená zákonom, resp. „na základe zákona“ (čl. 59 ústavy), teda k tomu zákonom splnomocneným orgánom verejnej moci a v medziach tohto (zákonného) splnomocnenia,
- b) či uloženie predmetnej dane sleduje legitímny cieľ a má racionálny základ,
- c) či predmetná daň nepredstavuje pre daňovníkov (skupiny daňovníkov) zjavne nadmernú záťaž, t. j. či nie je z hľadiska vzťahu medzi sledovaným verejným záujmom

a legitímnymi individuálnymi záujmami daňovníkov (skupín daňovníkov) extrémne disproportná (zákaz extrémnej disproportionality),

- d) či uloženie predmetnej dane (vrátane jej náležitostí) nie je prejavom zjavného, resp. svojvoľného porušenia ústavného princípu rovnosti pri rozlišovaní medzi jednotlivými skupinami daňovníkov (neakcesorická rovnosť), resp. jeho porušenia v spojení s neprimeraným zásahom do niektorého základného práva alebo slobody, s osobitným zreteľom na ochranu vlastníctva (akcesorická rovnosť).

Ústavný súd skonštatoval, že vyššie vymenované podmienky považuje zo strany zákonodarcu za dodržané.

Vo vzťahu k právu na podnikanie garantovanému čl. 35, odsek 1 Ústavy SR súd uviedol, že podstatou a základným zmyslom podnikania je dosahovanie zisku, pričom z povahy veci vyplýva, že jeho súčasťou je aj právo podnikateľských subjektov autonómne rozhodovať o jeho použití. Z tohto zároveň vyplýva, že v zmysle čl. 13 ods. 4 ústavy bude neprípustným zásahom do základného práva na podnikanie taký zásah, ktorý vo svojej podstate znemožňuje, resp. neprimerane sťažuje dosahovanie zisku a v konečnom dôsledku „núti“ podnikateľa k ukončeniu podnikania. Vo vzťahu k ustanoveniam daňových zákonov možno za ústavne akceptovateľný zásah do základného práva na podnikanie považovať taký zásah, ktorý a) je uskutočnený pri rešpektovaní princípu legality, b) sleduje legitímny cieľ a má racionálny základ, c) nepredstavuje pre podnikateľov zjavne neprimeranú záťaž a nie je v porovnaní so sledovaným verejným záujmom extrémne disproportný, d) nie je prejavom zjavného, resp. svojvoľného porušenia ústavného princípu rovnosti, a to aj v spojení s ochranou základných práv podnikateľov.

Z povahy a podstaty napadnutého ustanovenia, ktoré tvorilo súčasť rozsiahlejšej novelizácie zákona o dani, ako aj zo všeobecnej časti dôvodovej správy k vládnomu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o dani z príjmov (parlamentná tlač č. 613), možno vyvodit', že dôležitým verejným záujmom, ktorý sa ním sledoval, bol vo všeobecnosti vyšší výber dane z príjmov a v konkrétnostiach aj prijatie opatrení smerujúcich k „nekompromisnému, koncepčnému a systematickému boju proti daňovým únikom“. V naznačených súvislostiach ústavný súd zdôrazňuje, že schválením napadnutého ustanovenia sledoval zákonodarca verejný záujem, čo nespochybňujú ani navrhovatelia, ktorí len tvrdia, že bude mať „negatívny dopad na dotknutých podnikateľov“. Ústavný súd nemá dôvod zásadnejšie spochybňovať túto argumentáciu navrhovateľov, ale zároveň poukazuje na skutočnosť, že prípadný negatívny dopad napadnutej právnej úpravy na dotknutú skupinu daňovníkov (podnikateľov) kompenzovaný navyše legitímnym verejným záujmom, ktorý bol sledovaný schválením príslušnej novelizácie zákona o dani z príjmov, a priori nemožno hodnotiť ako zásah do podstaty a zmyslu základného práva na podnikanie, a to aj preto, že napadnuté ustanovenie zákona o dani z príjmov samo osebe celkom zjavne nie je spôsobilé zabrániť tomu, aby dotknutí podnikatelia dosahovali kladný hospodársky výsledok, teda zisk, ktorý je podstatou a zmyslom podnikania. Napadnuté ustanovenie zákona o dani z príjmov vymedzuje nové podmienky odpisovania vykázaných daňových strát zo zisku za obdobie rokov 2010 až 2013 do budúcnosti, a to tak, že sa skracuje oproti pôvodnej právnej úprave čas odpisovania (zo siedmich rokov na štyri bezprostredne po sebe nasledujúce roky) a ustanovuje rovnomernosť odpisovania (v každom roku 25 %), pričom nové podmienky odpisovania vykázaných daňových strát nepôsobia na dotknutých podnikateľov neprimerane zaťažujúco a zjavne nepopierajú podstatu a zmysel základného práva na podnikanie.

Ekonomické dopady

Neexistuje relevantná štúdia o ekonomických dopadoch predmetného rozhodnutia.

Prípadová štúdia č. 3 – rozširovanie kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa

Spisová značka PL. ÚS 31/2015 konanie o nesúlade znenia právneho predpisu s Ústavou, rozhodnuté Nálezom zo dňa 16.marca 2016 na základe podania skupiny 32 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky

Skutkový stav

Na základe ustanovení zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní §7 odsek 1, 2 a 11 sa Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny SR priznáva právomoc rozšíriť záväznosť kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa (ďalej aj „extenzia“) na zamestnávateľov v odvetví alebo v časti odvetvia, pre ktoré je táto kolektívna zmluva vyššieho stupňa uzatvorená, resp. rozšíriť jej záväznosť aj na zamestnávateľov v niektorej časti tohto odvetvia.

Obsah návrhu

Podľa názoru navrhovateľov „je extenzia spôsobilá sama osebe zasiahnuť do viacerých ústavných noriem a princípov, in concreto do (i) princípu zmluvnej slobody ako jedného z fundamentálnych princípov súkromnoprávných vzťahov, (ii) práva na podnikanie, a (iii) práva vlastníť majetok. V prípade, ak uplatnenie extenzie nie je viazané na primerané procesné i materiálne záruky, je zároveň spôsobilá zasiahnuť aj do (iv) práva na súdnu ochranu, (v) princípu del'by moci ako jedného z integrálnych prvkov právneho štátu a (vi) ďalších komponentov právneho štátu, súvisiacich s princípom právnej istoty vo všeobecnosti a so zásadou všeobecnosti právnej regulácie zvlášť.“. Ustanovenie § 7 ods. 1 v spojitosti s 7 ods. 2 zákona o kolektívnom vyjednávaní predpokladá, že ministerstvo ako ústredný orgán štátnej správy právnym predpisom nahradí prejav vôle konkrétneho, individuálnymi znakmi určeného súkromno-právneho subjektu, resp. subjektov a tieto individuálne určené subjekty tým priamo zaviazuje k plneniu konkrétnych povinností. Takýto akt je vo svojej podstate i vo svojich prejavoch a účinkoch aktom de facto aplikačným a má povahu opatrenia, ktoré je adresované konkrétnym, individuálnym adresátom a ktoré je prijaté na základe uplatnenia správnej úvahy ministerstva.“. Napadnutými ustanoveniami však zákonodarca deleguje na ústredný orgán štátnej správy právomoc nahradiť prejav vôle subjektu súkromného práva, a to všeobecne záväzným právnym predpisom, nepriznávajúc pritom dotknutému subjektu žiadnu možnosť súdnej kontroly takéhoto aktu. Takáto úprava je podľa názoru navrhovateľa v rozpore so zásadou všeobecnosti právnej regulácie a s princípom del'by moci.

Spôsobilosť extenzie zasiahnuť do práva na podnikanie je prinajmenšom rovnako zrejmá, ako to platí vo vzťahu k vlastníckemu právu a nevyžaduje preto podrobný rozbor. V každom prípade je možné uviesť, že podrobiť zamestnávateľa ako podnikateľa povinnostiam, vyplývajúcim z obligačného právneho úkonu medzi inými zmluvnými stranami a idúcim nad rámec konkrétnych povinností, ktoré mu vyplývajú z príslušných všeobecne záväzných právnych predpisov, znamená podrobiť výkon jeho práva na podnikanie obmedzeniam. Tieto obmedzenia, okrem toho, že musia mať zákonný základ, musia zároveň zachovávať základné práva a byť v medziach zákona...Skutočnosť, že ústavodarca vo vzťahu k právu na podnikanie odkazuje na vykonávaciu zákonnú úpravu neznamena, že by obsah tohto práva nemal ústavný obsah a že môže podliehať ničím neobmedzenej ľubovôli zákonodarcu. Každá úprava, špecifikujúca rámec a podmienky výkonu základných práv a slobôd, vrátane úpravy zákonnej, musí rešpektovať konštitutívne ústavné princípy a hodnoty. Ak zákonodarca úpravu medzí, v akých je možné vykonávať právo na podnikanie, deleguje na podzákonného normotvorcu, musí takúto delegáciu zároveň spojiť s aspoň minimálnymi garanciami...

Napadnutá úprava pritom zaviedla nominálnu podmienku reprezentatívnosti, nespôsobilú relevantným spôsobom urobiť zadosť princípu proporcionality... Bez ohľadu na to je však zrejmé, že zákonodarca parameter reprezentatívnosti redukuje na prostredie organizovaných zamestnávateľov. Na zamestnávateľov, ktorí nie sú združení v žiadnej zamestnávateľskej organizácii, zákonodarca nijako neprihliada a do príslušnej „rovnice“ reprezentatívnosti ich nijako nezahrňa... Bez podmienky skutočnej reprezentatívnosti kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa nie je možné o jej extenzii uvažovať ako o ústavne prípustnom prostriedku obmedzenia vlastníckeho práva, resp. práva na podnikanie, keďže v takom prípade je otáznou sama existencia verejného záujmu.“

Rozhodnutie

Ústavný súd vo svojom rozhodnutí skonštatoval, že napadnuté ustanovenia nie sú v súlade s ústavou. Skonštatoval, že rozširovanie kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa v danej forme nie je ústavne konformné, hoci inštitút extenzie ako taký protiústavný nie je.

Úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či napadnuté znenie § 7 ods. 1, 2 a 11 zákona o kolektívnom vyjednávaní tieto atribúty právneho štátu spĺňa, t. j. či právna úprava extenzie kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa spĺňa kritériá ústavnosti. Vo všeobecnosti sa extenzia kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa ako taká nespochybňuje. Navrhovatelia taktiež nespochybňujú extenziu kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa, ale konkrétny spôsob jej vykonania v napadnutej zákonnej úprave a konfrontujú ju „s princípom právnej istoty..., so zásadou všeobecnosti právnej regulácie“ ako atribútmi právneho štátu, ako aj s princípom zmluvnej slobody ako jedného z fundamentálnych princípov súkromnoprávných vzťahov. Legislatívna konštrukcia extenzie kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa zvolená zákonodarcom sa vymyká z tradičných pravidiel normotvorby nášho štátu. Rozšírenie kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa právnym predpisom ústredného orgánu štátnej správy pre iné ako zmluvou „zaviazané“ zmluvné strany prekračuje rámec ústavne akceptovateľnej normotvorby.

Vo vzťahu k namietanej neústavnosti zákonodarcom zvoleného kritéria reprezentatívnosti ústavný súd pripustil, že námietky navrhovateľov majú svoju logiku a za určitých podmienok by mohlo byť predmetom vecného posúdenia. Ďalej tiež pripúšťa, že zvolené kritérium nemusí byť po vecnej stránke optimálne a že by mohlo byť založené aj na iných definičných parametroch. Relevantným kritériom v konaní o súlade právnych predpisov však musí byť jeho ústavnoprávna akceptovateľnosť. Ústavný súd, zohľadňujúc argumentáciu národnej rady a vlády obsiahnutej v ich vyjadreniach, ako aj možné spôsoby zvolenia parametrov na určenie kritéria reprezentatívnosti, dospel k záveru, že zvolené parametre nevykazujú znaky svojvoľnosti, sú založené na štatistických ukazovateľoch pre určenie odvetvia, časti odvetvia (divízie) ekonomických činností štandardne uplatňovaných aj v členských štátoch Európskej únie. Z uvedených dôvodov považuje zákonodarcom zvolené kritérium reprezentatívnosti vychádzajúce zo „štatistickej klasifikácie ekonomických činností SK NACE“ za ústavne udržateľné, a preto tejto časti návrhu navrhovateľov nevyhovel.

Vo vzťahu k právu vlastníť majetok je podľa názoru ústavného súdu hranica ústavnoprávneho prieskumu v súlade s už vyslovenými právnymi názormi v okolnostiach danej veci obmedzená len na posúdenie, či riešenie kolízie označeného verejnoprávneho záujmu na jednej strane a súkromnoprávneho záujmu na strane druhej, nie je nadmerne zaťažujúcou úpravou pre zamestnávateľov a či sa excesívnym spôsobom prekračujúcim rozumnú mieru nedotýka zmluvnej slobody, a tým aj majetkového postavenia zamestnávateľov, na ktorých bola rozšírená v porovnaní s mierou naplnenia zákonodarcom sledovaného cieľa. Ústavný súd takúto diskrepanciu v rámci svojho ústavnoprávneho prieskumu aplikujúceho kritérium testu proporcionality (proporcionality v užšom slova zmysle) nezistil. Ústavný súd považuje preto

vyhodnotenie napadnutých ustanovení zákona na základe ním aplikovaného testu proporcionality za ústavne udržateľné, a preto návrhu navrhovateľov na vyslovenie nesúlady napadnutých ustanovení zákona o kolektívnom vyjednávaní s čl. 13 ods. 2 a 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 ústavy nevyhovelo.

Ústavný súd sa vo svojej judikatúre vyjadril aj k ústavným limitom, ktoré obmedzujú možnosti zásahov do ústavou garantovaných práv a slobôd všeobecne vrátane zásahov do práv garantovaných čl. 35 ods. 1 ústavy. Pri obmedzovaní, ako aj ustanovovaní podmienok podnikania a uskutočňovania inej zárobkovej činnosti musí zákonodarca rešpektovať ústavné limity, ktoré okrem iného spočívajú v rešpektovaní ústavných princípov. Obmedzujúci zásah do základných práv a slobôd musí rešpektovať princíp proporcionality, pričom obmedzenie, resp. zasahovanie do ústavou chránených práv a slobôd, a teda aj do základného práva podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť podľa čl. 35 ods. 1 ústavy, je ústavne akceptovateľné len vtedy, ak je ustanovené zákonom, zodpovedá niektorému ustanovenému legitímnemu cieľu a je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie sledovaného cieľa, t. j. ospravedlňuje ho existencia naliehavej spoločenskej potreby a primerane (spravodlivo) vyvážený vzťah medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom (PL. ÚS 67/07). Podľa názoru ústavného súdu zákonodarca z týchto ústavných princípov nevybočil. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd ani návrhu na vyslovenie nesúlady napadnutých ustanovení zákona o kolektívnom vyjednávaní s čl. 13 ods. 2 a 4 v spojení s čl. 35 ods. 1 ústavy nevyhovelo.

Ekonomické dopady

Ustanovenia, ktoré boli nálezom Ústavného súdu označené za protiústavné boli zmenené zákonom č. 183/2017 Z.z. s účinnosťou od 01.09.2017. Od uvedeného dátumu došlo k uzatvoreniu a rozšíreniu viacerých reprezentatívnych kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa v odvetviach ako je strojárstvo, stavebníctvo, doprava a iné. **Presné ekonomické dopady nie je možné vyčíslit', pretože nie je možné zistiť do akej miery mzdové a pracovné podmienky dohodnuté v jednotlivých kolektívnych zmluvách vyššieho stupňa prevyšovali sociálne štandardy na úrovni podnikov, na ktoré boli tieto zmluvy rozšírené.**

5. Zjednocovanie judikatúry súdov SR

Predmetom tejto kapitoly je popis postupov pri zjednocovaní rozhodnutí súdov jednotlivých inšancií v súdnych systémoch SR a okolitých štátov. Všetky právne systémy štátov V4 vychádzajú z kontinentálnej právnej kultúry, ktorá nepovažuje súdny precedens za prameň práva – predchádzajúce súdne rozhodnutie pre nemá formálnu všeobecnú (precedenčnú) ani faktickú záväznosť pre iné - podobné prípady prejednávane súdmi, i keď v zložitých prípadoch (hard case) ho možno formou odkazu používať pri odôvodňovaní súdnych rozhodnutí. Dominantnú úlohu v procese zjednocovania judikatúry hrajú najvyššie súdne inštalácie a ich rozhodnutia. Nižšie bude popísaný spôsob a postup ich konania.

Odlíšnosť súdnych rozhodnutí v podobnej resp. rovnakej veci medzi jednotlivými súdmi nie je zriedkavým javom. Z hľadiska právnej istoty a predvídateľnosti právneho a podnikateľského prostredia ide síce o jav neželaný, na druhej strane za istých podmienok je odklon od ustálenej rozhodovacej praxe nielen žiaduci ale aj nevyhnutný. Požiadavka právnej istoty sa preto automaticky nerovná právu na absolútne jednotnú judikatúru, nakoľko v takom prípade by nebolo možné reagovať na nový spoločenský vývoj.

Tento postoj reflektuje aj judikatúra medzinárodných súdov, napr. Európskeho súdu pre ľudské práva⁶⁴, ktorý vo svojej rozhodovacej činnosti konštatoval neexistenciu práva na ustálenú judikatúru, avšak vymedzil požiadavky na postup súdov pri odchýlení sa od predchádzajúcej ustálenej rozhodovacej praxe. Kľúčovou požiadavkou na „oprávnenosť“ odklonu je rozsah a kvalita odôvodnenia konkrétneho rozhodnutia. Odôvodnenie preto logicky musí obsahovať aj popis doterajšej ustálenej rozhodovacej praxe a konkrétne dôvody odklonu od nej. Nesplnenie tejto podmienky môže mať v závislosti od závažnosti a rozsahu porušenia tohto princípu za následok až porušenie práva na spravodlivý súdny proces s patričnými dôsledkami.

Vyššie uvedené právne princípy sa vzhľadom na členstvo štátov V4 v Európskej únii a Rade Európy uplatňujú na všetky súdne systémy, ktoré sú predmetom tejto štúdie. Súdne systémy sa preto musia v rovnakej miere vysporiadať aj s rozhodnutiami európskych súdnych inštitúcií – Európskeho súdu pre ľudské práva, Európskeho súdneho dvora.

5.1 Zjednocovanie judikatúry v podmienkach SR

Požiadavku na jednotnosť judikatúry upravuje resp. obsahuje najmä Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“). V zmysle jeho základných princípov sa v čl. 2 odsekoch 2 a 3 CSP uvádza: *„Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo.“* a následne v odseku 3 *„Ak sa spor na základe prihliadnutia na prípadné skutkové a právne osobitosti prípadu rozhodne inak, každý má právo na dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu.“*

Následne Civilný sporový poriadok v čl. 3 konštatuje: *„Každé ustanovenie tohto zákona je potrebné vykladať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, verejným poriadkom, princípmi, na ktorých spočíva tento zákon, s medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky, ktoré majú prednosť pred zákonom, judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho*

⁶⁴ Pozri napr. prípady *Atanasovski c. Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko*, sťažnosť č. 36815/03, *Gorou c. Grécko*, sťažnosť č. 12686/03, *Unimedic c. Francúzsko*, sťažnosť č. 20153/04

dvora Európskej únie, a to s trvalým zreteľom na hodnoty, ktoré sú nimi chránené.“ a v čl. 4 odsekoch 1 a 2 následne uvádza: „(1) Ak sa právna vec nedá prejednať a rozhodnúť na základe výslovného ustanovenia tohto zákona, právna vec sa posúdi podľa ustanovenia tohto alebo iného zákona, ktoré upravuje právnu vec čo do obsahu a účelu najbližšiu posudzovanej právnej veci. (2) Ak takého ustanovenia niet, súd prejedná a rozhodne právnu vec podľa normy, ktorú by zvolil, ak by bol sám zákonodarcom, a to s prihliadnutím na princípy všeobecnej spravodlivosti a princípy, na ktorých spočíva tento zákon, tak, aby výsledkom bolo rozumné usporiadanie procesných vzťahov zohľadňujúce stav a poznatky právnej vedy a ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít

Z uvedených princípov v spojitosti so štruktúrou súdneho systému SR za najvyššie súdne authority je potrebné považovať (i) Ústavný súd Slovenskej republiky, (ii) Najvyšší súd Slovenskej republiky (iii) Európsky súd pre ľudské práva a (iv) Súdny dvor Európskej únie⁶⁵. Z uvedených princípov vyplýva povinnosťou sudcu, pri výkone svojej funkcie následne zohľadniť pri rozhodovaní ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít, poznať judikatúru všeobecného súdnictva⁶⁶, odôvodniť odklon od ustálenej judikatúry⁶⁷ a rešpektovať názor súdu vyššej inštancie.

Najvyšší súd SR

Najvyššou súdnou inštitúciou v systéme všeobecného súdnictva v SR je Najvyšší súd. **Aktivity Najvyššieho súdu SR v oblasti zjednocovania judikatúry vykonáva Najvyšší súd dvoma spôsobmi – vydávaním vlastných rozhodnutí a vlastnou činnosťou pri zjednocovaní judikatúry.** Vo vzťahu k vlastným rozhodnutiam Najvyššieho súdu právna teória aj prax konštatuje, že rozhodnutia Najvyššieho súdu má záväznosť kasačnú v prípade rozhodovanie o opravných prostriedkoch (súd nižšieho stupňa je v takom prípade v konkrétnej veci pri nezmenených skutkových a právnych okolnostiach bezvýhradne viazaný názorom Najvyššieho súdu) a neformálnu záväznosť precedenčnú v zmysle povinnosti sudcu pridržať sa názorov a ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít⁶⁸. Takýmto spôsobom **Najvyšší súd „pasívne“ zjednocuje judikatúru vydávaním vlastných súdnych rozhodnutí.**

„Aktívnu“ rolu Najvyššieho súdu SR v procese zjednocovania judikatúry definuje zákon č. 757/2004 Z.z. o súdoch v §8 odsek 3 konštatuje „(3) Najvyšší súd dbá o jednotný výklad a jednotné používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov vlastnou rozhodovacou činnosťou a tým, že prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov a zverejňuje právoplatné súdne rozhodnutia zásadného významu v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky.“.

⁶⁵ ŠTEVČEK, M.: komentár k čl. 2 CSP, in: Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, 1540 s., str. 32.

⁶⁶ Táto požiadavka nepriamo vyplýva z Nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 289/2017 z 21. novembra 2017, a to v znení: "Súd má poznať svoju vlastnú judikatúru, t.j. aj rozhodnutia iných sudcov (resp. senátu) toho istého súdu a túto judikatúru musí zohľadniť bez ohľadu na to, či na ňu samotné strany sporu poukazujú. Naopak, postoj všeobecných súdov, vyznačujúci sa odlišnosťou prístupu k prejednávanej veci, ktoré sú v podstate identické, bez toho, aby svoj odklon odôvodnili, je prejavom svojvôle, ktorá odporuje spomínanému základnému princípu materiálneho právneho štátu."

⁶⁷ Okrem vyššie uvedeného rozhodnutia vid' Ustanovenia Civilného sporového poriadku §220 odsek 3 a §393 odsek 3

⁶⁸ Z relevantnej judikatúry napr. : Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 14.05.2014, sp. zn. 17Co/410/2014

Zbierka stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov je **verejne prístupná a publikovaná**⁶⁹. Zákon upravuje proces jej tvorby v §22 zákona o súdoch a to tak, že príslušné kolégium najvyššieho súdu zhromažďuje prostredníctvom predsedov nižších súdov právoplatné rozhodnutia vydané v zásadnej právnej otázke a vyžaduje k nim stanovisko jednotlivých sudcov príslušného kolégia najvyššieho súdu. Plénum najvyššieho súdu alebo príslušné kolégium najvyššieho súdu prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ak je to potrebné v záujme odstránenia nejednotnosti súdneho rozhodovania alebo ak sa senát najvyššieho súdu odchýlil od právneho názoru obsiahnutého v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu.

Prijatím Civilného sporového poriadku sa zaviedol osobitný mechanizmus (§48 CSP) **zjednocovania rozhodnutí medzi jednotlivými senátmi Najvyššieho súdu priamo pri ich tvorbe**, tak aby sa zaistila konzistentnosť jeho rozhodnutí. V zmysle uvedeného ustanovenia ak senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu⁷⁰. Veľký senát si pred rozhodnutím vo veci vyžiada stanovisko ministra spravodlivosti Slovenskej republiky, generálneho prokurátora Slovenskej republiky, prípadne ďalších subjektov.

Za špecifickú formu zjednocovania súdnych rozhodnutí možno považovať **mechanizmus abstraktnej kontroly v spotrebiteľských veciach**. Konanie o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach je konanie, v ktorom súd skúma neprijateľnosť zmluvnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve alebo v iných zmluvných dokumentoch súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou a nekalé obchodné praktiky nezávisle od okolností konkrétneho prípadu. Na konanie tohto typu sú v prvom stupni príslušné Krajské sudy v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach a v druhom stupni Najvyšší súd SR ako súd odvolací. Súd vo veci samej rozhoduje rozsudkom. Ak žaloba vyhoví, vo výroku určí neprijateľnosť zmluvnej podmienky a znenie tejto zmluvnej podmienky výslovne uvedie a zakáže žalovanému používať túto zmluvnú podmienku alebo zmluvnú podmienku s rovnakým významom vo všetkých spotrebiteľských zmluvách alebo v iných zmluvných dokumentoch (resp. skonštatuje neprijateľnosť zakáže využitie nekalej obchodnej praktiky). **Výrok právoplatného rozsudku v tomto type konania je záväzný pre každého.**

Ústavný súd SR

Ústavný súd SR nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale je v zmysle Ústavy SR nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. V zmysle všeobecne akceptovanej právnej teórie Ústavný súd vykonáva túto ochranu buď ako abstraktnú (t. j. posudzuje súlad znenia právnych predpisov, medzinárodných zmlúv a ďalších aktov s Ústavou SR), alebo ako individuálnu (rozhodovanie o konkrétnych sťažnostiach jednotlivých oprávnených subjektov v konkrétnych prípadoch).

Ústavný súd SR vo viacerých prípadoch výslovne konštatoval, že jeho úlohou nie je zastupovať funkciu všeobecných súdov⁷¹, ktorým predovšetkým prislúcha aplikácia zákonov. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo stany

⁶⁹ <https://www.nsud.sk/zbierka-stanovisk-a-rozhodnuti/>

⁷⁰ Veľký senát sa skladá z predsedu senátu a šiestich sudcov. Predsedom veľkého senátu je predseda príslušného kolégia najvyššieho súdu. Členmi veľkého senátu sú sudcovia senátu najvyššieho súdu, ktorý vec postúpil veľkému senátu podľa odseku 1, a traja sudcovia tohto kolégia určení rozvrhom práce najvyššieho súdu

⁷¹ Rozhodnutia a nálezy II. ÚS 193/2010, tiež napr. III. ÚS 78/07, IV. ÚS 27/2010, II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04, III. ÚS 294/18

Ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené, alebo arbitrárne a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné a mali za následok porušenie základného práva a slobody. Ústavný súd vo vlastných rozhodnutiach konštatoval, že mu neprislúcha právomoc zjednocovať judikatúru všeobecných súdov a tak suplovať právomoc Najvyššieho súdu, ktorá mu je zverená podľa zákona o súdoch.

Špecifická situácia však nastáva v prípade ak ústavný súd skonštatuje oprávnenosť individuálnej ústavnej sťažnosti. V takom prípade na základe svojej právomoci vyplývajúcej z čl. 127 Ústavy SR zruší rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, ktorý viedol k porušeniu základných práv a slobôd, resp. prikáže príslušnému orgánu konať ak k porušeniu došlo v dôsledku nečinnosti. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Takéto rozhodnutie Ústavného súdu má okrem svojej kasačnej záväznosti (zrušenie opatrenia, rozhodnutia, zásahu, a vrátenie veci na ďalšie konanie) aj neformálnu precedenčnú záväznosť. V zmysle vyššie uvedeného je takéto rozhodnutie Ústavného súdu považované za rozhodnutie najvyššej súdnej autority podľa CSP a bude smerodajné aj pre Najvyšší súd SR. Ústavný súd preto môže týmto spôsobom ovplyvniť aj judikatúru Najvyššieho súdu SR v prípade, ak by závery Najvyššieho súdu boli zjavne neodôvodnené, alebo arbitrárne a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné a mali za následok porušenie základného práva a slobody.

5.2 Zjednocovanie judikatúry v podmienkach Českej republiky

Najvyšší súd Českej republiky

Ako však bolo popísané v kapitole o špecializácii súdov inštitucionálne postavenie najvyššieho prvku v sústave všeobecného súdnictva – Najvyššieho súdu je v Českej republike odlišné ako na Slovensku. **Najvyšší súd Českej republiky** ako vrcholný súdny orgán rozhoduje vo veciach patriacich do právomoci súdov v občianskom súdnom konaní a v trestnom konaní zaisťuje jednotu a zákonnosť rozhodovania tým, že rozhoduje o mimoriadnych prostriedkoch nápravy v prípadoch stanovených zákonmi o konaní pred súdmi a rozhoduje v iných prípadoch stanovených osobitným právnym predpisom. Najvyšší súd taktiež sleduje a vyhodnocuje právoplatné rozhodnutia súdov v občianskom súdnom konaní a v trestnom konaní a na ich základe v záujme jednotného rozhodovania súdov zaujíma stanoviská k rozhodovacej činnosti súdov vo veciach určitého druhu. Na rozdiel od SR Najvyšší súd Českej republiky rozhoduje len o mimoriadnych opravných prostriedkoch. Z uvedeného možno odvodiť, že **zjednocovanie súdnych rozhodnutí a zaujímanie stanovísk k rozhodovacej činnosti súdov je hlavnou agendou Najvyššieho súdu ČR.**

Najvyšší súd ČR vydáva Sbíрку soudních rozhodnutí a stanovisek, v ktorej sa uverejňujú:

1. stanoviská zaujaté kolégiami Najvyššieho súdu, alebo plénom Najvyššieho súdu (stanoviská k rozhodovacej činnosti súdov vo veciach určitého druhu)
2. vybrané rozhodnutia Najvyššieho súdu ČR a ostatných súdov.

Výber rozhodnutí Najvyššieho súdu ČR a ostatných súdov, ktoré majú byť publikované vykonávajú vecne príslušné kolégia Najvyššieho súdu ČR⁷².

V prípade **zjednocovania právnych názorov medzi jednotlivými senátmi Najvyššieho súdu ČR** sa uplatňuje analogický mechanizmus ako v SR, ktorý o zjednocovaní názorov rozhoduje v tzv. veľkom senáte. Veľkému senátu sú postúpené na rozhodnutia senátu Najvyššieho súdu, v ktorých tento dospel pri svojom rozhodovaní k právnomu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru už vyjadreného v rozhodnutí Najvyššieho súdu. Veľké senáty sa skladajú z deviatich sudcov príslušného kolégia.

Vzhľadom k existencii Najvyššieho správneho súdu, ktorý je v ČR najvyššou súdnou inštanciou v oblasti správneho súdnictva, plní v oblasti správneho práv vyššie uvedené funkcie a úlohy Najvyšší správni súd.

Ústavný súd

Rovnako ako na Slovensku má český Ústavní soud postavenie súdneho orgánu ústavnosti. Postavenie a organizácia tohto súdu v inštitucionálnom prostredí ČR je v zásade podobná ako na Slovensku. Medzi hlavné úlohy súdu, rovnako ako v prípade SR patrí abstraktná a individuálna ochrana ústavnosti.

Najväčší vplyv na konkrétnu rozhodovaciu prax súdov má rovnako ako v SR judikatúra ústavného súdu v oblasti individuálnej kontroly ústavnosti (t. j. rozhodovanie o individuálnej sťažnosti proti právoplatnému rozhodnutiu a inému zásahu orgánu verejnej moci do ústavne zaručených základných práv a slobôd podľa čl. 87 písm. d) Ústavy ČR). **Ústavný súd v tomto type konania rozhoduje nálezom.** Právne dôsledky nálezy na rozdiel od situácie v ČR neupravuje samotná ústava, ale predpis nižšej právnej sily – zákon č. 182/1993 Sb. Zákon o ústavní súde. Ústavný súd, v prípade ak ústavnej sťažnosti vyhovie napadnuté rozhodnutie zruší, zakáže ďalšie porušovanie základného práva a slobody a porušovateľovi prikáže, aby ak je to možné obnovil stav pred porušením základného práva, alebo slobody. **Na rozdiel od SR vykonateľné rozhodnutia Ústavného súdu sú záväzné pre všetky orgány a osoby (na základe čl. 89 odsek 2 Ústavy ČR).** Rozhodnutia ústavného súdu tak majú nielen kasačnú záväznosť v danom konkrétnom prípade, ale na rozdiel od SR, aj záväznosť vo vzťahu k orgánom a osobám, ktoré na konkrétnom prípade neboli priamo právne zainteresované.

5.3 Zjednocovanie judikatúry v podmienkach Poľska

Najvyšší súd

Najvyšší súd (*Sąd Najwyższy*) je najvyšším súdnym orgánom v Poľsku. Vykonáva súdny dohľad nad rozhodnutiami všetkých ostatných súdov, zabezpečuje konzistentnosť výkladu zákonov a súdnej praxe. Najvyšší súd nie je všeobecným súdom. Preskúmava veci kasáciou (súdny opravný prostriedok pre porušenie zákona) a ostatné odvolania proti súdnym rozsudkom a prijíma uznesenia určené na objasnenie právnych ustanovení, pri ktorých vznikajú pochybnosti alebo ktorých uplatňovanie spôsobuje rozdiely pri rozhodovaní súdov. Prijíma aj uznesenia vysvetľujúce právne otázky, ktoré sú mu predložené v súvislosti s konkrétnymi prípadmi. Rovnako ako v prípade Najvyššieho súdu ČR možno konštatovať, že zjednocovanie judikatúry a zabezpečenie konzistentnosti súdnych rozhodnutí je hlavnou úlohou Najvyššieho súdu.

⁷² Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích ustanovuje nasledovné kolégia Najvyššieho súdu ČR – občianskoprávne kolégium, trestné kolégium a obchodné kolégium.

Poľský zákon o najvyššom súde (*Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym*), vo svojom čl. 6 **na rozdiel od SR definuje aj preventívnu úlohu Najvyššieho súdu pri tvorbe poľského právneho poriadku** v tom zmysle, že predseda najvyššieho súdu predkladá príslušným orgánom pripomienky k nezrovnalostiam alebo medzerám v právnych predpisoch, ktorých odstránenie je potrebné na zabezpečenie právneho štátu, sociálnej spravodlivosti a súdržnosť právneho poriadku Poľskej republiky.

Aktívnu činnosť v procese zjednocovania judikatúry súd vykonáva prostredníctvom svojho predsedu. Ak sa v judikatúre všeobecných súdov, vojenských súdov alebo najvyššieho súdu zistia nezrovnalosti vo výklade právnych ustanovení, z ktorých vychádza ich rozhodnutie, môže prvý predseda najvyššieho súdu alebo predseda najvyššieho súdu podať návrh na riešenie právnej otázky najvyššiemu súdu veľkému senátu zloženému zo 7 sudcov alebo v zložení kompletnej komory⁷³ a kompletného pléna sudcov Najvyššieho súdu (v závislosti od charakteru prípadu)⁷⁴. Návrh je taktiež oprávnený podať generálny prokurátor, ombudsman a v rámci svojej právomoci predseda úradu generálnej prokuratúry Poľskej republiky, ombudsman pre deti, ombudsman pre práva pacientov, predseda rady pre sociálny dialóg, predseda komisie pre finančný dohľad, Finančný ombudsman a ombudsman pre malé a stredné podniky.

V prípade rozdielných právnych názorov medzi jednotlivými senátmi Najvyššieho súdu sú tieto predkladané na rozhodnutie príslušnej komore. Uznesenia Najvyššieho súdu v oblasti zjednocovania judikatúry sú pre súdy nižšieho stupňa právne záväzné a publikujú sa vo vestníku (*Biuletyn Informacji Publicznej*) a zverejňujú sa na internetovej stránke Najvyššieho súdu.

Ústavný súd

V poľskom právnom systéme je najvyšším orgánom ochrany ústavnosti Ústavný tribunál (*Trybunał Konstytucyjny*). Medzi hlavné úlohy ústavného tribunálu, rovnako ako v prípade SR patrí abstraktná a individuálna ochrana ústavnosti. Rovnako ako v prípade Najvyššieho súdu má aj Ústavný súd právomoc upovedomiť Sejm, Senát prípadne iné normotvorné orgány o medzerách a chybách v znení právnych predpisov, ktoré majú byť eliminované s cieľom zabezpečiť vnútornú súladnosť právneho poriadku Poľskej republiky⁷⁵.

Proces individuálnej ústavnej sťažnosti je v Poľskej ústave upravený v užšom rozsahu ako u nás, pričom značná časť podaní na Ústavný súd je odmietnutá. **O ústavnej sťažnosti súd rozhoduje rozsudkom. Rozsudok Ústavného súdu je na základe čl. 190 ústavy všeobecne záväzný.**

⁷³ Najvyšší súd Poľskej republiky sa interne delí na nasledovné komory: civilnú, trestnú, pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, mimoriadnej kontroly a správy verejných záležitostí a komoru disciplinárnu. Do pôsobnosti Komory mimoriadnej kontroly a verejných záležitostí patrí posudzovanie mimoriadnych sťažností, uznávanie volebných protestov a protestov proti platnosti celonárodného referenda a ústavného referenda, ako aj potvrdenie platnosti volieb a referenda, ďalšie záležitosti verejného práva vrátane záležitostí ochrany hospodárskej súťaže, regulácie energetiky, telekomunikácií a železničnej dopravy a prípady, v ktorých bolo podané odvolanie proti rozhodnutiu predsedu Národnej rady pre rozhlasové a televízne vysielanie, ako aj sťažnosti týkajúce sa dĺžky konania pred spoločnými a vojenskými súdmi a najvyšším súdom

⁷⁴ Čl. 82 až 88 zákona o Najvyššom súde - *Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym*

⁷⁵ Čl. 35 odsek 1 zákona o ústavnom súde a konaní pred ním - *USTAWA z dnia 13 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego*

5.4 Zjednocovanie judikatúry v podmienkach Maďarska

Najvyšší súd

Kúria je najvyšší súdny orgán v Maďarsku so sídlom v Budapešti. **Kúria** alebo Najvyšší súd zabezpečuje, aby súdy uplatňovali zákon rovnako a s týmto cieľom prijíma harmonizujúce rozhodnutia, ktoré sú záväzné pre všetky súdy. Najvyšší súd pozostáva z rozhodovacej a harmonizačnej zložky (*ítélkező és jogegységi tanács*), zo zložiek týkajúcich sa obecnej správy a zásadných rozhodnutí, ako aj z trestnoprávných, občianskoprávných a správnych a pracovných oddelení (*kollégium*) a z úseku pre analýzu judikatúry. Zjednocovanie judikatúry a zabezpečenie konzistencie súdnych rozhodnutí je jednou z hlavných úloh najvyššieho súdu. **Kúria** (Najvyšší súd) sa zaoberá sa odvolaniami proti rozhodnutiam všeobecných súdov a regionálnych odvolacích súdov (v prípadoch určených zákonom), prijíma návrhy na obnovu konania (*felülvizsgálati kérelem*), prijíma harmonizujúce rozhodnutia (*jogegységi határozat*), ktoré sú záväzné pre všetky súdy, analyzuje judikatúru, ktorú stanovujú konečné rozsudky, kontroluje a posudzuje všeobecné postupy vo vynášaní rozsudkov, prijíma súdne rozhodnutia a rozsudky právneho princípu.

Maďarská úprava zjednocovania judikatúry je z členských štátov V4 relatívne najpodrobnejšia⁷⁶. Súladnosť a vzájomná koherentnosť je v zmysle maďarského zákona zodpovednosťou jednotlivých predsedov súdov. V prípade ak predsedovia súdov zistia v rámci rozhodovacej činnosti ich inštitúcií informujú o tom Najvyšší súd s odporúčaním na zjednotenie judikatúry.

Špecifickou zložkou Najvyššieho súdu je úsek pre zjednocovanie judikatúry, ktorého úlohou je preskúmať a analyzovať jednotlivé rozhodnutia. Jednotlivé rozhodnutia úsek preskúma na základe príkazu od predsedu Najvyššieho, resp. na základe odporúčaní predsedov jednotlivých súdov, predsedu súdnej rady alebo generálneho prokurátora. Vypracované preskúmanie je verejne publikované a na jeho základe je možné začať zjednocovaciu procedúru, alebo odporučiť úpravu jednotlivých predpisov.

Zjednocovaciu procedúru môže iniciovať predseda Najvyššieho súdu, predseda oddelenia (kolégia) Najvyššieho súdu (vo vymedzených prípadoch) a generálny prokurátor. Samotné zjednocovanie vykonáva senát zložený z predsedu a 4 sudcov príslušného oddelenia. Výsledkom procedúry je prijatie harmonizujúceho rozhodnutia, ktoré je následne zverejnené.

Ústavný súd

Ústavný súd je nezávislý orgán, ktorý funguje oddelene od súdneho systému. Hlavnou úlohou tohto súdu je ochrana ústavnosti. Medzi hlavné úlohy ústavného tribunálu, rovnako ako v prípade SR patrí abstraktná a individuálna ochrana ústavnosti. V rámci svojej pôsobnosti pri výkone abstraktnej kontroly Ústavnosti môže ústavný súd zrušiť právny predpis z dôvodu jeho nesúladu s ústavou. V prípade individuálnej sťažnosti má ústavný súd právo zrušiť rozhodnutie, v dôsledku ktorého došlo k porušeniu ústavy. Ústavný súd takisto vydáva nálezy o právnych účinkoch ústavných zákonov (*sarkalatos törvény*).

⁷⁶ Zákon o organizácii a správe súdov (2011. évi CLXI. törvény, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról) čl. 25 a nasledujúce.

5.5 Zhrnutie kapitoly a odporúčania

Všetky štáty V4 zahrnuté do tejto štúdie patria do kontinentálnej právnej kultúry a sú členskými štátmi medzinárodných organizácií ako je napr. EÚ a Rada Európy. Z tohto dôvodu aplikujú rovnaké kritéria na požiadavku odôvodnenosti súdnych rozhodnutí a jednotnosť a súladnosť judikatúry. V každom zo štátov je preto vytvorený mechanizmus zjednocovania súdnych rozhodnutí. Táto činnosť je z podstaty fungovania súdneho systému zverená najvyšším súdnym orgánom a to konkrétne najvyšším a ústavným súdom. Z dôvodu štruktúry súdneho systému (popísané v kapitole Špecializácia súdnictva) sa SR od ostatných štátov V4 odlišuje v tom, že Najvyšší súd vykonáva aj činnosť súdu druhého stupňa. V porovnaní s najvyššími súdmi ostatných štátov V4, pri ktorých možno označiť zjednocovanie judikatúry za ich hlavnú funkciu je táto jeho funkcia v prípade SR menej výrazná.

Z porovnávacej analýzy vyplynuli nasledovné návrhy a odporúčania:

1. Odporúčame upraviť zákon o súdoch tak, že po vzore Poľska sa v zákone definuje, že Najvyšší súd predkladá príslušným orgánom pripomienky k nezrovnalostiam alebo medzerám v právnych predpisoch, ktorých odstránenie je potrebné na zabezpečenie právneho štátu a súdržnosti právneho poriadku. V zmysle platného právneho stavu má síce Najvyšší súd, podľa Legislatívnych pravidiel vlády, postavenie povinne pripomienkujúceho subjektu v pripomienkovom konaní, ale zákon samotný mu neukladá ako úlohu resp. právo realizovať takúto preventívnu činnosť.
2. Rozšíriť okruh subjektov, ktoré môžu iniciovať vypracovanie stanoviska k zjednoteniu výkladu zákona. V súčasnosti príslušné kolégium najvyššieho súdu zhromažďuje prostredníctvom predsedov nižších súdov právoplatné rozhodnutia vydané v zásadnej právnej otázke a vyžaduje k nim stanovisko jednotlivých sudcov príslušného kolégia najvyššieho súdu. Odporúčame otvoriť systém aj podnetom z vonkajšieho prostredia – napr. v Poľsku má takúto kompetenciu viacero mimosúdnych subjektov napr. Finančný ombudsman a Ombudsman pre malé a stredné podniky.
3. Podobne ako v Maďarsku vytvoriť samostatnú časť Najvyššieho súdu, ktorej úlohou by malo byť vyhľadávanie „problematických“ rozhodnutí, s cieľom preskúmať a analyzovať ich.

6 Záver

Z porovnania výkonnosti súdneho systému SR s okolitými štátmi vyplynulo, že **súdny systém čelí v prvej inštancii na európske pomery pomerne značnému nápadu nových prípadov** na 100 obyvateľov (porovnateľne s Českou republikou, viac ako v Maďarsku, ale menej ako Poľsku). **Príčiny tohto stavu môžu byť viaceré a komplexné (nejasnosť a komplikovanosť právneho rámca, časté a málo predvídateľné zmeny legislatívy, nedostatočné možnosti využívania metód alternatívneho riešenia sporov, nedostatočné preverovanie zmluvných a iných partnerov medzi podnikateľmi, nižšia miera rešpektu subjektov práva k zákonu atď.).** Na vyriešenie prípadu v prvej inštancii potrebuje súdny systém porovnateľné množstvo času ako v Českej republike, ale viac ak v Maďarsku a Poľsku. Podľa štatistických dát **dochádza k zlepšeniu miery vyriešenia prípadov**, t. j. postupne sa darí odbúrať záťaž starších prípadov. V európskom porovnaní sa **nedostatočne využívajú metódy alternatívneho riešenia sporov** (mediácia, rozhodcovské súdy atď.). Okrem iného to má za následok vyšší počet prípadov, ktoré končia pred štátnymi súdmi čím ich zaťažujú viac ako je európsky priemer. V oblasti alternatívneho riešenia sporov SR zaostáva za Maďarskom a Poľskom, situácia je porovnateľná s Českou republikou. **V elektronizácii súdnictva bol zaznamenaný pokrok** (najmä v oblasti podávania návrhov), existuje však potenciál ďalšieho a lepšieho využitia elektronických prostriedkov.

Celkové výdavky verejnej správy na súdy sú v európskom porovnaní relatívne nízke a mierne nižšie ako v okolitých štátoch V4. Tento fakt je spôsobený tým, že v prípade súdnictva je veľká časť výdavkov určená na mzdy súdneho personálu (čo zodpovedá celkovej nižšej mzdovej úrovni v ekonomike SR). Pretrvávajúcim problémom je nízke mzdové ohodnotenie súdnych úradníkov a vyšších súdnych úradníkov. **Počet sudcov na 100 000 obyvateľov je mierne nad európskym priemerom**, hoci je mierne nižší ako v ostatných štátoch V4. V porovnaní s štátmi západnej Európy vykazujú stredoeurópske štáty relatívne vysoké počty sudcov. **Monitorovanie a hodnotenie činnosti súdov je v európskom porovnaní na veľmi dobrej úrovni.** Verejnosti sú v dostatočnej miere dostupné údaje a štatistiky o činnosti súdov. Relatívne slabo sa využívajú resp. aplikujú možnosti normovania práce súdov resp. sudcov. Za hlavné príčiny nižšej výkonnosti súdneho systému považujeme rezervy vo vnútornej organizácii práce súdov a minimálnu osobnú zodpovednosť za nedostatočný pracovný výkon.

Všeobecne možno konštatovať, že slovenský súdny systém vykazujú porovnateľnú ak nie vyššiu mieru špecializácie ako súdne systémy okolitých štátov - viaceré špecifické agendy sú zverené jednotlivým okresným súdom v sídle kraja. Problémom SR je však nedostatočná miera špecializácie sudcov na jednotlivých súdoch. **Špecifickým problémom je existencia viacerých súdov s nízkym počtom sudcov, pričom viaceré súdy majú veľmi malé súdne obvody a pracuje na nich menej ako 10 sudcov.** Z týchto dôvodov navrhujeme znížiť počet Okresných súdov, tak aby sa skoncentrovali a následne lepšie využili personálne, finančné a materiálne zdroje, čím sa nepriamo podporí aj špecializácia sudcov na personálne posilnených súdoch. Prístup k spravodlivosti je stále viac – a určite bude v nasledujúcej dekáde – zabezpečovaný elektronicky, prinajmenšom v hlavných kategóriách s „veľkým počtom opakujúcich sa prípadov“. To znamená, že samotná zemepisná poloha súdov bude mať čoraz menšiu prioritu.

Vytvorenie nových špecializovaných súdnych inštitúcií nie je podľa nášho názoru potrebné. Špecificky v oblasti civilného súdnictva fungujú špecializované pracovné súdy z okolitých štátov len v Maďarsku. Pre porovnanie v podmienkach SR je agenda v tejto oblasti zastabilizovaná, a preto nie je potrebné vytváranie špecifických inštitúcií so zameraním na pracovnoprávne spory. **V prípade ak by malo dôjsť k pokračovaniu procesu vecnej**

špecializácie v podobe zverenia vymedzeného typu agendy vybranému súdu konkrétneho stupňa navrhujeme, nad rámec súčasného stavu, vzhľadom k rozsahu a vyššej zložitosti koncentráciu obchodnoprávnej agendy na Okresný súd v sídle kraja.

V oblasti elektronického platobného rozkazu možno slovenskú právnu úpravu z pohľadu kľúčových parametrov pre podnikateľa (administratívna náročnosť, dĺžka konania, výška súdnych poplatkov) považovať za relatívne regionálne konkurencieschopnú – najmä v prípade upomínacieho konania, ktoré oproti bežnému platobnému rozkazu vykazuje značné výhody. **V oblasti elektronického platobného rozkazu na základe výsledkov porovnávacej analýzy navrhujeme zväžiť po konzultáciách všetkých zainteresovaných strán (Ministerstvo spravodlivosti, Notárska komora, súdy) zavedenie obdoby maďarského modelu, v ktorom vydávajú platobné rozkazy notári.** Tento model umožňuje odkloniť značnú časť agendy mimo súdneho systému a tak znížiť celkové zaťaženie súdov a tak uvoľniť kapacity, ktoré by bolo možné uplatniť inde v súdnom systéme. Na druhej strane by sa jednalo o zásadný odklon od súčasného modelu, k čomu by sa museli vytvoriť legislatívne predpoklady a zrejme aj určité vstupné investície. Do úvahy by prichádzal aj hybridný model, v ktorom by mali právomoc vydať platobný rozkaz ako notári tak aj súdy a bolo by na voľbe veriteľa, prostredníctvom ktorej inštitúcie si chce uplatňovať svoje nároky. Z hľadiska rýchlosti konania sú tiež **inšpiratívne prvky maďarskej úpravy, ktorá stanovuje veľmi krátku lehotu na vydanie platobného rozkazu, ak je návrh podaný v elektronickej forme (len 3 dni).** Zaujímavá je tiež úprava automatického vydávania platobného rozkazu, v prípade ak notár lehotu na jeho vydanie nedodrží. Takýto model by sme považovali za akceptovateľný minimálne v prípadoch ak platobný rozkaz smeruje voči právnickej osobe. **Odporúčame tiež, posilniť kapacity Okresného súdu Banská Bystrica, tak aby sa dokázal v zákonnej lehote vysporiadať s nápadom cca. 70 000 vecí ročne v rámci upomínacieho konania (počet vecí za rok 2019).**

Jedným z praktických problémov, ktorým podnikatelia čelia v kontakte so súdmi je **nejednotnosť a rôznorodosť súdnych rozhodnutí v typovo podobnej veci.** Z hľadiska právnej istoty a predvídateľnosti právneho a podnikateľského prostredia ide síce o jav neželaný, na druhej strane za istých podmienok je odklon od ustálenej rozhodovacej praxe nielen žiaduci ale aj nevyhnutný. Požiadavka právnej istoty sa preto automaticky nerovná právu na absolútne jednotnú judikatúru, nakoľko v takom prípade by nebolo možné reagovať na nový spoločenský vývoj. **V každom zo štátov V4 je vytvorený mechanizmus zjednocovania súdnych rozhodnutí. Táto činnosť je z podstaty fungovania súdneho systému zverená najvyšším súdnym orgánom a to konkrétne najvyšším a ústavným súdom.** Z dôvodu štruktúry súdneho systému (popísané v kapitole Špecializácia súdnictva) sa SR od ostatných štátov V4 odlišuje v tom, že Najvyšší súd vykonáva aj činnosť súdu druhého stupňa. V porovnaní s najvyššími súdmi ostatných štátov V4, pri ktorých možno označiť zjednocovanie judikatúry za ich hlavnú funkciu je táto jeho funkcia v prípade SR menej výrazná.

Odporúčame upraviť zákon o súdoch tak, že po vzore Poľska sa v zákone definuje, že Najvyšší súd predkladá príslušným orgánom pripomienky k nezrovnalostiam alebo medzerám v právnych predpisoch, ktorých odstránenie je potrebné na zabezpečenie právneho štátu a súdržnosti právneho poriadku. V zmysle platného právneho stavu má síce Najvyšší súd, podľa Legislatívnych pravidiel vlády, postavenie povinne pripomienkujúceho subjektu v pripomienkovom konaní, ale zákon samotný mu neukladá ako úlohu resp. právo realizovať takúto preventívnu činnosť. Navrhujeme rozšíriť okruh subjektov, ktoré môžu iniciovať vypracovanie stanoviska k zjednoteniu výkladu zákona. V súčasnosti príslušné kolégium najvyššieho súdu zhromažďuje prostredníctvom predsedov nižších súdov právoplatné rozhodnutia vydané v zásadnej právnej otázke a vyžaduje k nim stanovisko jednotlivých sudcov

príslušného kolégia najvyššieho súdu. Odporúčame otvoriť systém aj podnetom z vonkajšieho prostredia – napr. v Poľsku má takúto kompetenciu viacero mimosúdnych subjektov napr. Finančný ombudsman a Ombudsman pre malé a stredné podniky. Taktiež navrhujeme podobne ako v Maďarsku vytvoriť samostatnú časť Najvyššieho súdu, ktorej úlohou pre by malo byť vyhľadávanie „problematických“ rozhodnutí, preskúmavať a analyzovať ich.

Príloha č. 1 – Štatistické údaje v občianskoprávnej agende v SR za rok 2018

Podľa Štatistickej ročenky 2018 spracovanej Analytickým centrom Ministerstva spravodlivosti (časť III.1 Občianskoprávne veci) **vybavili v roku 2018 súdy v Slovenskej republike 78 666 občianskoprávných vecí so 102 939 spormi (vrátane obchodných vecí), čo je o 333 vecí viac ako v roku 2017.**

Pokiaľ ide o skladbu občianskoprávnej agendy, ktorú vybavili súdy v roku 2018 **prevažujú nároky občianskoprávnej povahy– 61 765 vybavených vecí so 84 507 spormi.** Z týchto nárokov 2021 sa týkalo sporov zo zmlúv o preprave osôb, 731 sporov sa týkalo sporov z poistných zmlúv, dedenia sa týkalo 945 sporov a ochrany osobnosti 684 sporov. V tejto veľkej skupine **najpočetnejšiu podskupinu tvoria nároky vecného práva s počtom 3 358 vecí s 13 337 spormi.** Z nich 5 044 sporov sa týkalo určenia vlastníctva a 1 324 bezpodielového spoluvlastníctva manželov. **Druhú najpočetnejšiu podskupinu tvoria spory zodpovednosti za škodu – 2 728 vecí s 3 374 spormi.** Tretiu najpočetnejšiu podskupinu tvoria spory z užívania bytov a iných obytných miestností - 1 783 vecí s 3 231 spormi.

Po nárokoch občianskoprávnej povahy druhou najpočetnejšou skupinou boli veci **obchodného práva. V roku 2018 bolo vybavených 12 681 vecí s13 759 spormi.** V tejto skupine najpočetnejšie boli tzv. všeobecné vonkajšie spory, vybavených bolo 8 832 sporov, zodpovednostných vonkajších sporov bolo 633 a 4 118 konštitučných rozhodnutí súdu.

V poradí vybavených vecí nasleduje skupina nárokov týkajúcich sa rodinného práva 3 150 vecí so 3 309 spormi. Z celkového počtu sporov z rodinného práva 95sa týkalo príspevku na výživu rozvedeného manžela, 323 vyživovacej povinnosti medzi manželmi za trvania manželstva a 1 182 rodičov voči plnoletým deťom.

Najmenej vybavených vecí sa týkalo práva duševného vlastníctva – 115 vecí, ktoré sa týkali 134 sporov.

Z prehľadu o rýchlosti konania v občianskoprávných veciach na okresných súdoch v roku 2018 vyplýva, že **priemerná dĺžka právoplatného vybavenia týchto vecí je 21,78 mesiaca.** Najdlhšie trvalo priemerné vybavenie jednej veci od jej nápadu do právoplatného skončenia vo veciach zodpovednosti za škodu-46,01 mesiaca, vo veciach pracovného práva 41,83 mesiaca, vo veciach vecného práva-35,71mesiaca a vo veciach týkajúcich sa duševného vlastníctva - 28,26 mesiaca. Najdlhšie boli vybavované občianskoprávne veci na súdoch v obvode Krajského súdu v Bratislave – 25,47mesiaca, na súdoch v obvode Krajského súdu v Trnave – 25,31 mesiaca, na súdoch v obvode Krajského súdu v Košiciach – 21,08 mesiaca. Najrýchlejšie sa vybavovali občianskoprávne veci na súdoch v obvode Krajského súdu v Banskej Bystrici – 16,26 mesiaca a na súdoch v obvode Krajského súdu v Prešove - 19,81 mesiaca.

V roku 2018 krajské súdy v Slovenskej republike vybavili 38 597 odvolaní proti rozhodnutiam okresných súdov v občianskoprávných veciach (bez obchodných vecí). Z toho počtu bolo 24 108 (62,46%) prvostupňových rozhodnutí potvrdených, 2 375 (6,15%) prvostupňových rozhodnutí zmenených, 6 015(15,58%) prvostupňových rozhodnutí zrušených a vrátených na ďalšie konanie a rozhodnutie a 6 099 (15,80%) vybavili odvolacie súdy inak. Najviac potvrdených rozhodnutí mali okresné súdy v obvode Krajského súdu v Trenčíne-72,16%, najviac zrušených a vrátených rozhodnutí zaznamenali okresné súdy v obvode Krajského súdu v Nitre – 18,87 %.

V roku 2018 krajské sudy v Slovenskej republike vybavili 4 493 odvolaní proti rozhodnutiam okresných súdov v obchodných veciach. Z toho počtu bolo 2 595 (57,76%) prvostupňových rozhodnutí potvrdených, 247 (5,50%) prvostupňových rozhodnutí zmenených, 698 (15,54%) prvostupňových rozhodnutí zrušených a vrátených na ďalšie konanie a rozhodnutie a 953 (21,21%) vybavili sudy inak. Najviac potvrdených rozhodnutí mali okresné sudy v obvode Krajského súdu v Trenčíne - 71,57 %, najviac zrušených a vrátených rozhodnutí zaznamenali okresné sudy v obvode Krajského súdu v Nitra - 28,05 %.

Zoznam zdrojov

Elektronické zdroje

Analytické centrum ministerstva spravodlivosti SR, [cit. 21.02.2020], < <http://web.ac-mssr.sk/> >

CEPEJ - European justice systems – Efficiency and quality of Justice, CEPEJ studie No. 26, 2018 edition, , [cit. 21.02.2020], < <https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c> >

Doing Business 2017 – Equal Opportunity for All, [cit. 21.02.2020], < <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB17-Report.pdf> >

Doing Business 2018 - Reforming to Create Jobs, [cit. 21.02.2020], < <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf> >

Doing Business 2019 – Training for Reforms, [cit. 21.02.2020], < https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf >

Doing Business 2020 – Comparing Business Regulation in 190 economies , [cit. 21.02.2020], < https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf >

Európsky portál elektronickej justície, [cit. 21.02.2020], < <https://beta.e-justice.europa.eu/home?init=true&action=home&plang=sk> >

Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2019, [cit. 21.02.2020], < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1562062740889&uri=CELEX:52019DC0198> >

SPRÁVA EFEKTÍVNOSŤ A KVALITA SLOVENSKEHO SÚDNEHO SYSTÉMU
HODNOTENIE A ODPORÚČANIA NA ZÁKLADE NÁSTROJOV CEPEJ, [cit. 21.02.2020], < <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Sprava-k-stavu-justicie.aspx> >

Legislatíva

Česká republika

Ústavný zákon č. 1/1993 Sb. – Ústava Českej republiky

Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád

Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích

Zákon č. 549/1991 Sb. Zákon o soudních poplatcích

Maďarská republika

Zákon o organizácii a správe súdov - 2011. évi CLXI. törvény. a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról.

Zákon o postupe pri platobnom rozkaze - 2009. évi L. örvény a fizetési meghagyásos eljárásról

Pol'ská republika

Zákon o organizácii všeobecných súdov - Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych

Zákon o Najvyššom súde - Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym

Kódex civilného konania - Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego

Zákon o súdnych poplatkoch v civilných veciach - Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

Zákon o ústavnom súde a konaní pred ním - USTAWA z dnia 13 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego

Slovenská republika

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov

Zákon NR SR č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov

Zákon NR SR č. 757/2004 o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon NR SR č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Zákon NR SR č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov

Zákon NR SR č. 548/2003 Z. z. o Justičnej akadémii v znení neskorších predpisov

Zákon NR SR č. 307/2016 Z. z. o upomínacom konaní a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon NR SR č. 71/1992 Z. z. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov

Zákon NR SR č. 205/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) v znení neskorších predpisov

Právo EÚ

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze

Odborná literatúra:

ŠTEVČEK, M.: komentár k čl. 2 CSP, in: Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016,

Súdne rozhodnutia

Ústavný súd Slovenskej republiky

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 7/96 z 27. februára 1997

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 50/2015 z 22. marca 2017

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 70/1997 z 16. júna 1998
Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 13/1997 z 19. júna 1998
Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 9/2014 z 12. novembra 2014
Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 31/2015 z 16. marca 2016
Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 289/2017 z 21. novembra 2017

Krajský súd Banská Bystrica

Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 14.05.2014, sp. zn. 17Co/410/2014

Európsky súd pre ľudské práva

Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva Atanasovski c. Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, sťažnosť č. 36815/03,

Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva Gorou c. Grécko, sťažnosť č. 12686/03,

Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva Unimedic c. Francúzsko, sťažnosť č. 20153/04